

Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008–2017



Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008–2017



METSÄHALLITUS

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: Markku Pirttimaa



© Metsähallitus 2009

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-691-2 (nidottu)
ISBN 978-952-446-692-9 (pdf)

100 kpl
Kopijyvä Oy, Jyväskylä, 2009

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2009
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	28.11.2008
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	2687/623/2005
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	Kansallispuisto, soidensuojelualue, soidensuojeluohjelma, vanhojen metsien suojeluohjelma, Natura 2000		
ALUEEN NIMI	Riisitunturin suunnittelualue		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Riisitunturin kansallispuisto FI 1301101		
ALUEYKSIKKÖ	Pohjanmaan luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008–2017		
TIIVISTELMÄ	Suunnittelualue muodostuu Riisitunturin kansallispuistosta ja sen eteläpuolella sijaitsevasta Kari-tunturin soidensuojelualueesta sekä muista näiden alueiden lähituntumassa sijaitsevista suojelu-kohteista. Suurin osa suunnittelualueesta sisältyy Natura 2000 -suojelualueverkostoon. Tavoitteena on, että kansallispuiston läheisyydessä olevat suojelualueet ja suojeluun varatut alueet yhdistetään Riisitunturin kansallispuistoon. Riisitunturin alueen luonnonmetsät ovat suurelta osin erittäin edustavia ja runsaslahopuustoisia vaarakuusikoita. Alueen erityispiirteisiin kuuluvat rinnesuot, jotka ovat olleet mm. luonnon-tieteellisen tutkimuksen kohteena jo pitkään. Myös alueen kulttuuriperintö on monipuolinen, mistä kertovat useat alueelta löydetyt esihistoriallisen ja historiallisen ajan jäänteet. Riisitunturin alueen virkistys- ja luontomatkailukäyttö on lisääntymässä; kävijöitä saapuu alueelle entistä enemmän erityisesti läheisiltä Rukan ja Oulangan alueilta. Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on ohjata kasvavaa kävijäpainetta siten, että alueen luontoarvot ja erämaisuus säilyvät. Suunnitelmassa esitetyt alueen vyöhykkeistäminen, uusien virkistysrakenteiden ja opasteiden tuottaminen sekä vanhojen rakenteiden ja reittien peruskorjaaminen mahdollistavat kävijöiden liikkumisen ja käyttäytymisen tehokkaamman ohjaamisen. Tapahtuessaan hallitusti ja ekologisesti kestävällä tavalla virkistys- ja luontomatkailukäytön kasvu mahdollistaa myös sosiaalisesti ja taloudellisesti myönteisen kehityksen alueella. Suunnitelman laatimisessa on noudatettu osallistavan suunnittelun periaatteita. Suunnittelutyö tehtiin yhteistyöryhmän ohjauksessa, joka koostui alueen keskeisten sidosryhmien edustajista.		
AVAINSANAT	Riisitunturin suunnittelualue, Natura 2000, boreaaliset luonnonmetsät, rinnesuot, kestävä luonto-matkailu		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman ovat kirjoittaneet Jouni Aarnio, Leena Jartti, Tiina Laitinen, Kari Sarajärvi, Matti Tapaninen ja Teija Turunen.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 50		
ISSN	1796-2943	ISBN (NIDOTTU) ISBN (PDF)	978-952-446-691-2 978-952-446-692-9
SIVUMÄÄRÄ	87 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	Kopijyvä Oy
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	10 euroa

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2009
UPPDRAKSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	28.11.2008
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	2687/623/2005
TYP AV SKYDDSSOMRÅDE/SKYDDSPROGRAM	Nationalpark, myrskyddsområde, myrskyddsprogrammet, skyddsprogrammet för gammal skog, Natura 2000		
OMRÅDETS NAMN	Riisitunturi planeringsområde		
NATURA 2000 -OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Riisitunturi nationalpark (FI 1301101)		
REGIONENHET	Österbottens naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Riisitunturi nationalpark 2008–2017		
SAMMANDRAG	Planeringsområdet består av Riisitunturi nationalpark och Karitunturi myrskyddsområde söder om nationalparken samt andra skyddsobjekt i omedelbar närhet av dessa områden. Största delen av planeringsområdet hör till skyddsområdesnätverket Natura 2000. Målet är att skyddsområden och områden som avsatts för skydd i närheten av nationalparken ska slås samman med Riisitunturi nationalpark. Naturskogarna i Riisitunturi-området är till stor del mycket representativa bergkullgrandungar som innehåller rikligt med död ved. Till områdets särdrag hör backmyrarna, som redan länge har varit föremål för bl.a. naturvetenskaplig undersökning. Området har också ett mångsidigt kulturarv, därom berättar flera lämningar från förhistorisk och historisk tid som hittats på området. Användningen av Riisitunturi-området för rekreation och naturturism håller på att öka; till området kommer allt flera besökare särskilt från de närbelägna Ruka- och Oulanka-områdena. Målet med skötsel- och användningsplanen är att styra det växande trycket från besökarna så att områdets naturvärden och vildmarkskaraktär bevaras. I planen föreslås att området indelas i zoner, att nya rekreationskonstruktioner och informationstavlor placeras ut samt att gamla konstruktioner och leder förbättras grundligt, vilket gör det möjligt att effektivare styra besökarnas vandringar och uppträdande. Om rekreationen och naturturismen på området ökar på ett kontrollerat och ekologiskt hållbart sätt möjliggör det också en i socialt och ekonomiskt hänseende positiv utveckling på området. Vid utarbetandet av planen har principerna för deltagande planering iakttagits. Planeringsarbetet utfördes under ledning av en arbetsgrupp som bestod av företrädare för de viktigaste intressentgrupperna på området.		
NYCKELORD	Riisitunturi planeringsområde, Natura 2000, boreala naturskogar, backmyrar, hållbar naturturism		
ANDRA UPPGIFTER	Planen har skrivits av Jouni Aarnio, Leena Jartti, Tiina Laitinen, Kari Sarajärvi, Matti Tapaninen och Teija Turunen.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 50		
ISSN	1796-2943	ISBN (HÄFTAD)	978-952-446-691-2
		ISBN (PDF)	978-952-446-692-9
SIDANTAL	87 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	Kopijyvä Oy
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	10 euro

Sisällys

1 Johdanto	9
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ.....	14
2 Luonto, historia ja nykyinen käyttö	14
2.1 Yleiskuvaus.....	14
2.2 Geologia ja geomorfologia	15
2.3 Vesistöt	16
2.4 Luontotyypit	18
2.4.1 Natura-luontotyypit	18
2.5 Lajisto	24
2.5.1 Lajien suojelun kansalliset ja kansainväliset velvoitteet	24
2.5.2 Kasvilajisto	25
2.5.3 Eläimistö.....	28
2.6 Historia	30
2.6.1 Perustamishistoria	30
2.6.2 Kulttuuriperintö	32
2.7 Nykyinen käyttö	35
2.7.1 Alueen kävijät.....	35
2.8 Aikaisemman suunnitelman toteutuminen	36
2.9 Maankäyttöanalyysi.....	37
2.10 Yhteenvedo tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta	38
HOITO JA KÄYTTÖ	39
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	39
4 Vyöhykealuejako	41
5 Luonto- ja kulttuuriarvot	43
5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito	43
5.1.1 Nykytila	43
5.1.2 Tavoitteet.....	43
5.1.3 Toimenpiteet.....	44
5.1.4 Seuranta	44
5.2 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito	44
5.2.1 Nykytila	44
5.2.2 Tavoitteet.....	44
5.2.3 Toimenpiteet.....	45
5.2.4 Seuranta	45
6 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu	46
6.1 Retkeily ja muu luonnon virkistyskäyttö.....	46
6.1.1 Nykytila.....	46
6.1.2 Tavoitteet.....	48
6.1.3 Toimenpiteet	48
6.1.4 Seuranta.....	51

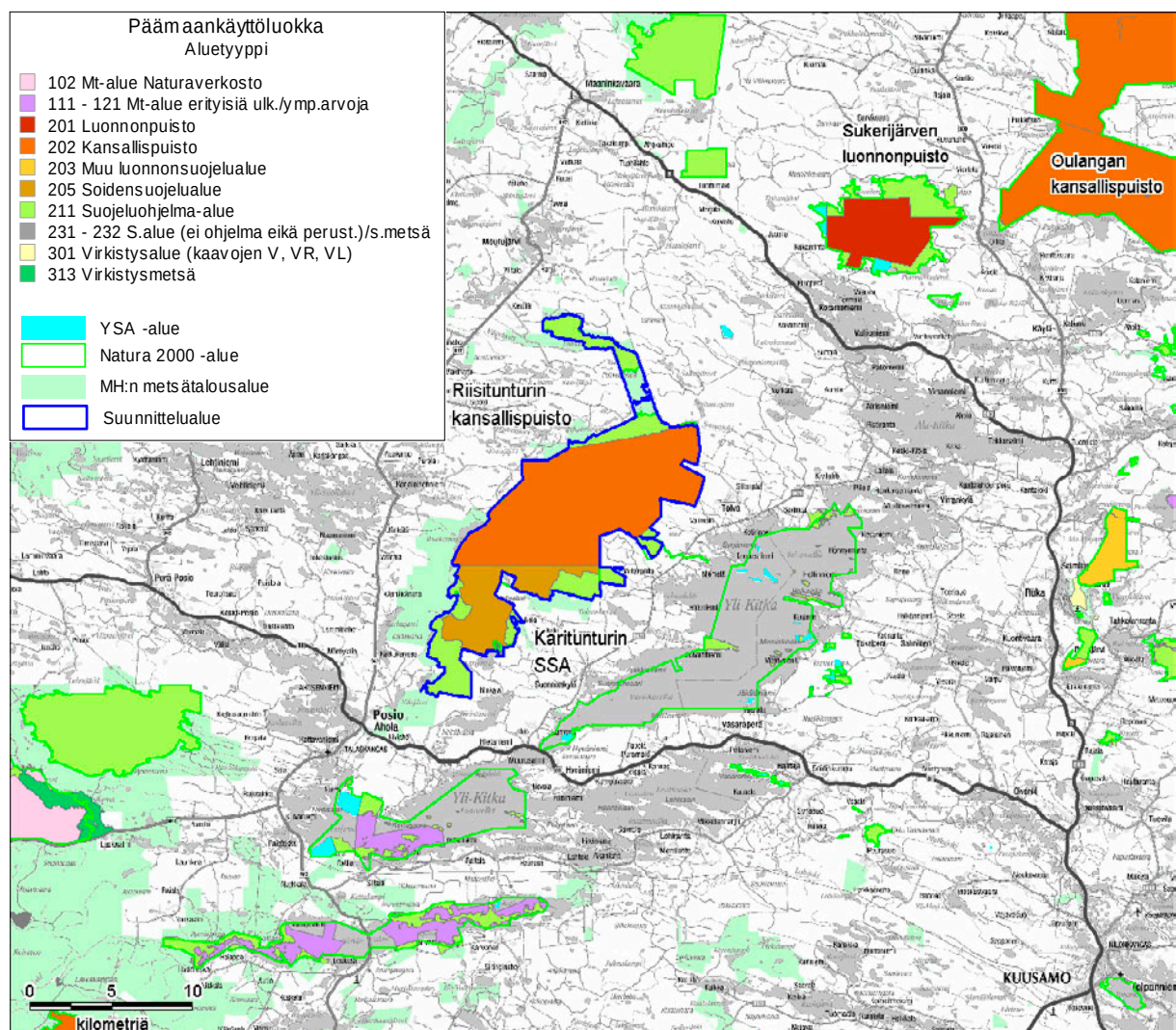
6.2	Opastusviestintä ja ympäristökasvatus	51
6.2.1	Opastuksen nykytila	51
6.2.2	Opastuksen tavoitteet	52
6.2.3	Toimenpiteet opastuksen suhteen.....	52
6.2.4	Opetuksen nykytila.....	53
6.2.5	Opetuksen tavoitteet.....	53
6.2.6	Toimenpiteet opetuksen suhteen	53
6.3	Matkailun yritystoiminta	53
6.3.1	Nykytila	53
6.3.2	Tavoitteet.....	54
6.3.3	Toimenpiteet.....	54
6.3.4	Seuranta	54
6.4	Palvelurakenteiden huolto	55
6.4.1	Polttopuuhuolto	55
6.4.2	Jätehuolto	55
7	Tutkimus	56
7.1	Nykytila	56
7.2	Tavoitteet ja toimenpiteet	56
8	Muu käyttö.....	57
8.1	Marjastus ja sienestys	57
8.2	Kalastus.....	57
8.3	Metsästys	57
8.4	Poronhoito.....	58
8.5	Malminetsintä ja kaivostoiminta.....	58
8.6	Maa-ainesten otto.....	58
8.7	Puuston käyttö	59
8.8	Maastoliikenne ja muu liikkuminen	59
8.8.1	Nykytila	59
8.8.2	Tavoitteet.....	59
8.9	Luontokuvaus	60
8.9.1	Nykytila	60
8.9.2	Tavoitteet.....	60
9	Toimenpidesuunnitelmat	61
10	Suunnittelualueen ulkopuolinen maankäyttö	61
	HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	62
11	Käytön ohjaus, sopimukset, järjestyssääntö ja laajentaminen	62
11.1	Hallinto ja käytön ohjaus	62
11.2	Sopimukset.....	62
11.3	Järjestyssääntö.....	62
11.4	Laajentaminen	63
12	Turvallisuus ja pelastustoiminta.....	63
13	Valvonta	63
14	Yhteistyö.....	64

15 Resurssit ja aikataulu.....	65
16 Suunnitelman vaikutusten arviointi	66
16.1 Ekologiset vaikutukset	66
16.1.1 Luontotyyppien ennallistaminen	66
16.1.2 Lajiston suojelu	66
16.1.3 Virkistys- ja luontomatkailukäyttö.....	67
16.1.4 Vaikutukset Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin	68
16.2 Taloudelliset vaikutukset.....	68
16.3 Sosiaaliset vaikutukset	69
Lähteet.....	70
Liitteet	73
Liite 1A Riisitunturin alue Itä-Lapin maakuntakaavassa.....	73
Liite 1B Riisitunturin lähialue Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa.....	74
Liite 2 Ehdotus Riisitunturin kansallispuiston järjestyssäännöksi	75
Liite 3 Suunnittelualan maankäyttöanalyysi	78
Liite 4 Lausuntoyhteenvedo.....	79
Liite 5 Ympäristöministeriön vahvistuskirje.....	86

1 Johdanto

Riisitunturin kansallispuisto sijaitsee Lapin läänissä Posion kunnan alueella (kuva 1). Vuonna 1982 perustettu kansallispuisto ympäristöineen on erämainen alue, jolle ovat ominaisia rinnen suot, vaarakuusikot sekä eteläinen tunturiluonto. Kansallispuiston välittömässä läheisyydessä sijaitsee Karitunturin soidensuojelualue, soiden- ja vanhojen metsien suojeluohjelma-alueita (Riisitunturin laajennus, Karitunturin–Tolvanvaaran suot, Riisitunturin kansallispuisto – Tolvanvaaran itäpuoli), Metsähallituksen omalla päätöksellä suojeltu kohde (Karitunturi) sekä Noukavaaran pohjoispuolella oleva Pohkeavaaran alue, joka siirtyy luontojärjestöjen kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksena luonnonsuojelualueeksi (kuva 2).

Tämä suunnitelma koskee Riisitunturin kansallispuiston lisäksi edellä mainittuja kansallispuiston läheisiä suojelualueita ja suojeluun varattuja kohteita. Tavoitteena on, että nämä puiston läheisyydessä olevat kohteet yhdistetään Riisitunturin kansallispuistoon. Suurin osa suunnittelualueesta kuuluu Natura 2000 -suojelualueverkostoon (Riisitunturin kansallispuisto, FI 1301101).



Kuva 1. Riisitunturin suunnittelualueen sijainti ja päämaankäyttoluokat. © Metsähallitus 2007, © Genimap Oy, Lupa L5293, © Suomen ympäristökeskus 2007.

Nimistö

Riisitunturin kansallispuisto (7 644 ha): Vuonna 1982 perustetun kansallispuiston alue.

Karitunturin soidensuojelualue (2 078 ha): Vuonna 1988 perustettu soidensuojelualue.

Ympäröivät suojeluohjelma-alueet (2 811 ha): Riisitunturin kansallispuiston ja Karitunturin soidensuojelualueen ympärillä olevat vanhojen metsien suojeluohjelmaan ja soidensuojeluohjelmaan kuuluvat alueet, jotka eivät ole vielä lakisääteisesti perustettuja suojelualueita.

Dialogialue (331 ha): Pohkeavaaran alue, joka siirtyy suojeluun luonnonsuojelujärjestöjen ja Metsähallituksen käymien neuvottelujen tuloksena. Neuvottelun kohteena olevia alueita kutsutaan dialogialueiksi.

Riisitunturin kansallispuiston Natura 2000 -alue (12 454 ha): Natura-verkoston alue, joka sisältää edellä mainituista osa-alueista Riisitunturin kansallispuiston, Karitunturin soidensuojelualueen ja ympäröivät suojeluohjelma-alueet lukuun ottamatta soidensuojeluohjelmaan kuuluvaa Riisitunturin kansallispuisto – Tolvanvaaran itäpuoli -nimistä kohdetta (129 ha).

Suunnittelualue (12 892 ha): Suunnittelualue on se aluekokonaisuus, jota tämä suunnitelma koskee. Suunnittelualueeseen sisältyvät edellä mainitut Riisitunturin kansallispuisto, Karitunturin soidensuojelualue, ympäröivät suojeluohjelma-alueet, Pohkeavaaran dialogialue sekä lisäksi Metsähallituksen omalla päätöksellä suojeltu Karijärven koillispuolella sijaitseva kohde (Kari-tunturi, 28 ha).

Kaavoitustilanne

Riisitunturin suunnittelualue kuuluu Itä-Lapin maakuntakaavan alueeseen. Itä-Lapin maakuntakaava on vahvistettu vuonna 2004, ja siinä Riisitunturin kansallispuisto, Karitunturin soidensuojelualue ja ympäröivät suojeluohjelma-alueet on määritelty luonnonsuojelualueiksi (SL-merkintä), jotka on suojeltu tai tarkoitettu suojeltaviksi luonnonsuojelulain nojalla (Liite 1A). Suurin osa suunnittelualueesta on merkitty myös matkailun vetovoima-alueeksi sekä matkailun ja virkistysten kehittämisen kohdealueeksi (mv 8401). Merkinnällä tarkoitetaan sitä, että aluetta tulee kehittää matkailukeskusten, maaseutumatkailun, palvelujen ja reitistöjen yhteistoiminnallisena kokonaisuutena. Suunnittelualueen läpi kulkeva UKK-reitti näkyy maakuntakaavassa ulkoilureitti-merkinnällä. Kaavaan on merkitty myös moottorikelkkailu-uran yhteystarve Posio–Suomu-väliseltä uralta Tolvaan. Kaavassa on todettu, että yhteysreitti kulkee joko kansallispuiston läpi tai sen pohjoispuolelta hoito- ja käyttösuunnitelman linjauksen mukaisesti. Yhteysreittiä ei tulla linjaamaan suunnittelualueelle, vaan reitille tulee etsiä linjaus esim. suunnittelualueen pohjoispuolelta.

Pohjoisosastaan Riisitunturin kansallispuisto rajoittuu Pohjois-Pohjanmaan maakunnan rajaan, joten näiltä osin puiston välittömässä läheisyydessä vaikuttaa myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava (Liite 1B). Puiston lähialueet kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa vyöhykkeeseen, jossa matkailun ja virkistystoimintojen kehittäminen on keskeisessä osassa.

Riisitunturin kansallispuiston läheisen Yli-Kitka -järven Posion puoleisten rantojen maankäytön suunnittelu on toteutettu kolmella rantaosayleiskaavalla: Turjan yleiskaava (2005), Lohiranta–Hyväniemi yleiskaava (2005) ja Suonnankylä–Tolva yleiskaava (2006). Osayleiskaavat koskevat Riisitunturin lähellä olevia alueita, ja ovat siten myös kansallispuiston tulevaisuuden ja kehityksen kannalta merkittävässä osassa. Kaavoissa matkailuelinkeinon kehittäminen on nostettu yhdeksi tärkeäksi tavoitteeksi.

Luonnonvarasuunnittelu

Riisitunturin alue sisältyy Länsi-Lapin luonnonvarasuunnitelmaan, joka on valmistunut vuonna 2006 (Hiltunen ym. 2006). Posio kuuluu luonnonvarasuunnitelman Keskiosaan (suunnittelualaue on jaettu kolmeen osaan: Pohjoisosa, Keskiosa ja Lapin kolmio). Riisitunturi on osa suunnitelmassa esiteltyä ekologista verkostoa, joka koostuu erilaisista suojelluista ja muuten käsittelyiden ulkopuolelle jäävistä metsälaikuista. Suunnitelmassa todetaan, että matkailun yleisökäyttö keskittyy matkailukeskusten läheisyydessä oleville matkailun painopistealueille, joihin myös Riisitunturin alue kuuluu. Luonnonvarasuunnitelmassa yleisenä tavoitteena on, että Metsähallituksen toimilla pyritään lisäämään kävijämääriä ja käyntien viipymää niin suojelualueilla kuin metsätalousalueillakin. Retkeilypalvelut mitoitetaan kysyntää vastaaviksi ja niiden huolto ja ylläpito resursoidaan niin, että palveluiden laatutaso säilyy. Kävijämääriä ja palveluvarustuksen määrän kehitystä seurataan.

Kiinteistönmuodostus ja säädösvalmistelu

Suunnittelualaue sijaitsee neljän Metsähallituksen omistuksessa olevan kiinteistön alueella, joista osa on kokonaan ja osa osittain suunnittelualaue. Kiinteistöistä Riisitunturin kansallispuisto ja Karitunturin soidensuojelualaue ovat lakisääteisesti perustettuja luonnonsuojelualaueita.

Riisitunturin kansallispuistoa koskien on ympäristöministeriöön valmisteltu vuonna 1999 säädösesitys, jossa esitetään Riisitunturin kansallispuiston laajentamista koko suunnittelualaueen kattavaksi. Säädösesitystä ei ole vielä käsitelty ministeriössä. Riisitunturin kansallispuiston laajennuksen astuessa voimaan perustetaan yksi suojelualauekiinteistö, johon kansallispuistoon liitettävät alueet yhdistetään (tai vastaavasti yhdistetään ne olemassa olevaan Riisitunturin kansallispuisto-kiinteistöön). (taulukko 1)

Taulukko 1. Kiinteistöt, joiden alueella Riisitunturin suunnittelukohde sijaitsee.

Kohde	RN:o	Kunta, kylä	Pinta-ala suunnittelussa
Riisitunturi	12:1	Posio, Valtion metsämaat	3 015 ha
Isokorvensuo	42:1	Posio, Tolva	163 ha
Riisitunturin kansallispuisto	1:2	Posio, Suojelualaueet	7 636 ha
Karitunturin soidensuojelualaue	1:3	Posio, Suojelualaueet	2 078 ha

Aikaisempi suunnitelma ja järjestyssääntö

Riisitunturin kansallispuiston aikaisempi runkosuunnitelma on valmistunut vuonna 1987 (Metsähallitus 1987). Vanha runkosuunnitelma koskee vain nykyistä kansallispuiston aluetta.

Riisitunturin kansallispuistossa on voimassaoleva järjestyssääntö vuodelta 1994. Tämän suunnitelman myötä Riisitunturin kansallispuistolle valmistellaan uusi järjestyssääntö, jonka luonnos on suunnitelman liitteenä (Liite 2). Riisitunturin kansallispuistoa koskevan laajennusesityksen tullessa lainvoimaiseksi astuu uusittu kansallispuiston järjestyssääntö voimaan myös puistoon liitetyillä alueilla.

Suunnittelun toteutus, osallistaminen ja suunnitelman hyväksyminen

Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelusta on vastannut Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalvelut, jonka hallinnoimiin alueisiin suunnittelualue pääosin kuuluu. Suunnitteluprojektin vastuuhenkilönä oli Leena Jartti luontopalveluiden alueiden hallinta -prosessista. Projektin loppuvaiheessa vetäjänä toimi Teija Turunen. Virkistyskäytön asiantuntijoina toimivat Kari Lahti, Arto Hänninen, Jorma Takalo ja Matti Tapaninen, luonnonsuojelun asiantuntijana Tiina Laitinen, kulttuuriperinnön asiantuntijana Jouni Aarnio sekä eräasioiden asiantuntijana Kari Sarajärvi. Lisäksi muilta Metsähallituksen edustajilta on tarvittaessa pyydetty asiantuntija-apua.

Suunnitteluprojekti käynnistyi kesällä 2005. Suunnittelun tueksi perustettiin yhteistyöryhmä, joka koostui keskeisten sidosryhmien edustajista: Lapin liitto, Lapin TE-keskus, Lapin ympäristökeskus, Posion kunta, Oulangan tutkimusasema, Posion matkailuyhdistys, Ruka–Kuusamon matkailuyhdistys, Tolvan paliskunta, Posion riistanhoitoyhdistys, Lapin luonnonsuojelupiiri sekä paikalliset asukkaat/yrittäjät. Suunnitelma on valmisteltu yhteistyöryhmän ohjauksessa. Projektin aikana pidettiin kaksi yhteistyöryhmän kokousta. Kaikille avoimia yleisötilaisuuksia järjestettiin Posiolla projektin alkuvaiheessa kaksi ja loppuvaiheessa yksi. Suunnitelmaehdotukseen pyydettiin lausunnot keskeisiltä sidosryhmiltä. Kooste saaduista lausunnoista on suunnitelmassa liitteenä (Liite 4).

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyy ympäristöministeriö (Liite 5).

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto, historia ja nykyinen käyttö

2.1 Yleiskuvaus

Riisitunturin alue on Kuusamon ylänköalueen korkeimpia kohtia. Riisitunturin korkein laki on 466 metriä merenpinnan yläpuolella. Alueella on monia muitakin vaaroja, joiden huiput nousevat yli 400 metrin korkeuteen. Alueella vallitsee Suomen kosteimmat ilmasto-olosuhteet. Ilmasto on **hygrinen**, eli merellinen vaikutus yhdistyy mantereisiin piirteisiin. Merellistä, kosteaa ilmaa tulee alueelle sekä Pohjanlahden että Viananmeren suunnilta.

Riisitunturin alueella tuntureiden paljaat laet ovat pääosin kanervakankaita. Tuntureiden rinteillä on laajoja paksusammalkuusikon kaltaisia kuusimetsiä. Monin paikoin myös tuntureiden lakiosat ja rinteet ovat korkean ilmankosteuden takia soistuneita. Rinnesuot ovat alueen erityispiirre, jonka vuoksi alue on ollut pitkään tutkijoiden huomion kohteena.

Riisitunturi on edustava pohjoisboreaalisten luonnonmetsien ja rannesoiden keskittymä. Lisäksi alueen arvoa lisää sen erämaisuus.



Rinnesuota Riisitunturilla. Kuva Pekka Veteläinen.

Kansallispuiston alueen kallioperä on kokenut historiansa aikana kolme poimutusta. Nämä poimutukset ovat luonteeltaan kaikki erilaisia. Eri poimutustyylien keskinäinen järjestys havaitaan paikoissa, joissa ne esiintyvät samassa paljastumassa. Kallioperän kerroksellisuus näkyy kvartsiittisissa, karsimaisissa ja mafisissa kivissä eri koostumuksina ja erivärisinä kerroksina. Kallio-paljastumia alueen pinta-alasta on alle 10 %.

Kansallispuiston alueen tyypillisimmät kivilajit ovat kvartsiitti, amfiboliitti, ultramafiitti ja gneissi sekä graniittiset kivilajit, kuten graniittipegmatiitti. Alueella esiintyy myös karsia sekä samassa stratigrafisessa asemassa olevia konglomeraatteja ja fyllyittejä. Ylimpänä kivilajina on migmatiittinen graniittigneissi. Diabaasijuonia tavataan puiston koillisosassa. Juonet liittyvät alueella tavattuun vulkaaniseen toimintaan.

Kansallispuiston alueen yleisin maalaji on pohjamoreeni, joka pääasiassa noudattelee alueen kallioperän topografiaa. Paksuudeltaan se on noin 1–5 m, mutta paikoitellen se voi olla paksumpikin. Toinen kansallispuistossa tavattavista maaperän päämoreenimuodoista on peitemoreeni. Riisitunturilla se on pääasiassa ablaatiomoreenia.

Kansallispuiston alueella tavataan mm. vakoutumia (Flutingmoreenit) ja kumpumoreeneja. Flutingmoreenit ovat kansallispuiston alueelle leimaa antava glasiaalimorfologinen piirre. Ne sijaitsevat pääasiassa tunturien ja vaarojen rinteillä. Flutingmoreenien vakoumat edustavat jäätikön pohjaosissa tapahtunutta eroosiota ja selänneosat puolestaan kerrostumista. Näiden moreeniselänteiden suunnan määrää jäätikön liikesuunta.

Riisitunturin kansallispuiston merkittävin harjujakso sijoittuu vaarojen rajaamaan laaksoon linjal-la Lavakangas–Liittolammit–Hevonharja. Riisitunturilta tavataan myös jonkin verran lieveuomia. Ne sijaitsevat suhteellisen korkealla ja osoittavat jäätikön säilyttäneen aktiivisuutensa alueella.

Maankohoaminen on Riisitunturin alueella verrattain hidasta maamme olosuhteisiin nähden; kohoamista tapahtuu noin 5 mm/vuosi.

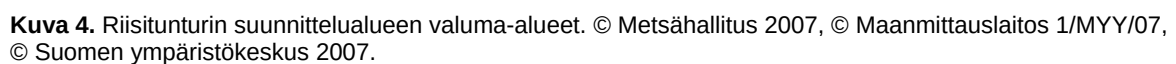
2.3 Vesistöt

Riisitunturin kansallispuisto sijaitsee Maanselän vedenjakajalla: Osa alueen vesistä laskee Suolijärven ja Kemijoen kautta länteen Perämereen kuuluen Kemijoen vesistöön (päävesistöalue no 65), ja osa vesistä laskee Kitkajärven kautta itään ja pohjoiseen Vienanmereen kuuluen Koutajoen latvavesistöön (no 73). (kuva 4)

Suunnittelualueella on suhteellisen vähän järviä ja lampia. Ylimmäinen Noukajärvi (pinta-ala 21,3 ha) on kokonaisuudessaan suunnittelualueen sisällä; lisäksi suunnittelualueella on joitakin pienempiä lampia, kuten Karkulampi ja Liittolammit. Suunnittelualueeseen rajautuvat lisäksi Alimmainen Noukajärvi, Ruokamojärvi, Kuoppajärvi ja Karijärvi. Soiselle alueelle tyypillisesti suunnittelualueen järvet ja lammet ovat humuspitoisia.

Suunnittelualueella on pieniä puroja ja jokia, jotka saavat alkunsa rinnesoilta ja tunturirinteiden lähteistä. Vaikka suunnittelualueella on kaikkiaan vähän vesiä, on Kitkajärveen laskevilla puroilla ja pienillä joilla mahdollisesti merkitystä Kitkajärven järvitaimenkannan kutu- ja poikastuotanto-alueena.

- puro Karijärveen –Karijoki–Kirintäjoki–Kitkajärvi
- Pajujoen latvat, Varpupuro–Pajujoki–Suonnanjoki–Kitkajärvi
- Itkupuro–Tolvanjoki–Kitkajärvi
- Uusipuro–Riisijoki–Kitkajärvi
- Ylijaksonpuro, Römeikönpuro–Kotijoki–Kitkajärvi
- latvapurot– Ylimmäinen Noukajärvi –Noukapuro, Välijoki– Alimmainen Noukajärvi –Nouka-
koski–Suovajärvi–Suovajoki (Holtinjoki, Suovajoen haara) –Kitkajärvi



2.4 Luontotyytit

2.4.1 Natura-luontotyytit

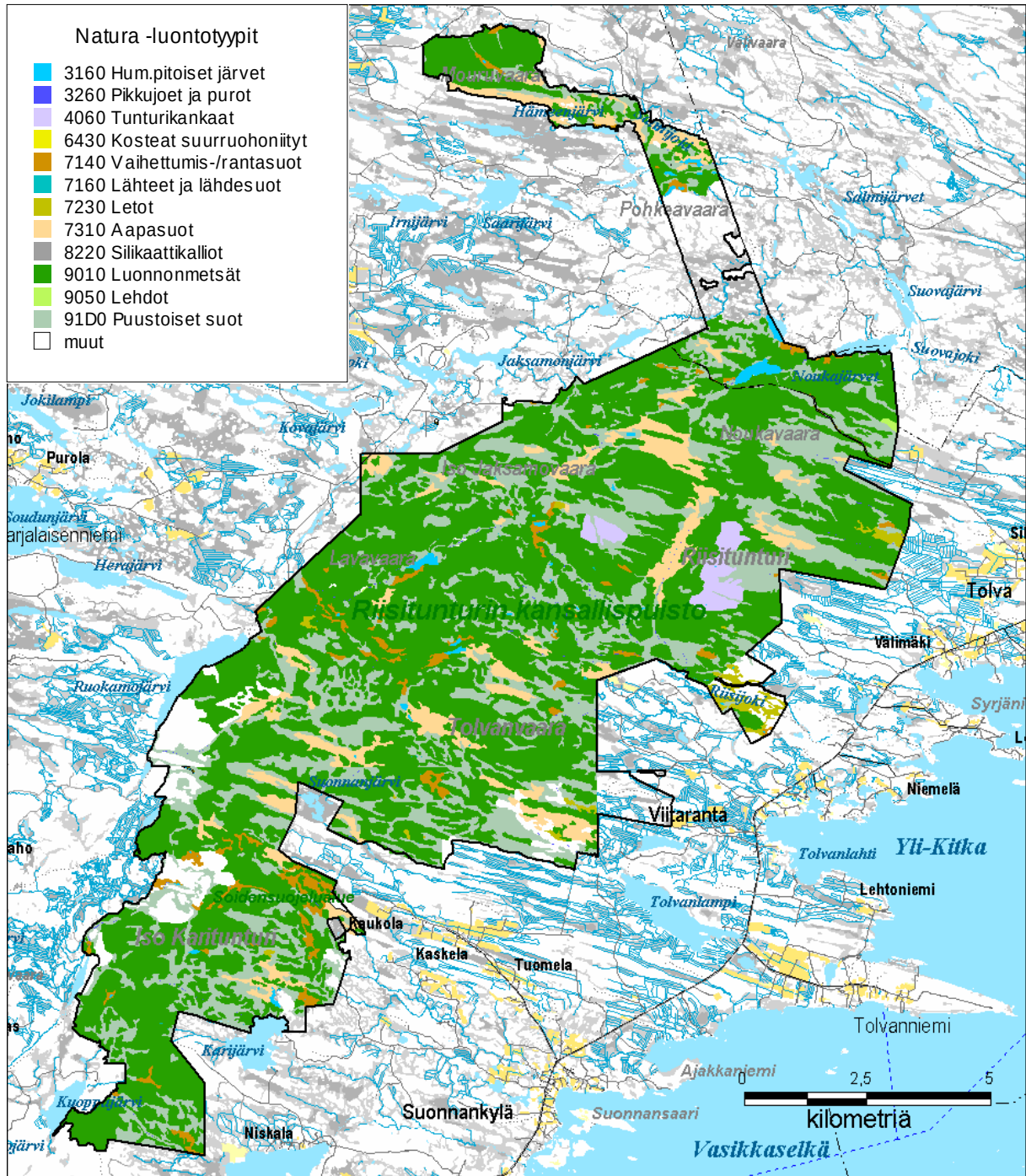
Riisitunturin Natura-alueen (FI 1301101) luontotyytit kartoitettiin kesällä 2003 Metsähallituksen luontotyyppi-inventointiprojektin yhteydessä. Alueella tavattavat Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen I luontotyytit on esitetty taulukossa 2 ja kuvassa 5. Natura-tietokannan luontotyyppitieto vuodelta 1996 perustui enimmäkseen ilmakeu- ja karttatulkintoihin, Karitunturin alueelta osittain myös eri yhteyksissä tehtyihin maastokartoituksiin. Vuoden 2003 luontotyyppi-inventoinnin tiedot perustuvat valtaosin maastoinventointeihin (90 %), vähäisemmässä määrin ilmakevatulkintoihin (10 %). Inventoinneissa käytettiin apuna Karitunturin alueelta tehtyä biotooppi-inventointia sekä Posion alue-ekologisen suunnitelman tietoja (Hiltunen ym. 1999). Inventoinnin tulokset on tallennettu Metsähallituksen SutiGis-paikkatietojärjestelmään.

Taulukko 2. Riisitunturin suunnittelualueen Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden Natura-luontotyyppien pinta-alat ja suhteelliset osuudet (SutiGis = Metsähallituksen SutiGis-tietojärjestelmä). Taulukossa on esitetty myös Riisitunturin Natura 2000 -alueen luontotyytit Suomen ympäristökeskuksen Natura-tietokannan mukaan. * = priorisoitu luontotyyppi.

Koodi	Natura-luontotyyppi	SutiGis		Natura-tietokanta	
		%	ha	%	ha
3160	Humuspitoiset lammet ja järvet	1	69	1	125
3260	Vuorten alapuoliset tasankojoet, joissa <i>Ranunculus fluitans</i> ja <i>Callitriche-Batrachium</i> -kasvillisuutta	<1	8	<1	0,01
4060	Tunturikankaat	1	140	-	-
6430	Kostea suurruohokasvillisuus	0	0	<1	0,01
7140	Vaihtelutissuot ja rantasuot	2	262	1	125
7160	Fennoskandian lähteet ja lähdesuot	<1	3	1	125
7230	Letot	1	95	5	623
7310	Aapasuot*	13	1 548	40	4 984
7160	- aapasoihin sisältyvät lähteet ja lähdesuot	<1	0,2	-	-
7230	- aapasoihin sisältyvät letot	<1	0,8	-	-
91D0	- aapasoihin sisältyvät puustoiset suot	6	766	-	-
8220	Kasvipeitteiset silikaattikalliot	<1	0,01	<1	0,01
9010	Boreaaliset luonnonmetsät*	59	7 348	51	6 355
9050	Boreaaliset lehdot	<1	5	<1	0,01
91D0	Puustoiset suot*	19	2 360	1	125
	Luontotyyppihin kuulumaton alue	4	531	-	-
	Yhteensä	100	12 369	100	12 462

Suunnittelualueen Riisitunturin Natura-alueeseen kuuluvasta pinta-alasta 96 % lukeutuu Natura-luontotyyppihin. Näistä 91 % kuuluu erityisen tärkeisiin, priorisoituihin luontotyyppihin, joiden suojelusta Euroopan unionin jäsenmailla on erityinen vastuu. Näitä ovat boreaaliset luonnonmetsät, joita on lähes 60 % Natura-alueen pinta-alasta, sekä puustoiset suot ja aapasuot, jotka kattavat yli 30 % alueesta. Erot Natura-tietokannan ja luontotyyppi-inventoinnin tietojen välillä selittävät kartoitusmenetelmien eroilla. Aapasoiden osuus on todellisuudessa pienempi ja puustoisien soiden sekä boreaalisten luonnonmetsien osuus suurempi kuin suurelta osin tulkinnalliseen tietoon perustuneissa Natura-tietokannan tiedoissa. Myös lettoja, lähteitä ja lähdesoita on vähemmän kuin on oletettu. Tunturikankaiksi tulkittavia luontotyyppijä Riisitunturin suunnittelualueella on 140 ha, ja vaihtelutis- ja rantasoiden osuus on aiemmin tulkittua suurempi.

Alueen boreaalisista luonnonmetsistä 89 % on luokiteltu edustavuudeltaan erinomaisiksi, 7 % kuuluu edustavuusluokkaan hyvä, ja 4 % edellisiä heikompaan luokkaan merkittävä (kuva 6). Aapasoista 82 % on edustavuudeltaan erinomaisia ja 18 % hyviä. Puustoisista soista 90 % on luokiteltu erinomaisiksi, 7 % luokkaan hyvä, 1 % luokkaan merkittävä ja 2 % on luokiteltu ei merkittäviksi. Kokonaisuudessaan 84 % Natura-alueesta on edustavuudeltaan erinomaista.



Suot

Riisitunturin alue tunnetaan rinnesoistaan, jotka ovat valtakunnallisesti edustavia ja suhteellisen hyvin tutkittuja. Suot peittävät poikkeuksellisesti suuren osan lakialueistakin, mikä on alueen ilmastoon liittyvä hygrinen piirre. Rinnesuot on perinteisesti tulkittu pohjoisten aapasoiden topografiseksi muodoksi (Havas 1961). Lähteisyyden osuus suunnittelualan rinnesoilla on pienempi kuin varsinaisilla tuntureilla (Eurola & Viramo 1986). Alue kuuluu suokasvillisuusvyöhykkeeseen 4b, Kuusamon rinnesuot.

Suomaisemassa vallitsevia ovat rinteitä juovittavat avoimet nevat, jotka ovat ravinteisuudeltaan karuja tai keskiravinteisia; lettoisuutta esiintyy harvemmin. Tyypillisimpiä ovat erityyppiset kalvakkanevat, jotka Eurolan ym. (1982) selvityksessä kattoivat lähes puolet tutkittujen kahden rinnesuojuotin pinta-alasta. Yleisiä ovat myös rimpinevat, joista tavataan niin ruopparimpisiä kuin rahkasammal- ja aitosammalvaltaisia muotoja. Turvekerroksen ohuus ja rinteillä liikkuva vesi, erityisesti lähteisyys, ruokkivat puolestaan rehevämpiä lettonevoja ja *Warnstorffii*-lettoja. Rinteiden välisissä notkelmissa ja tasanteilla nevat kehittyvät suursaravaltaiseen ja ruohoiseen suuntaan. Nämä kasvillisuudeltaan tuottavat suot ovatkin aikanaan olleet yleisesti niittykäytössä. Vesakko-Karitunturilla sijaitseva Rauvuslammen suoniitty on arvioitu näistä edustavimmaksi, maakunnallisesti merkittäväksi perinnemaisemaksi (Kalpio & Bergman 1999). Myös Riisitunturin juurella levittäytyvä Uusisuon niitty harmaine latoineen on maisemallisesti vaikuttava vanha suoniitty. Kaikkiaan Riisitunturin suunnittelualueella on kymmenkunta vanhaa suoniittyä, jotka on arvioitu vähintään paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi.

Eräs leimallinen piirre Riisitunturin suunnittelualan suoluonnolle on kuusen esiintyminen kaikentyyppisen rämekasvillisuuden valtapuuna korkeilla lakimailla (Eurola ym. 1982). Tyypillisiä lakialueiden puustoisia suotyyppisiä ovat kangasräme, pallosarakorpiräme, räseikkö ja rahkaräme, jotka rajaavat avoimia suojuotteja ja välittävät kangasmaan kasvillisuuden suuntaan. Rinnesuojuoteista ja lähteistä alkunsa saavat puroset muuttuvat rinteiden juurella vuolaammiksi korpi-puroiksi, joiden varsilla esiintyy järeämpipuustoisia ruoho- ja heinäkorpija ja jopa saniaiskorpija. Pienialaiset, karuhkot lähteet ja lähdesuot elävöittävät maisemaa monin paikoin.

Taulukko 3. Riisitunturin soisten Natura-luontotyyppien trofiatasojen jakauma. Pistemäiselle paikkatiedolle (lähteet) on annettu arvo 0,01 ha. Ombrotrofinen = sadevesiravinteinen, Oligotrofinen = vähäravinteinen, Mesotrofinen = keskiravinteinen, Eutrofinen = runsasravinteinen. Metsähallituksen SutiGis-paikkatietojärjestelmä 13.2.2007.

Koodi	Luontotyyppi	Ombrotrofinen		Oligotrofinen		Mesotrofinen		Eutrofinen		Yht. ha
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
7140	Vaihtumis- ja rantasuot	0	0	95	2	167	4	0	0	262
7160	Fennoskandian lähteet ja lähdesuot	0	0	1	<1	2	<1	0	0	3
7230	Letot	0	0	0	0	0	0	95	2	95
7310	Aapasuot	7	<1	963	23	577	14	1	<1	1 548
91D0	Puustoiset suot	13	<1	1 564	36	783	18	0	0	2 360
	Yhteensä	20	1	2 623	61	1 529	36	96	2	4 268

Aapasoihin sisältyy puustoisia soita noin puolet niiden pinta-alasta. Näistä valtaosa on rämeitä; korpia on vain 8 ha. Puolet aapasuoalasta on puutonta nevakasvillisuutta. Myös vaihettumissuot ja rantasuot ovat lähes kokonaan nevoja. Näistä vajaat 100 ha on vähäravinteisia, noin 150 ha keskiravinteisia.

Lähteitä tai lähdesoita havaittiin 108 kpl; näistä puolet on luokitettu vähäravinteisiksi, puolet keskiravinteisiksi. Aapasoihin kuulumattomia, piensoihin lukeutuvia lettoja on vajaat 100 ha. Näistä 58 ha on lettorämeitä; lettonevoja ja erityyppisiä avolettia on 27 ha.

Metsät ja eteläinen tunturiluonto

Suunnittelualueella on useita vaaran- tai tunturinhuippuja, jotka kohoavat yli 400 m merenpinnan yläpuolelle. Näistä korkeimmat ovat Riisitunturin kaksi lakea. Eteläiset, vaaroja muistuttavat matat yksittäistunturit poikkeavat monessa suhteessa pohjoisen Lapin selkeäpiirteisemmästä ja jyhkeämmästä tunturiluonnosta. Kun Lapissa metsänrajan muodostaa koivu, Riisitunturin rinteillä korkeimmalle kiipeää kuusi, joka nousee yli 400 metriin merenpinnan yläpuolelle ja muodostaa alueelle leimallisia, tykyn runtelemia lakikuusikoita. Niin Riisitunturilla kuin muillakin eteläisillä yksittäistuntureilla metsänraja on suhteellisesti alempana kuin pohjoisessa. Riisitunturilla tärkein tähän vaikuttava tekijä on ilmasto. Talvella puiden latvuksiin tiivistyvä kosteus aiheuttaa niin paljon latvusvaurioita, että se heikentää puuston menestymismahdollisuuksia. Samansuuntaisesti vaikuttaa myös kostean ilmastoin voimistama soistuminen. Riisitunturilla ei myöskään ole varsinaista puutonta paljakkaa, vaan yksittäisiä puita kasvaa kaikkialla lakialueilla. Tyypilliseen tunturiluontoon kuuluu myös lumen epätasainen jakautuminen maaston pinnanmuotojen mukaan. Kun tunturinotkelmat peittyvät jopa monimetrisen lumivaippaan, saattavat kohoutumat jäädä lähes lumettomiksi, kasvupaikkoina ääreviksi tuulenpieksämäkankaiksi. Riisitunturin alueella lumivaippa on tasaisempi – toisaalta liian paksu tuulenpieksämäkasvillisuuden kehittymiseen ja toisaalta liian ohut lumenviipymävaikutteisen kasvillisuuden syntymiseen. (Eurola & Viramo 1986, Havas 1986, Mikkonen-Keränen 1986).

Riisitunturin alue kuuluu pohjoisboreaaliseen metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen. Suurin osa alueesta lukeutuu Natura-luontotyyppiin boreaaliset luonnonmetsät. Näiden tuoreiden paksusammalkuusikoiden edustavuus on valtaosin erinomainen. Metsien kuusilahojatku on erinomainen, ja tarjoaa hyvät edellytykset lahoppulajiston menestymiselle. Riisitunturin ja Nuolivaaran lakialueet ovat variksenmarjan ja kanervan luonnehtimia, edustavuudeltaan erinomaisia, vähäpuustoisia tunturikankaita. Riisitunturin Natura-alueen puustoa esitellään tarkemmin taulukoissa 4–7.

Taulukko 4. Riisitunturin Natura-alueen puusto pääryhmittäin. Metsähallituksen SutiGis-paikkatietojärjestelmä 13.2.2007.

Pääryhmä	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m ³	Puusto m ³ /ha
Metsämaa	6 389	52	657 397	103
Kitumaa	3 688	30	69 802	19
Joutomaa	2 184	18	2 027	1
Tiet	9	<1	0	0
Hiekkakuopat	<1	<1	0	0
Rakennettu maa	<1	<1	0	0
Vedet	90	<1	0	0
Yhteensä	12 360	100	729 227	59

Taulukko 5. Riisitunturin Natura-alueen puulajivaltaisuus, pinta-ala ja puusto pääryhmittäin. Metsähallituksen SutiGis-paikkatietojärjestelmä 13.2.2007.

Puulajivaltaisuus pääryhmittäin	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m³	Puusto m³/ha
Metsämaa				
Puhdas männikkö	584	5	59 999	103
Mäntysekametsä	702	6	75 141	107
Puhdas kuusikko	2 429	20	237 364	98
Kuusisekametsä	2 657	22	284 741	32
Koivusekametsä	2	<1	153	77
Ei luokiteltu	16	<1	0	0
Metsämaa yht.	6 390		657 397	102
Kitumaa				
Puhdas männikkö	1 478	12	21 188	14
Mäntysekametsä	891	7	17 405	20
Puhdas kuusikko	461	4	7 074	15
Kuusisekametsä	840	7	24 044	29
Puhdas koivikko	8	<1	8	1
Koivusekametsä	1	<1	45	45
Ei luokiteltu	9	<1	39	4
Kitumaa yht.	3 688		69 803	19
Joutomaa				
Puhdas männikkö	174	1	1 509	9
Mäntysekametsä	16	<1	368	23
Puhdas kuusikko	7	<1	151	22
Ei luokiteltu	1 987	16	0	0
Joutomaa yht.	2 184		2 028	1
Kaikki yhteensä	12 262	100	729 228	59

Taulukko 6. Riisitunturin Natura-alueen metsämaan pinta-ala ja puusto kasvillisuusluokittain. Metsähallituksen SutiGis-paikkatietojärjestelmä 13.2.2007.

Kasvillisuusluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m³	Puusto m³/ha
Lehto	5	<1	842	168
Lehtomainen kangas	45	1	4 600	102
Tuore kangas	4 899	77	510 475	104
Kuivahko kangas	1 436	22	141 149	98
Kuiva kangas	4	<1	332	83
Yhteensä	6 389	100	657 398	103

Taulukko 7. Riisitunturin Natura-alueen metsämaan pinta-ala ja puusto kehitysluokittain. Luokka "uudistuskypsä metsikkö" sisältää myös uudistumisvaiheessa olevat, erirakenteiset ja vanhat metsät. Metsähallituksen SutiGis-paikkatietojärjestelmä 13.2.2007.

Kehitysluokka	Pinta-ala ha	Pinta-ala %	Puusto m³	Puusto m³/ha
Aukea	16	<1	0	0
Taimikko	149	2	3 353	23
Nuori kasvatusmetsikkö	255	4	24 607	96
Varttunut kasvatusmetsikkö	116	2	14 007	121
Uudistuskypsä metsikkö	5 853	92	615 431	105
Yhteensä	6 389	100	657 398	103

2.5 Lajisto

2.5.1 Lajien suojelun kansalliset ja kansainväliset velvoitteet

Uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmä laati vuonna 2000 tarkistetun luettelon Suomen uhanalaisista ja erityisesti suojeltavista lajeista sekä kansainvälisistä vastuulajeista (Rassi ym. 2001). Suomen uhanalaisluokitus on kansainvälisen IUCN-luokituksen mukainen. Varsinaisia uhanalaisuusluokkia on kolme: äärimmäisen uhanalaiset (CR, critically endangered), erittäin uhanalaiset (EN, endangered) ja vaarantuneet (VU, vulnerable). Silmälläpidettäviin (NT, near threatened) tai elinvoimaisiin (LC, least concern) luokitellut lajit voivat olla alueellisesti uhanalaisia (RT, regionally threatened). Riisitunturin suunnittelualue kuuluu lajien alueellisessa uhanalaisuusarvioinnissa käytetyssä kasvillisuusvyöhykeluokituksessa vyöhykkeeseen 4a (pohjoisboreaalinen–Koillismaa). Erityisesti suojeltavat lajit ovat luonnonsuojeluasetuksessa (LsA 913/2005) mainittuja lajeja, joiden säilymiselle tärkeää esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Suomen kansainväliset vastuulajit ovat lajeja, joiden Euroopan kannasta vähintään 15–20 % on Suomessa, ja joiden säilyttämisessä Suomella on siten merkittävä kansainvälinen vastuu. Vastuulajistatus velvoittaa tehostamaan näiden lajien seurantaa ja tutkimusta sekä huolehtimaan siitä, että lajien elinympäristöt huomioidaan maankäytön suunnittelussa. Riisitunturin alueella tavattavista vastuulajeista lettorikko (*Saxifraga hirculus*) ja lapinleinikki (*Ranunculus lapponicus*) ovat Metsähallituksen valtakunnallisia vastuulajeja.

Euroopan unionin luontodirektiivissä (92/43/ETY) määritellään jäsenvaltioiden toimintavelvoitteet lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi tavoitteena luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Luontodirektiivin liitteen II lajit ovat yhteisön tärkeinä pitämiä eläin- ja kasvilajeja, joiden suojelemiseksi jäsenvaltioiden on osoitettava riittävä määrä erityisten suojelutoimien alueita (SCI-alueet). Pyrkimyksenä on lajien suojelutason säilyminen suotuisana. Luontodirektiivin liite IV määrittelee tiukkaa suojelua vaativat eläin- ja kasvilajit, joiden suhteen jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeellisia toimenpiteitä ko. lajien suojelemiseksi. Suomessa tämä yleensä tarkoittaa näiden lajien lakisääteistä rauhoittamista. Liitteen IV eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty.

Lintudirektiivin (79/409/ETY) tavoitteena on säilyttää kaikkien Euroopan unionin alueen luonnonvaraisten lintujen populaatiot ekologisesti, kulttuurisesti ja tieteellisesti perustellulla tasolla. Lintudirektiivi velvoittaa säilyttämään lajien suojelutason suotuisana. Lintudirektiivin liitteessä I on lueteltu erityisiä suojelutoimenpiteitä vaativat lajit, joiden suojelemiseksi jäsenvaltioiden on osoitettava riittävä määrä riittävän kokoisia erityisten suojelutoimien alueita (SPA-alueet). Näillä alueilla pilaantuminen, suojeltavien lajien elinympäristöjen heikkeneminen ja lintujen häiritsemisen on estettävä.

2.5.2 Kasvilajisto

Putkilokasvit

Riisitunturin alueen putkilokasvilajistosta on kirjattuja havaintoja 1900-luvun alkupuoliskolta saakka. Metsähallitus on kartoittanut alueen lajistoa vuonna 1996. Alueen kallio- ja maaperän karuuden takia lajisto on vaatimattomampaa, niukempaa ja oleellisesti erityyppistä kuin Kitkan itäpuolisten kalkkialueiden lajisto. Riisitunturin alueen leimallisinta luontoa ovat rinnesuot, jotka alkavat kapeina juotteina jo lakialueilta tai metsäisten rinteiden lähdepainanteista. Juotit ovat pääsääntöisesti karuhkoja nevoja, joilla vallitsevat tupasluikka (*Trichophorum cespitosum*), rahka- ja pallosara (*Carex pauciflora*, *C. globularis*) sekä siniheinä (*Molinia caerulea*). Rinteiden lähteisyys mahdollistaa paikoin hieman vaateliaammankin lajiston viihtymisen. Lähdepurojen kasvillisuus ilmentää keskiravinteisuutta; luonteenomaisia lajeja ovat pohjanhorsma (*Epilobium hornemannii*) ja suohorsma (*E. palustre*). Lähdevaikutteisilla rinnesuolaiteilla tavataan yleisesti myös lettoisuuden ilmentäjälajeja. Näistä tyypillisimpiä ovat mähkä (*Selaginella selaginoides*) ja rätvänä (*Potentilla erecta*). Rinteiden topografialtaan tasaisimpien osien suursaravaltaisilla avosoilla tavataan paikoin niin keskiravinteisuuden kuin runsasravinteisuudenkin ilmentäjälajeja, mutta kalkkialueiden vaateliain suolajisto näiltäkin kasvupaikoilta puuttuu. Vaateliaimpia lajeja ovat letto- ja hoikkavilla (*Eriophorum latifolium*, *E. gracile*), keltasara (*Carex flava*), lapinnuijasara (*Carex buxbaumii* ssp. *mutica*) ja nuijasara (*Carex buxbaumii* ssp. *buxbaumii*) sekä ojakellukka (*Geum rivale*). Eräät Kuusamon lettojen tyypillisimmistä lajeista, kuten punakko (*Bartsia alpina*) ja lääte (*Saussurea alpina*), esiintyvät Riisitunturin suunnittelualueella hyvin harvinaisina. (Vasari 1986)

Riisitunturin alueen lukuisien purojen varsilla esiintyy varsinkin rinteiden alaosissa kookkaiden saniaisten ja ruohojen luonnehtimia korpia ja kosteita lehtoja, joiden kasvillisuus ja lajisto poikkeavat alueen muutoin niukasta yleisilmeestä. Puronvarsilehdoissa tavataan yleisinä mm. tuomea (*Prunus padus*), hiirenporrasta (*Athyrium filix-femina*), metsä- ja korpi-imarretta (*Gymnocarpium dryopteris*, *Phegopteris connectilis*), mesiangervoa (*Filipendula ulmaria*), metsäkurjenpolvea (*Geranium sylvaticum*) ja karhunputkea (*Angelica sylvestris*). Selvästi harvinaisempia ovat pohjanpunaherukka (*Ribes spicatum*), metsätähtimö (*Stellaria longifolia*), pohjansinivalvatti (*Cicerbita alpina*) ja tesma (*Milium effusum*). Koillismaalla harvinaista kotkansiipeäkin (*Matteuccia struthiopteris*) tavataan. (Vasari 1986)

Itse Riisitunturin – kuten muidenkin eteläisten yksittäistunturien – lajisto on pohjoisiin tuntureihin nähden vaatimatonta. Tunturikankaiden vallitsevia lajeja ovat pohjanvariksenmarja (*Empetrum nigrum* ssp. *hermaphroditum*) ja kanerva (*Calluna vulgaris*). Tyypillisistä tunturilajeista tavataan suhteellisen yleisinä pohjankatinliekoa (*Lycopodium clavatum* ssp. *monostachyon*), tunturipajua (*Salix glauca*), sielikköä (*Loiseleuria procumbens*) ja riekonmarjaa (*Arctostaphylos alpina*). Harvinaisempia ovat tunturivihvilä (*Juncus trifidus*) sekä alueellisesti uhanalaiset tunturilieko (*Diphasiastrum alpinum*) ja aapasara (*Carex rotundata*). (Vasari 1986)

Taulukkoon 8 on koottu Riisitunturin Natura-alueelta tavattuja uhanalaisia tai muuten merkittäviä kasvilajeja. Uhanalaisten putkilokasvien määrä alueella on vähäinen. Luonnonsuojelullisesti tärkeimpiä ovat lettorikko (*Saxifraga hirculus*) ja laaksoarho (*Moehringia lateriflora*). Lettorikon kolme tunnettua esiintymää ovat kaikki vanhoilla suoniityillä. Laaksoarho on levinneisyydeltään pohjoinen laji, jota esiintyy erityisesti Lapin suurten jokien varsilla Inarista Simoon. Riisitunturin esiintymä on lajin päälevinneisyysalueen ulkopuolella. Lajia ei ole ensimmäisen havaintokerran jälkeen onnistuttu löytämään uudelleen.

Taulukko 8. Riisitunturin Natura 2000 -alueen uhanalaiset ja muut merkittävät putkilokasvit, sammalet ja sienet sekä niiden suojeluun liittyvät kansalliset ja kansainväliset vastuut ja velvoitteet. * = erityisesti suojeltava laji. IUCN = IUCN-luokka 2001. EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen, RT = alueellisesti uhanalainen. Direktiivi = Luontodirektiivin liitteen numero. Vastuulaji = kansainvälinen vastuulaji. Lajistotiedot: Ympäristöhallinnon Eliölajit -tietojärjestelmä 7.6.2006 ja Natura-tietokanta, Metsähallituksen SutiGis-paikkatietojärjestelmä, uhanalaishortit, vanhojen metsien inventointiraportit, Paasovaara 1986.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN	Direktiivi	Vastuulaji
Aapasara	<i>Carex rotundata</i>	LC/RT		
Tunturilieko	<i>Diphasiastrum alpinum</i>	LC/RT		
Laaksoarho	<i>Moehringia lateriflora</i>	VU	II, IV	x
Lapinleinikki	<i>Ranunculus lapponicus</i>	LC	II, IV	x
Lettorikko	<i>Saxifraga hirculus</i>	VU	II, IV	x
Lettosara	<i>Carex heleonastes</i>	VU		x
Velttosara	<i>Carex laxa</i>	NT/RT		
Viitasara	<i>Carex tenuiflora</i>	LC		x
Merkittävät putkilokasvit yhteensä 8				
Aarnisammal	<i>Schistostega pennata</i>	LC/RT		
Hetekinnassammal	<i>Scapania paludosa</i>	NT/RT		x
Kairanukkasammal	<i>Dicranella palustris</i>	LC/RT		
Kalliopussisammal	<i>Marsupella emarginata</i>	LC/RT		
Kantopanusammal	<i>Calypogeia suecica</i>	VU		x
Särmälähdesammal	<i>Philonotis seriata</i>	LC		x
Viiksisammal	<i>Kurzia pauciflora</i>	LC/RT		
Merkittävät sammalet yhteensä 7				
Kanadankääpä*	<i>Tyromyces canadensis</i>	EN		
Korkkikerroskääpä	<i>Perenniporia subacida</i>	NT		
Korpiludekääpä	<i>Sceletoecia odora</i>	NT		
Louhennahka	<i>Laurilia sulcata</i>	NT		
Nevamesisieni	<i>Armillaria ectypa</i>	VU		
Pohjanrypykkä	<i>Phlebia centrifuga</i>	VU		
Pursukääpä	<i>Amylocystis lapponica</i>	VU		
Riekonkääpä	<i>Antrodia albobrunnea</i>	NT		
Ruostekääpä	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	NT		
Rusokantokääpä	<i>Fomitopsis rosea</i>	NT		
Merkittävät sienet yhteensä 10				
Kaikki yhteensä 25				

Sammalet

Riisitunturin alueen kosteussuhteiltaan mereinen ilmasto näkyy erityisesti alueen lakimetsäisten tunturien sammallajistossa, jossa mereisyyden indikaattorilajit ovat tunturilajeja selvästi yleisempiä. Näitä ovat kangasmailla runsaana esiintyvä vaarapykäsammal (*Barbilophozia lycopodioides*) sekä kalliotierasammal (*Racomitrium lanuginosum*) ja isokorallisammal (*Ptilium ciliare*), jotka poikkeuksellisen mereisillä alueilla kasvavat jopa soilla. Jälkimmäinen muodostaa Riisitunturin ohutturpeisilla, vähäravinteisilla soilla tyypillisesti kasvustoryhmiä paakku- ja hentorahkasammalen (*Sphagnum compactum*, *S. tenellum*) kanssa. Alueen tyypillisintä lajistoa ovat karuhkojen nevojen ja rämeiden rahkasammal- ja karhunsammallajit (*Sphagnum* spp., *Polytrichum* spp.) sekä paksusammalkuusikoiden kerrossammal (*Hylocomium splendens*). Ravinteisimpien, usein lähteisten soiden lajistoa edustavat mm. kultasammal (*Tomentypnum nitens*), rassisammal (*Paludella squarrosa*), lettoväkäsammal (*Campylium stellatum*) ja punasirppisammal (*Warnstorfia sarmentosa*).

Riisitunturin alueelta ei ole tehty kattavaa sammallajistoinventointia, vaan lajistotiedot ovat kertyneet lähinnä suotutkimusten yhteydessä. Tunnetut uhanalaisten tai muiden merkittävien sammalten esiintymät ovat satunnaishavaintoja (taulukko 8). Arvokkainta lajistoa edustaa vaarantunut kantopaanusammal (*Calypogeia suecica*), joka on metsä- ja lahopuujatkumoa vaativa, järeillä ja pitkälle lahonneilla maapuilla kasvava maksasammallaji (Ulvinen ym. 2002). Lajin yleislevinneisyys Suomessa on eteläinen ja itäinen; Riisitunturi on lajin toiseksi pohjoisin tunnettu esiintymispaikka Suomessa. Riisitunturilla laji kasvaa kuusilahopuulla vanhassa paksusammalkuusikossa rinnesuon läheisyydessä. Alueella on runsaasti vastaaventyypisiä kasvupaikkoja, joten on todennäköistä, että tämä ei ole lajin ainoa esiintymä Riisitunturin alueella. Toinen havaittu vanhan metsän uhanalainen sammallaji on aarnisammal (*Schistostega pennata*), jota esiintyy pienilmastoltaan kosteissa vanhoissa kuusikoissa puronotkelmissa ja korpisoistumuksissa. Riisitunturilla laji kasvaa tyypillisesti tuulenkaatokuusen juurakon alapinnalla. Soveliaman pienilmaston ja edustavan lahopuujatkumon perusteella Riisitunturin alueen arvokkain sammallajisto on nimenomaan lahopuulajistoa, jonka edustajia alueelta löytyisi mitä todennäköisimmin muitakin kuin edellä mainitut lajit. Muita uhanalaislajiston kasvupaikkoja alueella voisivat olla puronvarsien korvet ja lehdot sekä purot, joiden kosteilla kivipinnoilla kasvaa monin paikoin runsas sammalisto. Kalkkivaikutteisten lettojen puuttumisen takia Riisitunturin alueen suosammallajisto ei ole kovin monipuolista. Alueelta löydettyjen merkittävien suolajien, kairanukkasammalen (*Dicranella palustris*), hetekinnassammalen (*Scapania paludosa*) ja särmälähdesammalen (*Philonotis seriata*), kasvupaikat ovat karuja tai keskiravinteisia lähteitä ja lähteisiä soita.

Sienet ja jäkälät

Riisitunturin alueella on tehty metsäkuviokohtaisia havaintoja kääväkäslajistosta vanhojen metsien inventointien yhteydessä (taulukko 8). Tyypillistä on kuusella esiintyvän, vanhaa metsää ilmentävän lajiston runsaus. Metsäalueiden arvottamista ja vertailua varten kehitetyn, vanhojen luonnontilaisten tai luonnontilaisen kaltaisten metsien kääväkäslajistoon perustuvan pisteytyksen (Kotiranta & Niemelä 1996) perusteella Riisitunturin alue on kuusivaltaisten metsien luonnontilaisuuden suhteen hyvin arvokas alue. Uhanalaislajiston tavallisin edustaja on vaarantunut pursukääpä (*Amylocystis lapponica*), kuusen lahosukcession varhaisvaiheen laji, joka on alueella monin paikoin runsas. Muita kuorellisella, kovalla kuusimaapuulla yleisesti esiintyviä lajeja ovat vaarantunut pohjanrypykkä (*Phlebia centrifuga*), punahäivekääpä (*Leptoporus mollis*), rusokantokääpä (*Fomitopsis rosea*), ruostekääpä (*Phellinus ferugineofuscus*), kuusenkääpä (*P. chrysoloma*) ja riukukääpä (*P. viticola*). Aarnikääpä (*P. nigrolimitatus*) puolestaan on kuusen lahosukcession myöhäisvaiheen laji. Mäntymaapuilla esiintyvää lajistoa on selvästi niukemmin. Toisaalta alueen ainoa todellinen kääpäharvinaisuus kanadankääpä (*Tyromyces canadensis*), erittäin uhanalainen ja erityistä suojelua vaativa laji, kasvaa hyvin vanhoilla ja järeillä, kuorettomilla mäntymaapuilla, jotka ovat kaatuessaan luultavasti olleet keloutuneita. On todennäköistä, että kanadankääpää esiintyy Riisitunturin alueella muuallakin, sillä alueen vaaroilla kasvaa yleisesti mutta harvakseltaan hyvin vanhoja, aihkiintuneita ja keloutuvia mäntyjä. Myös pidemmälle lahonneella kuusimaapuulla esiintyvän seuraajalajiston (esim. sitruunakääpä, *Antrodiella citrinella*, ja monet uhanalaiset ludekäävät, *Skeletocutis* spp.) esiintyminen on todennäköistä, koska näiden harvinaisten ja yleensä uhanalaisten sienien edeltäjälajit ovat alueella yleisiä.

Riisitunturin jäkälälajistoa ei ole systemaattisesti kartoitettu. Suotuisan pienilmastonsa takia alue lieenee poikkeuksellisen sopivaa kasvuympäristöä epifyyttijäkälille. Vanhojen metsien inventoinneissa raidankeuhkojäkälää (*Lobaria pulmonaria*) löytyi huomattavan korkealta vaarojen laki-alueilta. Alavammilla alueilla laji kasvaa yleensä suojaisissa, pienilmastoltaan ympäristöään kosteammissa ilmastotaskuissa. Riisitunturin alueella on lisäksi monin paikoin ilmeisiä palo-refugioita, pientopografialtaan vaihtelevia kosteita notkelmia, joissa kuusen joukossa kasvaa vanhoja lehtipuita: koivuja, haapoja ja erityisesti kookkaita raitoja, jotka ovat potentiaalisia harvinaisen ja uhanalaisen jäkälälajiston kasvupaikkoja (Lindgren 1995).

2.5.3 Eläimistö

Suunnittelualueen eläimistöstä tunnetaan parhaiten alueen linnusto. Alueella on tehty yhteensä 180,4 km maalinnuston linjalaskentaa, ja tavattu yhteensä 65 lintulajia (Metsähallituksen linjalaskennat 1985, 1986, 1992, 1993, 2006, 2007). Metsälintulajistosta yleislajien osuus on 73,1 %, havumetsien lajien 21,1 % ja vanhojen metsien lajien 5,8 %. Vuoden 2006 laskennoissa vanhojen metsien lajien osuus on huomattavan korkea, 8,5 %. Alueen korkeaa luonnontilaisuuden astetta kuvastaa myös kololintujen osuus (10,1 %) metsälinnuista. Järripeipon osuus suhteessa peippojen määrään on korkeampi kuin esim. Oulangan kansallispuistossa, mikä kuvastaa alueen linnustollista pohjoisuutta. Taulukkoon 9 on koottu eri lähteistä Riisitunturin suunnittelualueelta tavattuja merkittäviä lintulajeja. Noin puolet lajeista on silmälläpidettäviä tai 4a-vyöhykkeellä alueellisesti uhanalaisia. Kolme lajia on valtakunnallisesti vaarantuneita ja näistä yksi erityistä suojelua vaativa. Riisitunturin suunnittelualueen lintulajistossa painottuvat pohjoiset metsä- ja suolajit. Alueella ei tavata pesivänä yhtään varsinaista tunturipaljakoiden lajia. Riisitunturin kansallispuisto kuuluu boreaalisen metsä- ja suolintulajistonsa suhteen kansallisesti ja kansainvälisesti arvokkaisiin lintu-alueisiin (IBA-alue, Important Bird Area). Riisitunturin Natura-alue kuuluu myös Suomen Ramsar-alueisiin, jotka ovat kansainvälisesti merkittäviä kosteikkojen ja vesilintujen suojelualueita.

Suunnittelualueelta on paikallisia havaintoja nisäkäslajistosta ja kovakuoriaisista itse Riisitunturin alueelta. Pikkunisäkkäiden seurantatiedot ovat vuosilta 1979–1985 (Sulkava 1986). Riisitunturin yläosissa yleisimmät pikkunisäkkäät ovat metsäpäästäinen (*Sorex araneus*) ja metsämyyrä (*Clethrionomys glareolus*), mutta myös harmaakuvemyyrällä (*Clethrionomys rufocanus*) on vahva kanta. Alueella tavataan vesipäästäistä (*Neomys fodiens*) poikkeuksellisen korkealla aivan metsänrajalta saakka. *Microtus*-lajeista tavataan vain peltomyyrää (*M. agrestis*), joka viihtyy lapinmyyrää paremmin karummilla heinämailla. Tunturisopuli (*Lemmus lemmus*) on ollut Riisitunturin alueella runsas sopulivuonna 1978.

Lajistotiedot suurnisäkkäistä perustuvat suppeisiin lumijälkihavaintoihin (Sulkava 1986). Yleisimpiä lajeja ovat jänis (*Lepus timidus*), kettu (*Vulpes vulpes*), hirvi (*Alces alces*) ja poro (*Rangifer tarandus*); harvinaisempina esiintyvät saukko (*Lutra lutra*), näätä (*Martes martes*) ja orava (*Sciurus vulgaris*). Alueella tavataan myös karhua (*Ursus arctos*) (Natura-tietokanta).

Suppeassa kovakuoriaisselvityksessä havaittiin 62 lajia (Muona ym. 1983). Joukossa ei ollut yhtään alpiinista lajia, vaan kaikki havaitut lajit olivat pohjoisborealiselle kasvillisuusvyöhykkeelle tyypillisiä kuoriaisia. Metsänrajan alapuolelta tavatut lajit olivat yleisiä metsälajeja. Riisitunturin puuttomien lakialueiden lukumääräisesti vähäisempi lajisto koostui suolla elävistä yleisistä lajeista.

Taulukko 9. Riisitunturin suunnittelualueen uhanalaiset ja muut merkittävät lintulajit (Metsähallitus, Riisitunturin linnuston linjalaskennat, Natura-tietokanta) sekä niiden suojeluun liittyvät kansalliset ja kansainväliset vastuut ja velvoitteet. IUCN = IUCN-luokka 2001. VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen, RT = alueellisesti uhanalainen. Direktiivi = Lintudirektiivin liitteen I laji. Vastuulaji = kansainvälinen vastuulaji.

Laji	Latinalainen nimi	IUCN	Direktiivi	Vastuulaji
Hiiripöllö	<i>Surnia ulula</i>	LC	x	
Isokäpylintu	<i>Loxia pytyopsittacus</i>	LC		x
Isolepinkäinen	<i>Lanius excubitor</i>	NT		
Jänkäkurppa	<i>Lyminocryptes minimus</i>	LC		x
Kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>	LC	x	
Kivitasku	<i>Oenanthe oenanthe</i>	NT		
Kurki	<i>Grus grus</i>	LC	x	
Kuukkeli	<i>Perisoreus infaustus</i>	NT		x
Käenpiika	<i>Jynx torquilla</i>	VU		
Käki	<i>Cuculus canorus</i>	NT		
Lapintiainen	<i>Parus cinctus</i>	NT		
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>	LC	x	x
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	LC		x
Liro	<i>Tringa glareola</i>	LC	x	x
Metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT	x	x
Metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>	LC/RT		
Mustaviklo	<i>Tringa erythropus</i>	LC		x
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	LC	x	
Pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>	NT		
Pikkukuovi	<i>Numenius phaeopus</i>	LC		x
Pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>	NT/RT	x	
Pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i>	NT	x	x
Pyy	<i>Bonasa bonasia</i>	LC	x	
Sinirinta	<i>Luscinia suecica</i>	LC	x	
Suokukko	<i>Philomachus pugnax</i>	NT	x	
Taviokuurna	<i>Pinicola enucleator</i>	LC		x
Teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	NT	x	x
Tervapääsky	<i>Apus apus</i>	LC/RT		
Tiltalti	<i>Phylloscopus collybita</i>	VU		
Tuulihaukka	<i>Falco tinnunculus</i>	NT		
Töyhtötiainen	<i>Parus cristatus</i>	LC/RT		
Valkoviklo	<i>Tringa nebularia</i>	LC		x
Vesipääsky	<i>Phalaropus lobatus</i>	LC	x	
2 uhanalaista lajia, joiden tiedot salassa pidettäviä				
Yhteensä		33	15	13

2.6 Historia

2.6.1 Perustamishistoria

Riisitunturin kansallispuisto

Riisitunturin alue on jo 1900-luvun alkupuolelta asti ollut tutkijoita kiinnostava kohde erityisesti edustavien rannesoiden vuoksi. Tietävästi ensimmäisen ajatuksen Riisitunturin kansallispuiston perustamisesta esittivät Häyrinen ja Linkola vuonna 1967 (Häyrinen & Linkola 1967). Kansallispuiston perustamishdotuksen teki Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen luonnonaluetoimikunta, jota johti valtion luonnonsuojeluvalvoja Reino Kalliola. Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen ja Metsähallituksen yhteinen työryhmä ehdotti vuonna 1968 noin 50 km²:n laajuisen kansallispuiston perustamista Riisitunturin seudulle (Pohjois-Suomen – – 1968). Kansallispuistohanke on sen jälkeen ollut mukana kaikissa myöhemmissä suunnitelmissa Suomen luonnonsuojeluverkon täydentämiseksi: Suoseuran ja Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen asettaman soidensuojelutoimikunnan laatima Pohjois-Suomen soiden säilytysuunnitelma (Häyrinen & Ruuhijärvi 1969), Luonnonsuojeluvuoden 1970 neuvottelukunnan ehdotus kansallis- ja luonnonpuistojen laajentamiseksi ja uusien puistojen perustamiseksi (Luonnonsuojeluvuosi 1970, 1971), Ympäristönsuojelun neuvottelukunnan ehdotus Suomen kansallispuistoverkon kehittämiseksi (Ympäristönsuojelun neuvottelukunta 1973) sekä Kansallispuistokomitean ehdotus (Kansallispuistokomitea 1976).

Kansallispuiston perustamista ajatellen Metsähallitus perusti 19.11.1971 Riisitunturin luonnonhoitometsän, jonka pinta-ala oli 4 491 ha. Luonnonhoitometsän maa-alasta 3 045 ha oli aarniosaa ja 1 428 ha puisto-osaa.

Valtioneuvosto teki 24.2.1978 periaatepäätöksen noin 70 km²:n laajuisen kansallispuiston perustamisesta. Riisitunturin kansallispuisto perustettiin lailla, joka vahvistettiin 2.10.1981 ja astui voimaan 1.1.1982 (Laki 674/1981, asetus 932/1981). Pinta-alaksi tuli 76,2 km² maata ja 0,5 km² vesialueita.

Karitunturin soidensuojelualue ja soidensuojeluohjelma-alueet

1960-luvulla soiden ojittaminen kiihtyi, mikä johti soiden suojelutarpeen uudelleenarviointiin. Tällöin ryhdyttiin suunnittelemaan luonnonsuojelualueverkkoa soidensuojelun kannalta. Ensimmäisen valtakunnallisen soidensuojelusuunnitelman laativat Suomen luonnonsuojeluyhdistys ja Suoseura 1960-luvun lopulla. Soiden säilytysuunnitelman Pohjois-Suomea koskeva osa valmistui vuonna 1969 (Häyrinen & Ruuhijärvi 1969).

Kansallispuistokomitea laati 1970-luvulla Suomen kansallis- ja luonnonpuistojen verkoston kehittämissuunnitelman, johon kuului 24 kohdetta em. soidensuojelusuunnitelmasta. Aikaisempaan työhön perustuen valtio asetti työryhmän laatimaan myös virallista soidensuojeluohjelmaa. Työryhmän työskentelyn perusteella syntyi soidensuojelun perusohjelma, joka kuitenkin Pohjois-Suomen osalta oli puutteellinen (Salminen 1978). Perusohjelmaa täydennettiin myöhemmin koskemaan myös Pohjois-Suomea. Valtioneuvosto hyväksyi valtakunnallisen soidensuojelun perusohjelman vuosina 1979 ja 1981 (Perusohjelman I osa: Komiteamietintö 1977:48, perusohjelman II osa: Komiteamietintö 1980:15) (Vasander 1998).

Tavoitteena oli ensisijaisesti arvokkaiden suokokonaisuuksien suojelu. Karitunturin alue kuului perusohjelmassa mainittuihin kohteisiin, ja sen suojelu toteutettiin luonnonsuojelulain nojalla perustamalla Karitunturin soidensuojelualue vuonna 1988 (Laki 851/1988, asetus 852/1988). Karitunturin soidensuojelualueeseen kuuluu noin 2 078 ha Metsähallituksen hallinnassa olevia alueita. Soidensuojelun perusohjelmaan sisältyy myös alueita, joita ei ole vielä lakisääteisesti perustettu. Näitä alueita ovat suunnittelualueen soidensuojeluohjelman alueet (Karitunturin–Tolvanvaaran suot, Riisitunturin kansallispuisto – Tolvanvaaran itäpuoli).

Vanhojen metsien suojeluohjelma-alueet

Vuosina 1994–1995 toteutettiin laaja vanhojen metsien inventointi. Vuoden 1995 lopulla valtioneuvosto teki päätöksen, jonka mukaan vuosina 1994–1995 toteutettujen vanhojen metsien maastoinventointien pohjalta päätetään tulevista suojelualueista. Riisitunturin ympäristön kohteita oli mukana vanhojen metsien inventointialueissa. Samassa yhteydessä valtioneuvosto päätti myös, että inventoinnissa mukana olleilla, suojelun ulkopuolelle jäävillä alueilla toteutetaan metsätaloutta alue-ekologisen suunnittelun avulla niin, että todetut luonnonarvot säilyvät. Valtioneuvoston päätöksen mukaan vanhojen metsien suojelutyöryhmä valmisti huhtikuun 1996 lopun mennessä ehdotuksen Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojelualueiden säilyttämisestä.

Maaliskuussa 1996 suojelutyöryhmä esitti Riisitunturin alueen osalta seuraavaa: Rytivaara ja Matalavaara uudelleenrajauksen jälkeen liitettäisiin Karitunturin soidensuojelualueeseen; Mouruvaara ja Karijärveä esitettiin alue-ekologiseen suunnitteluun. Mouruvaaran eteläosa päätettiin esittää liitettäväksi Riisitunturin kansallispuistoon ja pohjoisosasta muodostettavaksi erillinen suojelualue. Väliin jäävä käsitelty Pohkeavaara esitettiin alue-ekologiseen suunnitteluun.

Valtioneuvosto teki 27.6.1996 vanhojen metsien suojelutyöryhmän ehdotuksen pohjalta päätöksen suojella Pohjois-Suomessa 164 kohdetta. Valtioneuvoston suojelupäätökseen sisältyi työryhmän käsittelemistä alueista Riisitunturin läheisyydessä Mouruvaarat, Pehmeä Jaksamovaara, Rytivaara ja Matalavaara. Alue muodostettiin nimellä Riisitunturin laajennus (amo). Suojeluohjelmaan sisällytetyt alueet toteutetaan lakisääteisenä luonnonsuojelualueena.

Kesäkuussa 1997 pidetyssä vanhojen metsien tilannetta koskevassa neuvottelussa Riisitunturin alueen suojelumuotoa tarkasteltaessa todettiin tarpeelliseksi työryhmän kaltaisen toimielimen perustaminen. Ryhmän tavoitteena oli ottaa kantaa suojelualue-tyyppiin ja rajaukseen, koota keskeiset tiedot, selvittää luontomatkailun ja yrittäjien tarpeet alueella sekä valmistella esitykset suojelualueen perustamista varten. Työryhmä valmisti säädösesityksen, jonka tavoitteena on laajentaa Riisitunturin kansallispuisto siten, että rajauksen sisälle tulisivat Karitunturin soidensuojelualue (ssa), Riisitunturin laajennus (amo) sekä Karitunturin–Tolvanvaaran suot (sso). Esitys on lähetetty ministeriöön käsiteltäväksi 1999.

Dialogialue

Metsähallituksen ja luonnonsuojelujärjestöjen välisessä dialogiprosessissa (3.4.2003–14.6.2005) täsmennettiin Metsähallituksessa 1996–2000 tehtyä alue-ekologista suunnittelua. Neuvottelujen tuloksena päätettiin suojella mm. Pohkeavaaran alue (neuvottelujen perusteella suojeltuja alueita kutsutaan nimellä dialogialueet), joka sijoittuu kiinteästi Riisitunturin kansallispuiston Natura 2000 -alueen osien väliin. Suojelupäätöksen virallistamisen jälkeen alue tullaan siirtämään metsätaloudelta luontopalveluiden hallintaan. Pohkeavaaran alue on tarkoitus liittää myös Riisitunturin kansallispuistoon laajennusesityksen astuessa voimaan.

Riisitunturin kansallispuiston Natura 2000 -alue

Euroopan unioni on asettanut tavoitteeksi pysäyttää luonnon monimuotoisuuden väheneminen alueellaan. Yhtenä keinona vähenemisen estämiseksi on Natura 2000 -verkoston perustaminen. Natura 2000 -verkoston tehtävänä on turvata luonto- ja lintudirektiivissä määriteltyjen luontotyyppien ja lajien elinympäristöjä. EU:n jäsenvaltiot ovat laatineet kansalliset luettelot luontodirektiivin mukaisista Natura-alueistaan, ja lopullisen päätöksen Natura-alueista tekee EU:n komissio tai EU:n ministerineuvosto. EU:n komissio on lopullisesti hyväksynyt lähes kaikki Suomen Natura-alue-ehdotukset vuosina 2003 ja 2005. Suurin osa (97 %) Suomen Natura 2000 -verkostoon hyväksytyistä alueista on jo aikaisemmin kansallisilla päätöksillä perustettuja luonnonsuojelualueita, tai ne kuuluvat kansallisiin suojeluohjelmiin tai muulla tavoin suojeltuihin alueisiin. Natura-alueilla ei saa heikentää merkittävästi niitä luonnonarvoja, joiden vuoksi alue kuuluu Natura-verkostoon. Natura-alueen suojeluarvoja heikentävä toiminta on kiellettyä myös alueen läheisyydessä.

Riisitunturin kansallispuiston Natura 2000 -alue (FI 1301101) sijaitsee kokonaisuudessaan Posion kunnan alueella. Alue on pinta-alaltaan 12 454 ha, eli se on huomattavasti laajempi kuin luonnonsuojelulain nojalla perustettu Riisitunturin kansallispuisto. EU:n komissio on 13.1.2005 tekemälään päätöksellä hyväksynyt Riisitunturin Natura 2000 -alueen luontodirektiivin mukaiseksi yhteisön tärkeänä pitämäksi alueeksi (SCI-alue).

Riisitunturin kansallispuiston Natura 2000 -alueesta suurin osa kuului jo aikaisempiin suojeluohjelmiin, joten Riisitunturin alueella Natura ei tuonut merkittäviä lisäyksiä suojeltaviin kohteisiin.

2.6.2 Kulttuuriperintö

Suunnittelualueella sijaitsee 12 Museoviraston muinaisjäännösrekisterin kohdetta. Sen sijaan alueella ei sijaitse valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä eikä myöskään valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.

Suunnittelualueella ei sijaitse asetuksella suojeltuja tai Metsähallituksen ja Museoviraston sopimuksella varjeltuja rakennuksia tai rakennusryhmiä. Isolla Karitunturilla sijaitsee vuonna 1940 rakennettu palovartijan maja, joka toimii nykyisin päivätupana.

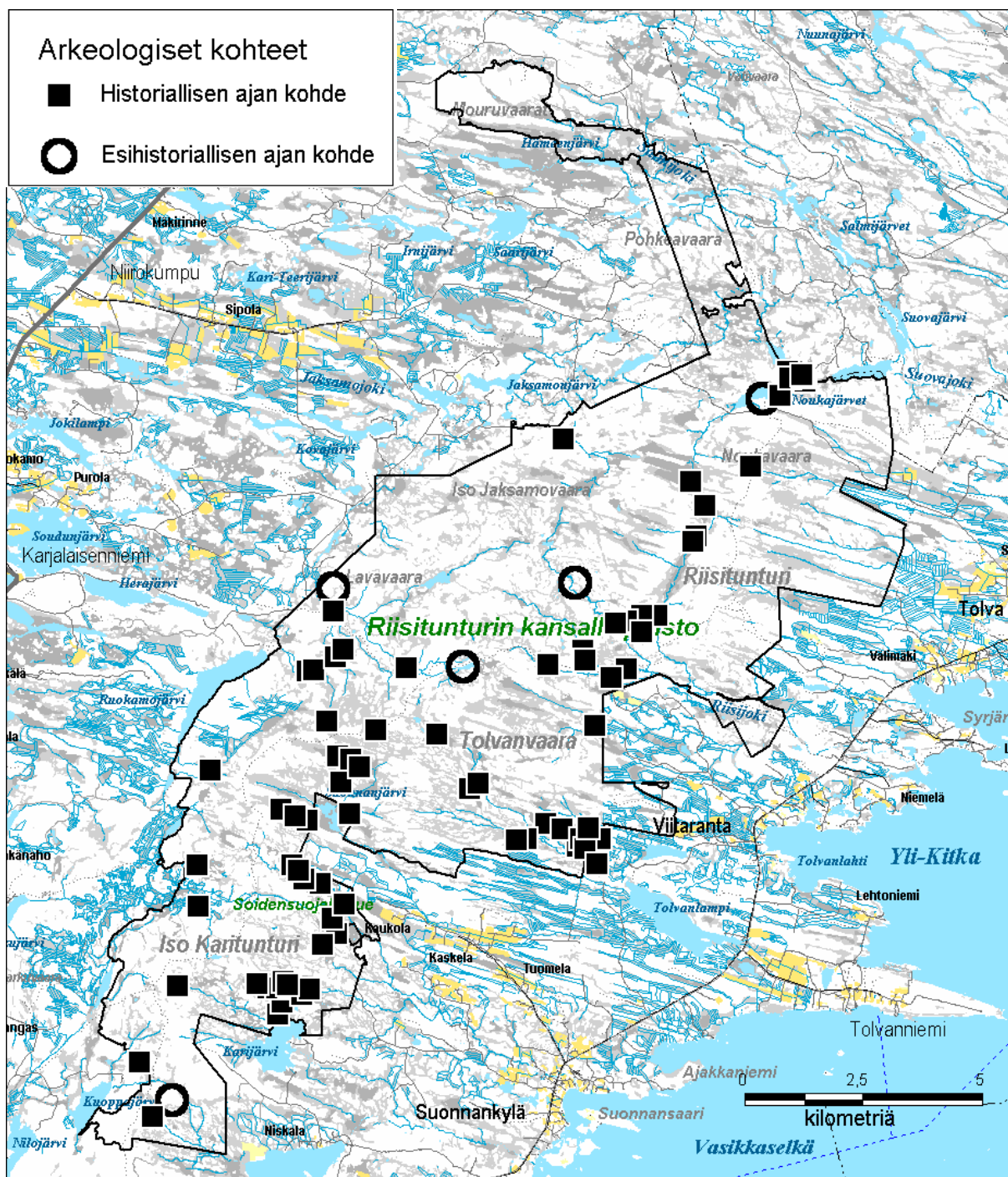
Suunnittelualueella toteutettiin vuonna 2006 arkeologinen inventointi (Laurila ym. 2006), jonka tulokset esitellään seuraavassa lyhyesti.

Yleistä

Riisitunturin seudulla on rikas menneisyys. Kitka- ja Suolijärvet ovat kuuluneet tuhansia vuosia Pohjanlahden ja Viananmeren väliseen vesireittiin, jota pitkin pääsee Viananmeren lisäksi sekä lounaaseen Iijoelle että luoteeseen Kemijoelle. Kitkan vesistö tärkeänä liikenneväylänä on tuonut jatkuvasti myös kaukaisempia vieraita: kauppiaita ja muita matkalaisia. Kiinteät muinaisjäännökset sijaitsevat enimmäkseen vesistöjen rannoilla ja niiden läheisyydessä; kauempana muinaisjäännöksiä ei juuri esiinny. Varhainen toiminta onkin keskittynyt kulkureittien varsille, ja kaukaisempia alueita on käytetty pääosin eränkäyntiin. Inventointialueelta löytyi yhteensä 83 kohdetta (kuva 7), joista viisi voidaan ajoittaa esihistorialliselle ajalle.

Esihistoriallinen aika

Riisitunturin alueen esihistoriaan kuuluu kaikkein kiinteimmin pyyntikulttuuri, jonka viimeinen edustaja oli läheinen Kitkan lapinkylä. Ilmeisesti tuhansien vuosien ajan elämä on jatkunut suhteellisen samanlaisena elinkeinojen perustuessa metsästykseseen, keräilyyn ja kalastukseen. Vanha-kantaisesta ansapyyynnistä kertovat Liittolammin pyyntikuopat sijaitsevat tyypillisesti kapealla pitkähköllä kannaksella, jossa peurojen perinteinen kulkureitti on kapeutunut muutaman kymmenen metrin levyiseksi. Pyyntikuopat eivät kuitenkaan ole erityisen vanhoja, vaan ajoittuvat luultavasti muutamien satojen vuosien ikäisiksi. Tämä viittaa siihen, että väestö on pysytellyt lähempänä suuria vesistöjä, joiden ääreltä inventointialueen ulkopuolelta löytyy runsaasti pyyntikuoppia. Ilmeisesti Liittolammille pyyntiin on saavuttu vasta väkimäärän kasvaessa ja riistan vähennyttyä



Kuva 7. Riisitunturin alueen arkeologiset kohteet. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07.

muualta. Esihistorialliseen pyyntikulttuuriin voidaan liittää myös kvartsinkappaleet Noukajärven rannalla ja merkittävänä muinaisjäännöksenä pidettävä kvartsinottoaika Nuolivaaran länsirinteellä. Kvartsi oli kestävyytensä ja terävyytensä vuoksi tärkeä raaka-aine kaikenlaisten terien valmistuksessa erityisesti kivikaudella, mutta myös myöhemmin. Kvartsin laatu molemmissa paikoissa on heikohko ja viitanneekin tilapäiseen työkalun tarpeeseen. Pyyntikulttuuriin, tosin myöhäisempään sellaiseen, kuuluu myös vanha käpälälauta Noukavaaralla.

Niittykulttuuri

Inventointialueella ei ole sijainnut kiinteää asutusta. Sitä vastoin inventointialueen ympärille alkoi muuttaa talonpoikaista uudisasutusta 1600-luvun puolivälin jälkeen. Useimmat uudisasukkaat saapuivat ilmeisesti Kainuusta, Paltamon ja Sotkamon alueilta. Posiolla oli vuonna 1767 kaikkiaan 16 tilaa, kun sata vuotta myöhemmin tiloja oli jo 44. Perinteiseen maatalouteen kuuluva karjatalous tukeutui pitkälti luonnonniittyihin. Inventointialueen suot ja puronvarret sekä järvien ja lampien ranta-alueet ovat olleet laajamittaisen niittytalouden käytössä pitkälle 1900-luvulle saakka. Kiinteän kulttuuriperinnön osalta niittyperinne onkin inventointialueen leimallisin piirre. Alueelta inventoitiin useita kymmeniä niittyperinteen jäänteitä, kuten latoja, heinäsuovia, laavuja ja rajamerkkejä. Merkittäviä niittyjä Riisitunturin kansallispuiston alueella olivat Riisisuo–Soilunsuo, Uusiniitynsuot, Keskisuo–Liittolampien alue sekä Ylilamminsuo. Karitunturin soidensuojelualueella ja sen läheisyydessä suuria niittyalueita olivat Suonnanjärvi, Tolvanvaaran eteläpuoli, Karijärven pohjoispuoli sekä Karitunturin pohjoispuoli. Niittyjen rakenteet ovat puurakenteisina ja hoitoa vailla häviämässä nopeasti. Kymmenistä ladoista ainoastaan muutamassa on kattoa jäljellä, ja hirret ovat pääsääntöisesti lahoja. Suurin osa ladoista on romahtanut. Heinäsuovista ei kyetty löytämään kaikkia aiemmin tiedossa olleita, vaan rakenteet ovat lahonneet ja peittyneet suokasvuston alle. Niitylaavujen paikat tunnistettiin usein pelkästään kasvillisuudesta, mutta joissakin kohteissa oli jäljellä lahonneita hirssiä, kattotuohia tai konttipuita merkintöineen.



Heinälatojen jäänteitä Riisisuolla. Kuva Ville Laurila.

Poronhoito

Poronhoidosta ei inventointialueella ole paljon kiinteitä jäänteitä näkyvissä, vaikkakin poronhoitoa on alueella harjoitettu runsaasti ja kauan. Porokaskia eli poroille luponsoyntiä varten kaadettuja puita korkeine kantoineen löytyy eri puolilta aluetta. Lisäksi Riisisuon ja Soilunsuon välisessä kangasmetsässä on havaittavissa porojen kesämerkintäpaikan jäänteet. Muuten poronhoidon kiinteät rakenteet ovat sijainneet alueen ulkopuolella lähempänä Kitka- tai Suolijärviä.

Metsätalous

Inventointialueella on ollut muutamia savottoja, mistä kertovat siellä täällä havaittavat vanhat kirveskannot. Nuolivaaran eteläpuolella Hevonharjanpuron varressa on nähtävissä savottakämpän jäänteet kiuasrakenteineen. Ylimmäisestä Noukajärvestä ja Suolammesta on saatu vettä Tolvan kylän sahan pyörittämiseen, mikä on edellyttänyt molempien järvien veden säännöstelyä kivistä ja puusta rakennettujen patojen avulla. Nämä rakenteet ovat yhä näkyvissä.

Kaskiviljely

Nimistön perusteella inventointialueella on useita kaskialueita: Matalavaaranaho, Riisiaho, Akanaho ja Suolamminaho. Ahoja on myös monilla itä-länsisuuntaisilla harjanteilla esimerkiksi Tolvanvaaran eteläpuolella, Soilunsuon pohjoispuolella ja Suonnanjärven eteläpuolella. Ahoilta ei kuitenkaan löytynyt kaskeamiseen liittyviä kiviraunioita tai säilytyskuoppia, vaan ainoastaan hiilinyteitä kantoja ja keloja kaskialueiden reunamilta.

2.7 Nykyinen käyttö

Riisitunturin kansallispuisto ja suunnittelualue kokonaisuudessaan on erämainen retkeilykohde. Lähistöllä sijaitseviin Oulankaan ja Syötteeseen verrattuna kansallispuiston kävijämäärät ovat verrattain alhaiset. Arvioitu vuosittainen käyntimäärä suunnittelualueella on noin 9 000 käyntiä. Viime vuosina kävijämäärät ovat lisääntyneet, ja varsinkin Rukan suunnalta tulee retkeilijöitä myös Riisitunturille. Alueen läpi kulkee retkeilyreitti, joka on osa valtakunnallista UKK-reittiä. Myös paikallisväestön keskuudessa Riisitunturi on suosittu retkikohde. Alueen retkeilykäyttö painottuu kesäaikaan, mutta myös kevättalvella alueella käy paljon hiihtäjiä. Puiston nykyistä latuuraa käytetään myös koiravaljakkosafarien vetämiseen.

Suunnittelualueen runsaat suot tarjoavat hyvät mahdollisuudet esim. hillan poimintaan. Lisäksi Posion kunnan vakituksilla asukkailla on metsästys oikeus koko suunnittelualueella. Alueella metsästetään sekä pienriistaa että hirviä. Suunnittelualueen kansallispuiston ulkopuoliset kohteet kuuluvat myös lupametsästysalueisiin. Myös poronhoito on alueen perinteinen käyttömuoto. Suunnittelualue kuuluu Tolvan paliskunnan laidunalueeseen.

Suunnittelualueella on pitkä historia tutkimuskohteena. Varsinkin alueen edustavat ja omaileimaiset rinnesuot ovat kiinnostaneet tutkijoita jo kauan. Erityisen aktiivisesti alueella on tehnyt tutkimusta Oulun yliopisto Oulangan tutkimusaseman kautta.

2.7.1 Alueen kävijät

Suunnittelualueella koskien on tehty kävijätutkimus, jonka aineisto on kerätty kesäkaudella 2005 ja talvikaudella 2006 (Muikku 2006).

Suunnittelualan kävijät ovat pääsääntöisesti suomalaisia. Ulkomaalaisten osuus kaikista kävijöistä on noin 6 %, ja suurin osa ulkomaisista kävijöistä tulee Keski-Euroopasta. Tyypillinen alueella vieraileva henkilö on keski-ikäinen yliopisto- tai korkeakoulutuksen saanut henkilö. Seuruekoko on yleensä melko pieni, 2–5 henkilöä, ja seurue koostuu tavallisesti ystäväistä ja perheenjäsenistä. Kävijöiden keskuudessa tärkeimmiksi aktiviteeteiksi kohteella listattiin kävely, luonnon tarkkailu ja eväretki. Suosituin kohde alueella on Riisitunturin autiotupa.

Suunnitteluala on enimmäkseen päiväkäyntikohde; yli 90 % alueen vierailuista on päiväkäyntejä, ja tavanomaisen käynnin kesto on 1–6 tuntia. Kävijät saapuvat alueelle yleensä puolenpäivän aikoihin. Monet kävijöistä tulevat Etelä-Suomesta.

2.8 Aikaisemman suunnitelman toteutuminen

Riisitunturin kansallispuiston alueelle on tehty aikaisemmin runkosuunnitelma, joka on vahvistettu vuonna 1987 (Metsähallitus 1987). Runkosuunnitelman tavoitteena oli Riisitunturin kansallispuiston erämaisen luonteen säilyttäminen sekä retkeily- ja opastuspalveluiden ylläpitäminen suhteellisen vähäistä päiväkävijöiden ja eräretkeilijöiden määrää varten. Tavoitteena oli myös turvata luonnontieteellisen tutkimuksen edellytykset. Nämä tavoitteet ovat toteutuneet; nykyisellään Riisitunturi palvelee hyvin tutkimusta sekä suhteellisen vähäisiä retkeilijämääriä. Yksityiskohtaisempia tavoitteita ja niiden toteutumista kuvataan taulukossa 10.

Taulukko 10. Riisitunturin kansallispuistoon aikaisemmin (v. 1987) tehdyn runkosuunnitelman tavoitteiden toteutuminen.

Tavoite	Toteutunut/ ei toteutunut	Perustelu
Suoniittyjen hoitosuunnitelma	Ei toteutunut	Priorisoinnissa ei etusijalla
Historiallisten kohteiden hoitosuunnitelma	Kulttuurihistoriaselvitys tehty vuonna 2006	
Historiallisista kohteista kertovat opastaulut maastossa	Toteutunut osittain	
Opastusaineistoa tarjolla Posion matkailuneuvonnassa ja muussa sopivassa paikassa puiston lähistöllä	Toteutunut	
Kaksi miehittämätöntä opastuspaikkaa	Toteutunut; Noukajärvi ja Syrjälahti	
Tolva–Niirokumpu-tielle kaksi porttia puiston rajoille	Ei toteutunut	Priorisointi; portit eivät ole tarpeelliset ko. paikoissa
Taukopaikat ym. merkitään viitoin, myös etäisyysviitat	Toteutunut	
Noukajärven opastuspaikan yhteyteen rakennetaan 3–5 km:n pituinen Noukavaaran luontopolku esittelemään vaaraluontoa ja rинnesoita	Ei toteutunut	Resurssien niukkuus
Riisitunturia esittelevä ilmaisjakeluesite	Toteutunut	
Laajempi opasvihkonen	Ei toteutunut	
Luontopolkuvihkoset	Luontopolku ei toteutunut	
Runkopolku Karitunturilta Noukajärvelle	Toteutunut	
Reitin varrelle 3 laavua	Toteutunut; Koljatinlaki, Uusipuro, Soilu	
Telttailupaikkoja 2 kpl	Liittolammilla toteutunut, Ylimm. Noukajärvellä ei	
Ylimmäiselle Noukajärvelle valvontatupa	Toteutunut	
Käymäläjäte kompostoidaan puistossa	Ei toteutunut	Jäte kuljetetaan pois puistosta
Polttopuuta voidaan suunnitelman mukaan ottaa puiston alueelta	Ei toteutunut	Polttopuut tuodaan puiston ulkopuolelta
Tutkimustoiminta huomioidaan puiston käyttöä linjattaessa	Toteutunut	

2.9 Maankäyttöanalyysi

Suunnittelualueeseen kohdistuvat nykyiset maankäyttöpaineet muodostuvat lähinnä porotalouden harjoittamisesta, maastoliikenteestä ja retkeilystä sekä metsästyksestä, kalastuksesta ja marjastuksesta. Eri maankäyttömuotoja ja niiden vaikutuksia Riisitunturin alueeseen on arvioitu Metsähallituksen kiinteistötietojärjestelmään (KihtiGis) tallennettavan analyysitaulukon avulla (Liite 3). Taulukon tiedot päivitetään järjestelmään viiden vuoden välein hoito- ja käyttösuunnitelman toteutumisen seurannan yhteydessä.

Porojen laidunnus vaikuttaa eniten alueen kangasmetsiin, joiden jäkälিকöt ovat laidunnuksen vaikutuksesta varsin kuluneet. Poronhoitoalueella tämä tilanne on yleinen, eikä nykyisiin laidunnuskäytäntöihin ja sen myötä ylilaidunnuksen vaikutuksiin ole tiedossa muutoksia lähitulevaisuudessa. Porotalouden kautta alueelle kohdistuu myös talvi- ja kesäaikaista maastoliikennettä, joka on sallittua poronhoitolain (848/1990) nojalla. Luvatonta maastoliikennettä alueella esiintyy jonkin verran erityisesti talviaikana. Kesäaikainen maastoliikenne on nykyisellään vähäistä, joskin sen mahdollinen kasvu tulevaisuudessa muodostaisi uhkan alueen herkille rinne-soille. Luvattoman maastoliikenteen haittojen ehkäisemiseksi valvonnan tehostaminen on tulevaisuudessa tarpeen. Luvallinen – esim. yritystoimintaan liittyvä – maastoliikenne rajataan tarkoin suunnitelluille reiteille. Metsähallitus pyrkii myös minimoimaan oman maastoliikennetarpeensa ja hoitaa retkeilyrakenteiden huollon talviaikaan tiettyjä reittejä pitkin.

Kasvavista retkeilijämääristä aiheutuvia mahdollisia uhkia ovat maaston kuluminen ja roskaantuminen sekä alueen erämaisyyden heikkeneminen. Odotettavissa on alueen kävijämäärien kasvaminen, joten vaikutuksiin täytyy varautua ennakolta ja pyrkiä ehkäisemään negatiiviset vaikutukset jo etukäteen. Maaston kulumista voidaan estää rakentamalla retkeilyreitit kunnolla ja kestäväällä materiaalla tarvittaessa. Myös riittävät opasteet auttavat retkeilijöitä pysymään tietyillä reiteillä. Roskaantumista estetään parhaiten tiedottamalla sekä opastamalla kävijöitä roskattomaan retkeilyyn. Uudet retkeilyreitit voivat olla paikallinen uhka alueen lajistolle. Alueella esiintyvät lajit huomioidaan jo reittilinjauksia suunniteltaessa niin, että reittejä ei linjata harvinaisten tai herkkien lajien esiintymispaikkojen lähelle.

Metsästys, kalastus ja marjastus ovat alueen perinteisiä käyttömuotoja. Kansallispuiston alueella metsästys on sallittua paikallisille asukkaille metsästyslain mukaisesti. Muissa suunnittelualueen osissa myös lupametsästys on mahdollista. Nykyisellään metsästys ei vaaranna riistalajien elinvoimaisuutta alueella. Kalastuksen ja marjastuksen aiheuttamat vaikutukset ovat alueella varsin vähäisiä.

Metsätaloudellista toimintaa suunnittelualueella ei enää harjoiteta, mutta paikoin aiemman käytön vaikutukset ovat vielä voimakkaasti näkyvissä. Nykyisen kansallispuiston alueella metsät ovat suurimmaksi osaksi varsin edustavia luonnonmetsiä. Paikoitellen suunnittelualueelta löytyy kuitenkin myös nuoria talousmetsiä, erityisesti suojeluohjelma-alueilta. Näillä kohteilla metsätalouskäytön vaikutukset näkyvät vielä pitkään. Luonnontilaistumista voidaan nopeuttaa ennallistamistoimenpiteiden avulla.

Suunnittelualueella sijaitsee vanhoja perinteisessä niittytalouskäytössä olleita suoniittyjä, joita ei ole käytön loppumisen jälkeen hoidettu, eikä hoitotoimenpiteitä ole suunnitteilla tulevaisuudessa. Alueen niittyjen umpeenkasvusta aiheutuvat haitat alueen lajistolle on arvioitu sen verran vähäisiksi, että hoitotoimenpiteisiin ryhtymistä ei ole katsottu tarpeelliseksi. Alueella sijaitsevia vanhoja kulttuurikohteita ovat myös niittyladot, joista osa on jo lähes kokonaan lahonneita. Kunnostustoimenpiteiden avulla osa niittyladoista on mahdollista säilyttää.

2.10 Yhteenveto tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta

Riisitunturin alue on erämainen vaarakuusikoiden, rannesoiden ja eteläisten tuntureiden valtakunta. Kallioperältään Riisitunturin alue kuuluu Pohjois-Suomen liuskealueeseen. Pääosin alueen kallioperää peittää joko moreeni- tai turvekerros; kalliopaljastumia on vain noin 10 % alueen pinta-alasta. Riisitunturin alueella on verrattain vähän vesistöjä: Järviä on vain muutama, ja virtavedetkin ovat enimmäkseen pieniä puroja. Vesistöjen kannalta mielenkiintoisempaa onkin se, että alue sijaitsee Maanselän vedenjakajalla, joten Riisitunturin alueen eri osista vedet laskevat eri suuntiin, länteen ja itään.

Natura-luontotyypeistä alueella esiintyy eniten boreaalisia luonnonmetsiä (60 %), sekä aapasaita ja puustoisia soita (yhteensä yli 30 %), jotka on luontodirektiivissä luokiteltu erityisen tärkeiksi luontotyypeiksi. Alueen erityispiirteisiin kuuluvat rannesuot, jotka tulkitaan aapasoiden topografiseksi muodoksi. Rannesoiden esiintymät ovat alueella erittäin edustavia ja myös varsin hyvin tutkittuja. Myös alueen paksusammalkuusikoista muodostuvat luonnonmetsät ovat valtaosin edustavuudeltaan erinomaisia, ja niiden runsas lahoppuusto tarjoaa hyvät edellytykset lahoppuulajiston menestymiselle.

Nykyisellään Riisitunturin kansallispuisto ympäröivine suojelualueineen on kohtalaisen suosittu päiväretkeilykohde. Kävijämäärät ovat kasvussa erityisesti Rukan suunnalta. Myös paikallisille asukkaille alue on tärkeä virkistytymiskohde, retkeilyn lisäksi mm. metsästyksen ja marjastuksen muodossa. Riisitunturilla kulkee retkeilyreitti, jonka varrella on eritasoisia taukopaikkoja. Reitti on paikoin kulunut, ja kasvavat kävijämäärät kuluttavat sitä lisää. Kävijät toivovat alueelle nykyisen reitin lisäksi paremmin päiväretkeksi soveltuvaa ympyräreittiä. Päiväreitin puuttuessa retkeilijät kulkevat omatoimisesti hienommille maisemapaikoille, mikä voi paikoin kuluttaa luontoa. Kasvavan retkeilyn ja luontomatkailun tuomat paineet saadaan parhaiten hallintaan hyvän suunnittelun avulla. Uusien reittilinjausten lisäksi myös vanhan reitin kestäväminen on tarpeen.

Suunnittelualueen kulttuuriperintö on monimuotoinen ja rikas. Alueelta löytyy useita esihistoriallisen ajan kohteita ja kymmeniä historialliseen aikaan liittyviä kiinteitä jäänteitä. Maisemaan ovat jättäneet jälkensä vanhakantainen pyyntikulttuuri, metsän kaskeaminen, varhainen poronhoito ja metsätalous sekä ennen kaikkea perinteiseen maatalouteen liittynyt luonnonniitty-kulttuuri.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

Lakisääteisten suojelualueiden ja suojeluohjelmien tavoitteet

Suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelussa tulee noudattaa luonnonsuojelulakia (1096/1996) ja -asetusta (160/1997). Lisäksi suunnitelman tavoitteiden tulee olla yhteneväisiä alueen perustamissäädösten ja suojeluohjelmien tavoitteiden kanssa. Riisitunturin kansallispuiston perustamislain (674/1981) keskeisenä tavoitteena on säilyttää Peräpohjolan alkuperäistä ja erämaista metsä- ja suoluontoa. Kansallispuiston tavoitteena on myös tarjota mahdollisuuksia retkeilyyn, opetukseen ja tutkimukseen. Perustamislain asetuksessa (932/1981) todetaan, että alueella ei sallita toimenpiteitä, jotka saattavat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti sen kasvillisuuden tai eläimistön säilymiseen.

Soidensuojelun perusohjelman tarkoituksena on suojella arvokkaita suokokonaisuuksia. Kari-tunturin soidensuojelualueen perustamislain (851/1988) asetuksessa (852/1988) kielletään kaikki toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa suoalueen luonnonmukaista vesitasapainoa. Metsähallitus on omalla päätöksellään rauhoittanut myös soidensuojelualueiden kivennäismaat metsätaloudellisilta toimenpiteiltä.

Vanhojen metsien suojeluohjelmalla pyritään säilyttämään vanhoja luonnonmetsiä ja niihin liittyviä ekologisia kokonaisuuksia sekä eliölajeja. Metsätaloudelliset toimenpiteet ovat ohjelmaan kuuluvilla alueilla kiellettyjä.

Natura 2000 -verkoston tavoitteet

Riisitunturin suunnittelualue kuuluu suurimmaksi osaksi Natura 2000 -ohjelmaan, joten alueen hoito ja käyttö tulee linjata siten, että alueella esiintyvien Natura-luontotyyppien ja lajiston säilyminen sekä niiden riittävä suojelutaso turvataan.

Yleiset tavoitteet

Edellä mainittujen säädösten ja määräysten ohella hoidon ja käytön suunnittelua ohjaavat myös Metsähallituksen omat luonnonsuojelualueiden hoitoa ja käyttöä koskevat periaatteet (Metsähallitus 2007b) sekä Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnittelun ohje (Metsähallitus 2007a).

Suunnittelualueen hoidon ja käytön tavoitteena on sovittaa yhteen alueen käyttö luonnon-suojeluun, virkistykseen, luontomatkailuun, ympäristökasvatukseen ja tutkimukseen siten, että toiminta alueella on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä. Kansallispuiston ja muiden luonnonsuojelualueiden tärkein tavoite on kuitenkin luonnonsuojelu, joten mikään alueella tehtävä toiminta ei saa vaarantaa suojelutavoitetta.

Riisitunturi kuuluu ns. palojatkumoa-alueisiin, eli ajoittain alueella poltetaan metsää palosta riippuvaisen lajiston elinympäristöjen ylläpitämiseksi. Polttamalla myös ennallistetaan osassa aluetta sijaitsevia nuoria talousmetsiä. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden sekä muinaismuistolain mukaisten kohteiden säilyminen alueella varmistetaan tarvittaessa hoitotoimenpiteiden avulla. Tähtöna on myös aktiivisesti välittää tietoa Riisitunturin kävijöille alueen monipuolisesta kulttuuriperinnöstä. Alueella aktiivisesti harjoitetun luonnontieteellisen tutkimuksen edellytykset turvataan myös tulevaisuudessa.

Suunnittelualue on kokonaisuudessaan erämainen kohde. Hoidon ja käytön tavoitteena on kohdentaa suurin osa virkistys- ja luontomatkailukäytöstä tietyille osille suunnittelualuetta siten, että muut alueet säilyvät mahdollisimman erämaisina. Tulevaisuuden tavoitteena on, että osa läheisten suuren kävijäpaineen kohteiden (Oulanka, Ruka) kävijöistä ohjautuisi lähialueiden vähemmän ruuhkaisille kohteille – kuten Riisitunturille. Tasaamalla kävijämääriä eri kohteille voidaan varmistaa kaikkien kohteiden parempi ekologinen kestävyys. Tämä palvelee myös luontomatkailun sosiaalista kestävyyttä, sillä ajoittain esim. Oulangan suuret kävijämäärät koetaan jo virkistysarvoa heikentäväksi tekijäksi.

Suunnittelualueen osalta tavoitteena on liittää alue kiinteästi yhdeksi Ruka–Riisitunturi–Oulanka-matkailun painopistealueen vetovoimaisista käyntikohteista ja lisätä tietoisuutta Riisitunturista retkeilykohteena. Tavoitteena on suunnitella alueen käytön vyöhykkeet ja palvelurakenteet siten, että alueen kävijämäärien mahdollinen kasvu ei vahingoita alueen luontoarvoja. Alueen palvelurakenteet ja reitit sekä näiden huolto suunnitellaan ottaen huomioon kasvavat kävijämäärät sekä kävijöiden tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Palveluvarustuksen kehittämisessä huomioidaan erityisesti päiväkävijät, jotka ovat alueen merkittävän käyttäjäryhmä. Virkistysvyöhykkeen ulkopuoliset alueet säilytetään pääsääntöisesti ohjatun retkeilyn ja rakentamisen ulkopuolella.

4 Vyöhykealuejako

Suunnittelualue jaetaan alueen käytön tavoitteiden mukaisesti vyöhykkeisiin. Vyöhykkeistämisen tavoitteena on mahdollistaa paras mahdollinen suojelun taso ja kehittää retkeilijöille tarjottavia palveluita. Vyöhykkeistämisen avulla voidaan suojella herkimpiä luontokohteita retkeily- ja muun käytön aiheuttamalta kulumiselta sekä tehostaa Metsähallituksen omaa rakennus- ja huolto-toimintaa keskittämällä rakenteet ym. pienille alueille. Vyöhykkeistämisen avulla voidaan myös ehkäistä eri käyttäjäryhmien välisiä ristiriitoja alueella.

Suunnittelualueella on virkistysvyöhyke ja syrjävyöhyke; alueella ei ole tarvetta erilliselle kulttuurivyöhykkeelle eikä rajoitusvyöhykkeelle. (kuva 8)

Virkistysvyöhyke

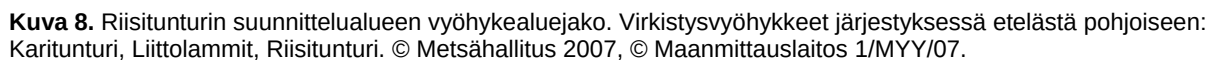
Suunnittelualueesta 20 % kuuluu virkistysvyöhykkeeseen. Virkistysvyöhykkeelle keskitetään palveluvarustus ja retkeilyreitit, ja retkeilijöiden kulkemista ohjataan opastein. Suunnittelualueella on kolme virkistysvyöhykkeeseen kuuluvaa aluetta: Karitunturi, Riisitunturi ja Liittolammit (kuva 8). Riisitunturin ja Karitunturin alueilla on autiotupa, ja Riisitunturin retkeilyreitti kulkee kohteiden läpi. Liittolammilla on laavu ja mahdollisesti tulevaisuudessa autiotupa tai muu yöpymiseen soveltuva rakenne. Nykyisessä tilassaan Riisitunturin alue on käytön keskeisin kohde; mutta tulevaisuudessa on mahdollista, että myös Karitunturin alueen kiinnostavuus retkeilykohteena lisääntyy. Näillä kohteilla valmistaudutaan nouseviin kävijämääriin suunnittelemalla toimivat taukopaikat ja huoltoratkaisut. Riisitunturin alueeseen sisältyvät Riisitunturin molemmat laet siten, että uusi lakien kautta kulkeva päiväreitti maisemapaikkoinen sisältyy virkistysvyöhykkeeseen. Myös reittien lähtöpisteet pysäköintialueineen sisältyvät virkistysvyöhykkeeseen.

Leiriytymispaikan voi virkistysvyöhykkeellä valita vapaasti, mutta leiriytymisen suositellaan tapahtuvan huolletuilla taukopaikoilla tai niiden läheisyydessä. Tulenteko on virkistysvyöhykkeellä sallittua ainoastaan merkityillä nuotiopaikoilla taukopaikkojen yhteydessä.

Syrjävyöhyke

Suurin osa eli 80 % suunnittelualueesta kuuluu syrjävyöhykkeeseen. Syrjävyöhykkeelle ei pääsääntöisesti rakenneta uutta palveluvarustusta, mutta tarvittaessa sen läpi voidaan kuitenkin linjata yhdyspolkuja tai vastaavia. Nykyisestä palveluvarustuksesta Karitunturilta Riisitunturille kulkeva retkeilyreitti kulkee osittain syrjävyöhykkeen läpi, ja reitin varrella on huollettuja taukopaikkoja. Myös Kirikeskus–Karitunturi-latu kulkee osittain syrjävyöhykkeellä, ja mahdollinen Karitunturilta Riisitunturille kulkeva erämaahiihtoreitti kulkisi syrjävyöhykkeen läpi. Muuten syrjävyöhykkeellä ei ole palveluvarustusta eikä retkeilijöitä ohjata sinne. Omatoiminen retkeily ja liikuminen on kuitenkin vyöhykkeellä sallittua järjestys säännön sallimissa puitteissa.

Syrjävyöhykkeellä alueen erämainen luonne säilyy parhaiten. Suunnittelualue on kolmea em. virkistysvyöhykkeen aluetta lukuun ottamatta kokonaan syrjävyöhykettä (kuva 8). Syrjävyöhykkeellä leiriytymispaikan voi valita vapaasti, mutta tulenteko on sallittua ainoastaan merkityillä nuotiopaikoilla.



5 Luonto- ja kulttuuriarvot

5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito

5.1.1 Nykytila

Pääosa suunnittelualueesta, erityisesti Riisitunturin kansallispuiston alue, on säilynyt luonnontilaisuudeltaan varsin edustavana. Kaikkein edustavimpia ja runsaslahopuustoisimpia vanhoiksi metsiksi luokiteltuja metsiä löytyy alueelta 562 ha. Alueella on kuitenkin myös metsätalouskäytössä olleita nuoria metsiä sekä ojituksen muuttamia soita, joskin niitä alueen kokonaispintaalaan nähden on vähän. Kehitysluokan perusteella Riisitunturin Natura-alueella on nuorimpiin kehitysluokkiin (taimikot sekä nuoret ja varttuneet kasvatusmetsiköt) kuuluvia metsiä 506 ha. Ojitettuja soita Natura-alueelta löytyy noin 80 ha ja ojitettuja kivennäismaita noin 10 ha.

Karitunturin soidensuojelualueella Keskimmäisessä Suonnanvaarassa ennallistettiin vuonna 2003 noin 20 ha rinnesuota patoamalla ja täyttämällä ojia Tikankontti–Lettorikko Life -hankkeen yhteydessä (Laitinen 2003a, b). Suo oli ojitettu luultavasti 1970-luvulla. Ojituksen tuloksena suo oli kuivunut vähäpuustoiseksi neva- ja lettomuuttumaksi, johon oli paikoitellen kehittynyt tiheää koivuvesakkoa. Suon ennallistamisen toivotaan palauttavan suon vesitalouden luonnontilaisen kaltaiseksi, jolloin alueelle voi kehittyä uusia kasvupaikkoja Riisitunturin alueen uhanalaisille suokasvilajeille, kuten lettorikolle (*Saxifraga hirculus*).

Vesakko-Karitunturin itäosassa tehtiin vuonna 2001 inhimillisen erehdyksen seurauksena harvennus- ja uudistushakkuita kolmella metsäkuviolla Riisitunturin Natura-alueen sisällä. Uudistushakkuualueet muokattiin laikuttamalla, minkä jälkeen toiselle kuvioista kylvettiin männyä, toiselle istutettiin kuusta. Kuviot ennallistettiin vuonna 2004 tilanteeseen nähden tarkoituksenmukaisimmalla tavalla tuomalla kuvioille lahoppua lahoppuujatkumon katkeamisen korvaamiseksi (Jäkäläniemi 2003). Vuonna 2005 tehdyssä ennallistamisseurannassa todettiin lahoppusukcession käynnistyneen kuvioille levitetyillä rungoilla (Laitinen 2005).

5.1.2 Tavoitteet

Tavoitteena on turvata alueen luontotyyppien ja lajiston säilyminen mahdollisimman luonnontilaisina ja toisaalta myös nopeuttaa metsätalouskäytössä olleiden kohteiden luonnontilaistumista ennallistamisen avulla.

Riisitunturin alue kuuluu Metsähallituksen palojatkumokohteisiin, eli alueella on tavoitteena polttaa ajoittain metsää palosta riippuvaisen lajiston elinympäristöjen ylläpitämiseksi. Pääasiassa polttokohteiksi valikoidaan nuoria metsiä, jolloin saadaan samalla ennallistettua metsätalouskäytön muuttamia kohteita. Tarvittaessa voidaan polttaa myös puustoltaan iäkkäämpiä metsäkuvioita, mutta lajistoltaan arvokkaat kulorefugioalueet jätetään toiminnan ulkopuolelle.

5.1.3 Toimenpiteet

Riisitunturin suunnittelualueelle tehdään palojatkumo/metsien ennallistamissuunnitelma, jossa poltettavien kohteiden sijainti ja tarvittavat toimenpiteet määritellään tarkemmin. Tulevalla hoito- ja käyttösuunnitelmakaudella alueella ennallistetaan polttamalla vähintään 5 ha metsää.

Soiden ennallistamista alueella ei todennäköisesti tulla tekemään tulevalla suunnitelmakaudella. Soiden ennallistamistarve kuitenkin arvioidaan, ja tarpeen vaatiessa voidaan tehdä ennallistamissuunnitelma. Myös suunnittelualueeseen rajoittuvien, alueen soita selkeästi kuivattavien ojitusten ennallistamismahdollisuuksia selvitetään. Ennallistamistoimenpiteet toteutetaan Metsähallituksen ohjeistuksen mukaisesti (Päivinen & Aapala 2007).

Mikäli entisten suoniittyjen lajiston säilyminen niin vaatii, aletaan niittyjä hoitaa niittämällä ja raivaamalla. Tämä koskee lähinnä niitä kohteita, joilla on arvokasta lajistoa.

Tarvittaessa alueelta voidaan poistaa vierasperäisiä lajeja.

5.1.4 Seuranta

Karitunturin soidensuojelualueella toteutettujen ennallistamistoimenpiteiden vaikutuksia seurataan tehtyjen ennallistamissuunnitelmien mukaisesti. Uusilla ennallistamiskohteilla seuranta tehdään Metsähallituksen seurantaohjeita noudattaen (Hokkanen ym. 2005).

Alueen luontotyyppien sekä luonto- ja lintudirektiivien mukaisten erityisvastuulajien tilaa seurataan. Tarvittaessa lajien säilyminen voidaan varmistaa hoitotoimenpiteiden avulla.

5.2 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito

5.2.1 Nykytila

Toistaiseksi Riisitunturilla ei ole aktiivisesti hoidettu muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita. Myöskään alueen niittyjä ei ole niitetty niittykulttuurin päättymisen jälkeen.

Isolla Karitunturilla sijaitseva entinen palovartijan maja (nykyinen päivätupa) on kunnostettu vuoden 2007 aikana. Kunnostustöiden toteutuksessa otettiin huomioon vanha rakennusperinne ja kohteen alkuperäinen ulkoasu.

5.2.2 Tavoitteet

Tavoitteena pidetään sitä, että kulttuurihistoriallisesti merkittävät sekä muinaismuistolain (295/1963) mukaiset kohteet ovat tiedossa ja asianmukaisessa hoidossa.

Opastuksellisesti tavoitteena on, että alueen retkeilijöille ja matkailuyrittäjille välitetään tietoa aktiivisesti ja eri tavoin alueen monipuolisesta kulttuuriperinnöstä.

5.2.3 Toimenpiteet

Vuonna 2006 toteutetun muinaisjäännösinventoinnin johdosta suunnittelualueen kulttuuri-historiallisesti merkittävät sekä muinaismuistolain (295/1963) mukaiset kohteet ovat tiedossa.

Riisisuon ja Uusisuon vanhoilla niityillä kunnostetaan kaksi latoa, ja tarvittaessa niittyjä hoidetaan perinnebiotooppeina. Muinaisjäännöksinä hoidetaan savottakämpän jäänteet Riisitunturin reitin varrella ja porokämpän jäänteet Riisisuon pohjoispuolella Rinnesuolla. Molemmat ladot ja porokämpän jäänteet sijaitsevat suunnitellun uuden päiväreitin varrella. Reitin varrella Uusisuolla sijaitsee myös vanhan niittyalaavun jäänteet. Kohteille tehdään infotaulut. Liittolammen pyyntikuoppien ja Noukavaaran käpälälaudan kohdalle Riisitunturin reitin varrelle tehdään infotaulut. Käpälälaudasta voidaan tehdä rekonstruktio, joka pystytetään polun varrelle alkuperäiseen paikkaan. Tässä tapauksessa alkuperäinen käpälälauta luovutetaan maakuntamuseolle. Kunnostus- ja hoitotoimenpiteet edellyttävät toimenpidesuunnitelmaa.

Uuden palveluvarustuksen rakentamisen tai ennallistamisen yhteydessä varmistetaan, ettei vaurioiteta muinaisjäännöksiä.

Kiinteät muinaisjäännökset on rauhoitettu muinaismuistolailla (295/1963) ilman, että niistä tehdään erillistä viranomaispäätöstä. Kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen tai poistaminen on kielletty ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa. Kiinteitä muinaisjäännöksiä valvoo Museovirasto, jonka kanssa yhteistyössä muinaisjäännösten merkitseminen, esittely ja hoito suunnitellaan. Yhteistyötä tehdään myös maakuntamuseon kanssa. Hoitotoimenpiteet toteutetaan kiinteiden muinaisjäännösten hoito-oppaan ohjeiden mukaisesti (Metsähallitus 2002).

5.2.4 Seuranta

Muinaisjäännösten hoidon seuranta toteutetaan kiinteiden muinaisjäännösten hoito-oppaan (Metsähallitus 2002) ohjeiden mukaisesti.

6 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu

6.1 Retkeily ja muu luonnon virkistyskäyttö

6.1.1 Nykytila

Suunnittelualueen läpi kulkee retkeilyreitti alueen eteläpäästä Kirikeskukselta alueen pohjoisosaan Tolva–Niirokumpu-väliselle tielle. Tämä reitti on myös osa valtakunnallista UKK-reittiä. Reitti kulkee linjauksella Kirikeskus– Karitunturin päivätupa – Koljatin laavu – Liittolammit–Lakisuo– Riisitunturin autiotupa –Soilu–Noukavaara. Reitin kokonaispituus on noin 31 km. Lisäksi Tolvan kylän läheltä Syrjälahdesta kulkee retkeilyreitti Riisitunturin autiotuvalle; reitin pituus pysäköintipaikalta autiotuvalle on noin 4,5 km. Retkeilyreittejä on kestäväoity rakentamalla portaita ja pitkos-puita jyrkimpiin ja kulumisherkimpiin kohtiin. Paikoin kestäväoimättömillä reittiosuuksilla on näh-tävissä kulumisen merkkejä, varsinkin kosteammissa paikoissa. Viimeksi kunnostustöitä on tehty kesällä 2007, jolloin reitille rakennettiin uusia pitkoksia Kirikeskuksen ja Riisitunturin autiotuvan väliselle osuudelle. Vuoden 2008 kuluessa reitin kunnostusta jatketaan.

Talviaikaisia latuja suunnittelualueella kulkee eteläpäässä Kirikeskukselta Karitunturin päivä-tuvalle sekä erillinen latu Syrjälahdesta Riisitunturin autiotuvalle ja edelleen Tolvaan. Latujen huollosta vastaa Posion kunta. Riisitunturilta Karitunturille on linjattu mahdollinen talviaikainen latureitti, mutta reittiä ei nykyään huolleta. Riisitunturilla järjestetään koiravaljakkosafareita, jotka käyttävät kulkureittinä talviaikaista latupohjaa Riisitunturin autiotuvalle.

Suunnittelualueella on autiotuvat Riisitunturilla ja Karitunturin kupeessa. Riisitunturin autiotupaa sekä siihen liittyviä wc- ja liiterirakenteita on kunnostettu vuoden 2007 aikana. Karitunturin autio-tupa on entinen vuokrakämppä, joka on kunnostettu autiotupakäyttöön vuoden 2007 aikana. Li-säksi Karitunturin huipulla on päivätupa, joka on entinen palovartijan maja. Myös päivätupa on kunnostettu vuoden 2007 aikana perinteinen rakennustapa ja ulkoasu huomioiden. Laavuja suunnittelualueella on viisi: Soilun, Uusipuron, Liittolammen, Koljatin ja Kuoppavaaran laavut. Voimassa olevan järjestyssäännön mukaan nykyisen kansallispuiston alueella saa puiston perus-osassa leiriytyä vain merkityillä taukopaikoilla, ja puiston erämaa-osa-ssa leiriytyminen on vapaata. Tässä suunnitelmassa alueen vyöhykejako on tehty uudelleen (ks. luku 4 Vyöhykealuejako) ja leiriytyminen alueella on linjattu siten, että leiriytymispaikan saa koko alueella valita vapaasti, mutta virkistysvyöhykkeellä sen suositellaan tapahtuvan huolletuilla taukopaikoilla tai niiden lä-heisyydessä. Tulenteko on koko alueella sallittua ainoastaan merkityillä nuotiopaikoilla. Nämä linjaukset tulevat myös kansallispuiston uuteen järjestyssääntöön.

Suunnittelualueen läheisyydessä on pysäköintipaikat Tolva–Niirokumpu-tien varressa Nouka-vaarassa ja alueen itäpuolella Syrjälahdessa, sekä alueen eteläpuolella Kirikeskuksen yhteydessä. Noukavaaran ja Syrjälahden pysäköintipaikkojen yhteydessä on opastustaulut, joissa kerrotaan alueen luonnosta, reiteistä ja palveluvarustuksesta. Vastaavanlainen opastustaulu on myös Kiri-keskuksen lähistöltä Karitunturille lähtevän retkeilyreitin alkupäässä.

Suunnittelualan läheisyydessä toimii joitakin matkailijoita palvelevia yrityksiä. Posion keskusta normaaleine taajamapalveluineen on melko lähellä alueen eteläpäättä. Tarjolla on mm. majoitus- ja ruokailupalveluita. Alueen pohjoisosissa tarjolla olevat palvelut keskittyvät Tolvan kylään, jossa on majoitus- ja kahvilapalveluita sekä suunnittelualuetta koskevaa neuvontaa. Ohjelmapalveluiden tarjonta alueella on kokonaisuudessaan melko vähäistä, ja alueella toimivat ohjelmapalveluyritykset tulevat pääosin Kuusamon puolelta.

Nykytilan vahvuudet ja heikkoudet

Nykyisellään suunnittelualue on melko toimiva retkeilykohde varsinkin pienemmille retkeilijämäärille. Noukavaarasta lähtevä reitti kulkee hienojen maisemien kautta, ja Riisitunturin autiotupa on suosittu taukopaikka. Suunnittelualueella myös kävijöiden keskittyminen tietyille kohteille on selkeästi nähtävissä, mikä vähentää luonnon kulumista muissa osissa aluetta. Suosituimmat reitit ovat Noukavaaran ja Syrjälahden pysäköintipaikoilta Riisitunturin autiotuvalle kulkevat reitit. Suosituin taukopaikka on Riisitunturin autiotupa.

Suunnittelualan heikkouksia ovat retkeilyreitit osittainen huono kunto ja keho soveltuvuus päiväretkeilyyn. Harmillista on myös se, että alueella on melko vähäisellä käytöllä olevia taukopaikkoja (Koljatin laavu, Uusipuron laavu). Tällaiset kohteet kuluttavat vähäisiä resursseja, jolloin suosituimpiin kohteisiin voidaan panostaa vähemmän. Yksi heikkous on myös suunnittelualan vaikea saavutettavuus. Noukavaaran kautta kuljettaessa käytetään yksityistietä, joka on verrattain huonossa kunnossa. Noukavaaran juurella oleva parkkipaikka on liian pieni nykyiselle käytölle. Toinen reitti Syrjälahden parkkipaikalta edellyttää muutaman kilometrin kävelyä talousmetsäalueiden läpi ennen suunnittelualueelle saapumista. Välttääkseen edestakaisin kävelemisen retkeilijän täytyy järjestää itselleen kyyti parkkipaikalta toiselle, mikä heikentää retkeilyn mielekkyyttä.



Tauolla Liittolammen laavulla. Kuva Pekka Veteläinen.

6.1.2 Tavoitteet

Tavoitteena on parantaa retkeilyn palveluvarustuksen laatua ja reittien mielekkyyttä sekä kehittää palveluvarustusta erityisesti päiväkävijöitä palvelevampaan suuntaan. Palveluvarustuksen tulee olla Metsähallituksen ympäristö- ja laatukäsikirjan mukainen, ja kohteiden huollon toimia mahdollisimman hyvin.

Tavoitteena on kehittää suunnittelualueesta vetovoimainen retkeilykohde osaksi Ruka–Riisi–Oulanka-alueen retkeilykohteita. Kaikki toimenpiteet suunnitellaan palvelemaan sekä jokamiesretkeilijöiden että luontomatkailuyrittäjien tarpeita. Reitit ja rakenteet toteutetaan niin, että alueen luonto säilyy mahdollisimman vahingoittumattomana kasvavista kävijämääristä huolimatta. Tavoitteena on myös kehittää suunnittelualuetta talviretkeilykohteena.

6.1.3 Toimenpiteet

Kesäretkeily

Suunnittelualueen läpi kulkevaa UKK-retkeilyreittiä kestäväidään ja reitin merkintää parannetaan. Suunnittelualueen pohjoisosiin Riisituntureiden maisemiin rakennetaan uusi, erityisesti päiväkävijöitä palveleva ympyräreitti. Ympyräreitti mitoitetaan sopivaksi päiväretkeilyyn ja linjataan kulkemaan vaihtelevissa maastoissa niin, että reitin varrella esitellään alueen monipuolista luontoa avoimesta tunturiluonnosta vaarametsiin ja rинnesoihin huomioiden myös perinteisiin käyttömuotoihin liittyvät suoniityt ja ladot. Uusi ympyräreitti tukeutuu vahvasti Riisitunturin autiotuvan ympäristöön, joka on suunnittelualueen kävijöiden keskuudessa nykyisellään tärkein käyntikohde. Uusi reitti merkitään maastoon siten, että reittimerkit näkyvät mahdollisuuksien mukaan myös talvella. (kuva 9)

Uudelle ympyräreitille on olemassa kaksi linjausvaihtoehtoa, joista lyhyemmän pituus on noin 5–6 km ja pidemmän noin 9 km. Molemmat reitit alkavat Riisitunturin autiotuvalta ja myös päättyvät sinne. Mahdollisuuksien mukaan näistä reittilinjauksista voidaan toteuttaa toinen tai molemmat. Reittilinjaus myös tarkentuu varsinaisen toimenpidesuunnittelun yhteydessä.

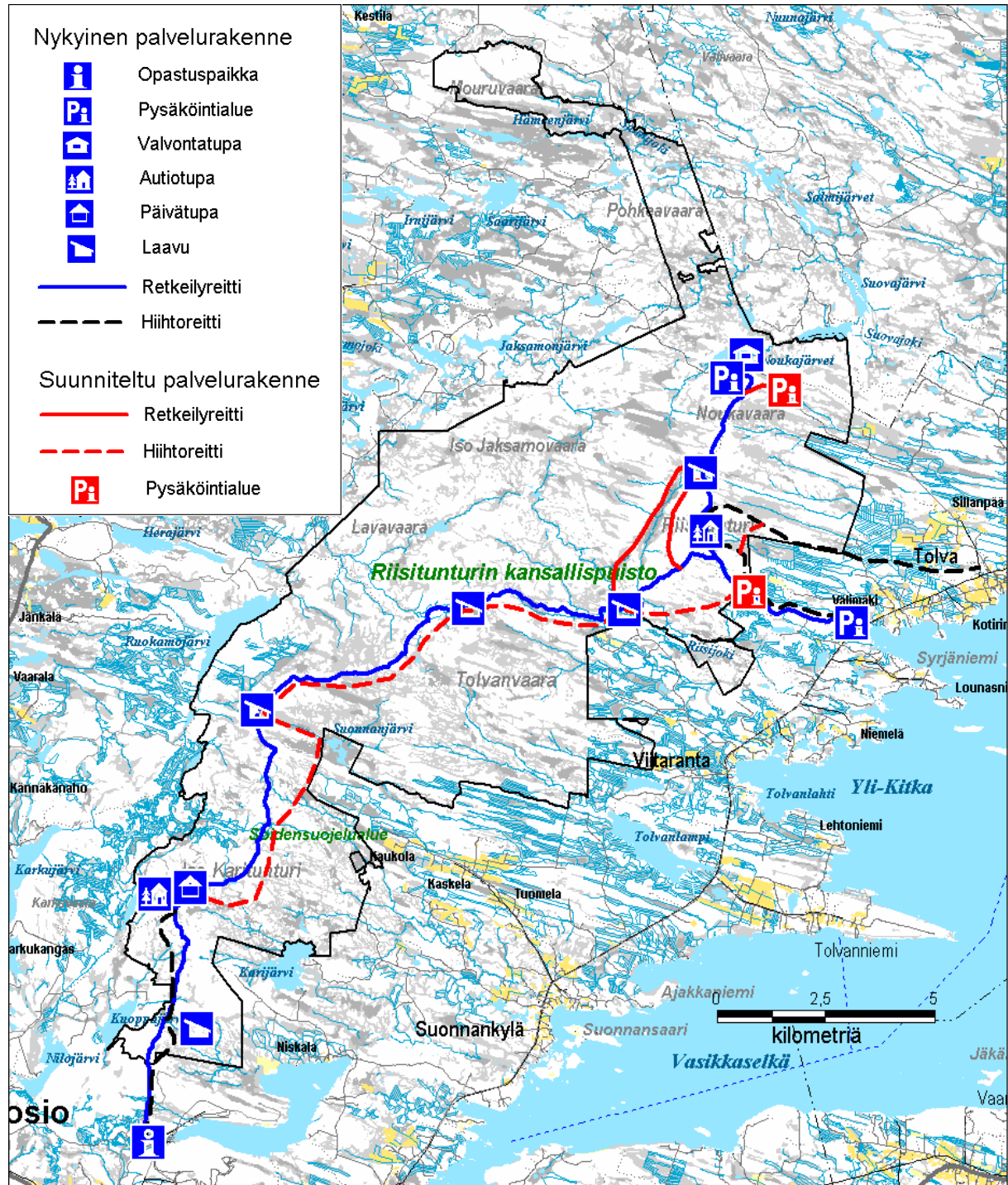
Lyhyemmän ympyräreitin varrella esitellään järvi- ja tunturimaisemia, rинnesoita ja vanhaa niittykulttuuria (ajatuksena, että katsotaan etäämmältä, eikä mennä aina kohteen viereen). Autiotuvalta reitti jatkaa Riisitunturin itärinnettä pohjoiseen päin siten, että reitiltä näkyy Kitkajärvelle ja Kuusamon puolen vaaroille. Reitti jatkaa Soilun laavun kautta Riisitunturin länsirinteelle, jossa se kulkee siten, että maisemat alas Riisisuolle ja vastakkaiselle Nuolivaaralle näkyvät. Reitti kulkee edelleen UKK-reitille, jota myöten Riisitunturin huipun kautta takaisin Riisitunturin autiotuvalle.

Pitemmän ympyräreitin linjaus kulkee Riisitunturin autiotuvalta UKK-reittiä myöten Soilun laavulle, josta edelleen luoteeseen Rинnesuon vanhalle poroerotuspaikalle. Tästä reitti kulkee kohti etelää Riisisuon länsilaitaa sivuuttaen Riisisuon vanhan niittyladon ja jatkaen kohti Uusisuota. Uusisuolla reitti kulkee vanhan niittyladon ja niittylaavun kautta, ja palaa Uusipuron laavun kohdalla takaisin UKK-reitille, jota myöten reitti kulkee takaisin Riisitunturin autiotuvalle kulkien Riisitunturin huipun kautta.

Edellä mainittujen vaihtoehtojen lisäksi alueelle voidaan linjata myös näitä lyhyempi rengasreitti Riisitunturin eteläpuolelle vaarakuusikkoon. Karitunturille suuntautuvan retkeilyn lisääntyessä voidaan myös Karitunturin ympäristöön suunnitella uusi rengasreitti, joka tukeutuu olemassa oleviin taukopaikkoihin (autiotupa ja päivätupa).

Talviretkeily

Suunnittelualueen läpi kulkevaa UKK-retkeilyreittiä kestäväidään ja reitin merkintää parannetaan niin, että merkinnät ovat nähtävillä mahdollisuuksien mukaan myös talviaikaan. Tämä mahdollistaa reitin käyttämisen esim. omatoimiseen hiihtoon ja lumikenkäilyyn.



Kuva 9. Riisitunturin suunnittelualueen nykyinen ja suunniteltu palveluvarustus. © Metsähallitus 2007, © Maanmittauslaitos 1/MYY/07.

Syrjälahdesta ja Tolvasta Riisitunturin autiotuvalle kulkeva latu säilytetään, mutta ladun puistonpuoleisesta osasta tehdään yksisuuntainen hiihtäjien turvallisuuden parantamiseksi. Tolvasta ja Syrjälahdesta tulevat ladut yhdistetään puiston rajan tuntumassa, josta hiihtäjät kulkevat samaa latua pitkin autiotuvalle ja erillistä paluulata myöten takaisin. Tolvasta Riisitunturin autiotuvalle voidaan kysynnän mukaan linjata myös lumikenkäilyyn soveltuva reitti niin, että lumikenkäilijät eivät kulje latupohjaa pitkin. Lumikenkäreitti voidaan linjata kulkemaan myös ladun vierellä, jos latulinja on riittävän leveä vierekkäisille ladulle ja lumikenkäreitille. Tarvittaessa on mahdollista myös linjata Tolvasta Noukavaaran kautta Riisitunturin autiotuvalle kulkeva lumikenkäilyyn ja hiihtoon soveltuva talviretkelyreitti pohjautuen pääasiassa tienvarsiin ja kesäretkeilyreittein linjaukseen.

Suunnittelualueen eteläpäässä Kirikeskukselta Karitunturille kulkeva latu säilyy ennallaan. Mahdollista on ottaa käyttöön myös Karitunturilta Riisitunturille linjattu latureitti, joka on aiemmin ollut käytössä, mutta nykyään ei ole huollon piirissä. Latulinjaus kulkee pääosin kesäretkeilyreittein tuntumassa sen eteläpuolella. Ladun mahdollinen käyttöönotto edellyttää sen merkitsemistä maastoon. Metsähallitus linjaa ja merkitsee ladut ja mahdolliset lumikenkäreitit, mutta niiden huollon hoitavat ulkopuoliset tahot.

Koiravaljakkosafareita varten suunnitellaan uudet linjaukset siten, että safarit eivät kulje tulevaisuudessa latupohjaa pitkin. Yksi mahdollinen vaihtoehto on käyttää safarien järjestämiseen Metsähallituksen huoltouraa kansallispuiston rajalta Riisitunturin autiotuvalle. Koiravaljakkosafareiden ja myös mahdollisten porosafareiden reittilinjauksista sovitaan tarkemmin yrittäjien kanssa. Tolva–Niirokumpu-tien tiepohjaa on mahdollista käyttää koiravaljakko- tai porosafareiden järjestämiseen, jos muut tiellä liikkumiseen tarvittavat luvat ovat kunnossa. Safarireittien huollosta huolehtii reittiä käyttävä yrittäjä Metsähallituksen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Palveluvarustus

Riisitunturin retkeilyreitti tukeutuu ensisijaisesti Riisitunturin autiotupaan ja Karitunturin päivä-tupaan sekä Liittolammin ja Soilun taukopaikkoihin. Vähäisimmällä käytöllä olleiden Koljatin ja Uusipuron laavujen käyttöä seurataan. Tarvittaessa taukopaikkoja voidaan poistaa tai niiden sijoittamista voidaan harkita uudelleen, mikäli niiden käyttö on hyvin vähäistä. Liittolammille voidaan tarvittaessa rakentaa autiotupa. Soilun laavu kunnostetaan ja Riisitunturin autiotuvan ympäristöä kunnostetaan kestävimällä kuluneita paikkoja.

Tolva–Niirokumpu-tien varressa oleva Noukavaaran lähtöpiste siirretään lähemmäksi Tolvan kylää tien varressa olevan vanhan hiekkakuopan kohdalle. Tähän pystytään rakentamaan parempi pysäköintipaikka. Reitti linjataan uudelleen siten, että se kulkee uudelta lähtöpisteeltä loivempaa maastoa pitkin Noukavaaran laelle ja siitä edelleen vanhaa reittiä myöten. Noukavaaran parkkipaikan palveluvarustus siirretään uudelle lähtöpisteelle. Tolva–Niirokumpu-tien pohjoispuolella UKK-reitti linjataan siten, että se jatkuu uuden lähtöpisteen kohdalta. (kuva 9)

Tavoitteena on, että Syrjälahden lähtöpiste siirretään lähemmäs puiston rajaa, jonne rakennetaan myös uusi pysäköintipaikka. Nykyiseltä parkkipaikalta lähtevälle tiepohjalle kunnostetaan tie, joka kestää suurempaa käyttöä. Tien kunnostaminen edellyttää yksityistien perustamista ja yksikköjaon tekemistä tai sopimusta yksityisten maanomistajien kanssa. Uusi pysäköintipaikka tekee Riisitunturin retkeilyreiteistä mielekkäämpiä, kun retkeilijöiden ei tarvitse kävellä niin pitkää matkaa talousmetsäalueilla tai samaa reittiä edestakaisin. Uuden pysäköintialueen lisäksi myös nykyinen parkkipaikka säilytetään.

Uudet pysäköintipaikat mitoitetaan siten, että myös useammille autoille on parkkitilaa. Pysäköintipaikoilla olevien infotaulujen yhteyteen varataan oma taulu, jossa paikalliset Metsähallituksen yhteistyöyrittäjät voivat ilmoittaa palveluistaan.

Metsähallitus ei huolehdi lähtöpaikoille vievien teiden talvikunnossapidosta. Tavoitteena on, että suunnittelualueen talviaikainen retkeily keskittyy Syrjälahden nykyiseltä parkkipaikalta ja Tolvan kylästä lähteville talviretkeilyreiteille sekä Kirikeskukselta lähtevälle ladulle.

6.1.4 Seuranta

Riisitunturin alueen virkistyskäytön ympäristövaikutuksia seurataan Metsähallituksen yleisen seurantajärjestelmän mukaisesti. Alueella seurataan vuosittaisia käyntimääriä, jättemääriä ja polttopuun kulutusta sekä asiakas- ja ympäristöpalautteita, jotka sisältävät myös alueen yhteistyöyrittäjiltä sekä heidän asiakkailtaan saadun palautteen. Viiden vuoden välein alueella tehdään myös kattava kävijätutkimus. Alueen huoltokäyntien yhteydessä tarkkaillaan maaston kulumista reiteillä ja taukopaikoilla. Muut luonto- ja kulttuuriarvoja koskevat seurannat on määritelty luvussa 5.

Mikäli alueen kävijämäärät lisääntyvät huomattavasti, voidaan alueella harkita LAC (= Limits of Acceptable Change) eli hyväksyttävän muutoksen rajat -seurantamenetelmän käyttöönottoa. LAC-menetelmä on kehitetty virkistyskäytön ympäristövaikutusten seurantaan, ja Metsähallituksessa sitä pyritään hyödyntämään matkailullisesti merkittävillä kohteilla valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti (Metsähallitus 2005). Tällä hetkellä Riisitunturilla ei ole tarpeen nykyistä tarkempi seuranta, mutta matkailukäytön lisääntyessä tilannetta voidaan harkita uudelleen.

6.2 Opastusviestintä ja ympäristökasvatus

6.2.1 Opastuksen nykytila

Riisitunturin retkeilyreitien lähtöpisteissä Noukavaarassa, Syrjälahdessa ja Kirikeskuksen lähistöllä on infotaulut, joissa on alueen kartta sekä tietoa alueesta ja sen luonnosta. Lisäksi neljä uutta infotaulua on pystytetty myös retkeilyreitien varrelle käytön kannalta keskeisiin paikkoihin. Riisitunturin kansallispuiston esitteitä on jaossa mm. Karhuntassun palvelupisteessä Kuusamon keskustassa, Rukan palvelupisteessä, Oulangan luontokeskuksessa, Hautajärven luontotalolla sekä Posion keskustassa Pentik-mäellä matkailuinfon yhteydessä. Edellä mainituista palvelupisteistä käsin hoidetaan myös suunnittelualueen asiakaspalvelu. Lisäksi paikallisilla matkailuyrittäjillä on tietoa ja esitteitä alueesta. Metsähallituksen ylläpitämällä luontoon.fi-internetsivuilla on Riisitunturin kansallispuiston omat esittelysivut.

Riisitunturin kansallispuistoon on opastus 5-tieltä Kuusamosta päin tuleville autoilijoille Kitkan kautta ja Kemijärveltä tuleville Patoniemen kautta. Rovaniemen tietä sekä Posion että Kuusamon suunnista tuleville on viitoitus kansallispuistoon Posion itäpuolelta. Tolvan kylässä opastus Riisitunturin kansallispuiston Noukavaaran parkkipaikalle puuttuu, ja tilanteesta on saatu negatiivista palautetta. Samoin 5-tieltä puuttuvat opasteet Käylästä saapuville.

6.2.2 Opastuksen tavoitteet

Luonto-opastuksen yleisinä tavoitteina on antaa tietoa alueen rauhoitusmääräyksistä, ohjata vierailijoiden käyttäytymistä ja kertoa alueen nähtävyyksistä kävijöille. Opastuksen tavoitteena on myös kertoa yleisesti luonnonsuojelusta ja ympäristöasioista sekä välittää alueen luonnosta selkeää tietoa, joka lisää yleistä luonnon ja kulttuurihistorian tuntemusta sekä palvelee opetusta ja ympäristökasvatusta. Luonto-opastuksen keinoin voidaan edistää luonnonvarojen vastuullista hoitoa ja käyttöä tarjoamalla asiakkaille aineksia luonnon toiminnan ja ihmisen aiheuttamien vaikutusten ymmärtämiseen. Luonto-opastuksen sisältö ja laatu tähtäävät myös asiakkaan tyytyväisyyteen. Jotta luonto-opastus olisi onnistunutta ja laadukasta, se edellyttää alueen eri toimijoiden yhteistyötä.

Luonto-opastuksen tulee tavoittaa retkeilijöiden lisäksi myös paikalliset asukkaat ja yrittäjät sekä Metsähallituksen työntekijät niin, että kaikille toimijoille tarjotaan laadukasta ja ajantasaista tietoa luonnonsuojelusta ja suojelualueesta.

Tienvarsiopastuksen suhteen tavoitteena on, että eri suunnista saapuvat matkailijat löytävät Riisitunturin kansallispuistoon suhteellisen vaivattomasti.

6.2.3 Toimenpiteet opastuksen suhteen

Tulevaisuudessa suunnittelualue tulee opastuksessa näkyvämmiin esille. Riisitunturi on yksi kohde uusissa elektronisissa infopisteissä, joita on pystytetty yhteensä 8 kpl Oulanka–Paanajärven lähialueille vuoden 2007 lopussa päättyneeseen Interreg-hankkeeseen liittyen (Oulanka–Paanajärvi – erämaita, elämyksiä ja hyvinvointia -hanke).

Esitteitä ja tietoa Riisitunturin kansallispuistosta saa jatkossakin edellä mainituista palvelupisteistä, joissa niitä on tarjolla nykyään, sekä alueen matkailuyrittäjiltä. Riisitunturin kansallispuiston näkyvyyttä Posion keskustassa voidaan parantaa esim. sijoittamalla kansallispuistosta kertova opastuspiste Pentik-mäelle tai muuhun kohteeseen, jossa alueen toimijat tarjoavat keskitetysti matkailuneuvontaa. Mahdolliset opastuspisteeseen liittyvät erilliset rakenteet ovat Metsähallituksen hallinnoimia ja huoltamia. Opastuksen toteuttamisesta sovitaan Posion kunnan ja matkailuyhdistyksen sekä muiden alueella toimivien yhteistyötahojen kanssa.

Kansallispuiston esite tullaan myös uusimaan yhteistyössä paikallisten yrittäjien kanssa. Uuden esitteen huomattavimmat uudistukset tulevat olemaan kartta uusine reitteineen sekä säädösesityksen tultua voimaan kansallispuiston uusi raja. Esite suunnitellaan myös niin, että se palvelee paremmin lähialueiden yritysten toimintaa. Esitteen uusiminen on ajankohtaista siinä vaiheessa, kun pysäköintialueiden ja reittilinjausten osalta tehtävät muutostyöt ovat valmiit. Muutosten myötä uusitaan myös alueella olevien infotaulujen sisältö.

Suunnittelualueen eteläpäässä alueesta kertovien opastetaulujen sijainti ja pysäköinnin järjestäminen suunnitellaan yhteistyössä Hotelli Kirikeskuksen kanssa, jotta kokonaisuudesta saadaan nykyistä selkeämpi ja tarkoituksenmukaisempi retkeilijöiden kannalta.

Tolvan kylän kohdalla Riisitunturin kansallispuiston tienvarsiopastusta parannetaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Tieopasteet tulee olla sekä Syrjälahden että Noukavaaran lähtöpaikoille. Tavoitteena olevan kansallispuiston laajemman rajauksen toteutuessa tulee Riisitunturin kansallispuistoon olla opastus myös alueen eteläpäästä.

6.2.4 Opetuksen nykytila

Posion koulut käyttävät suunnittelualuetta luontoretkien kohteena.

Oulun yliopiston Oulangan tutkimusasemalla järjestettävien kenttäkurssien yhteydessä opiskelijat tutustuvat rinnesoihin ja suunnittelualueen luonnon muihin erityispiirteisiin. Suunnittelualue on Oulangan tutkimusaseman kenttäkurssien vakituinen opetuskohde sekä talviekologian kursseilla että kasvitieteen kursseilla. Oulangan tutkimusasema käyttää Riisitunturia opetuskohteena satunnaisesti myös muissa yhteyksissä.

6.2.5 Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on tarjota paikallisille kouluille käyttökelpoinen opetus- ja retkikohde. Suunnittelualue voi olla myös muualta tulevien luokkaretki- ym. ryhmien kohteena. Oulangan tutkimusaseman kenttäkurssien opetustoiminta suunnittelualueella jatkuu tulevaisuudessakin.

6.2.6 Toimenpiteet opetuksen suhteen

Uuden päiväreitit varrelle pystytettävien opastaulujen sisällön suunnittelussa huomioidaan niiden soveltuvuus myös koululaisretkien tietolähteeksi.

6.3 Matkailun yritystoiminta

6.3.1 Nykytila

Riisitunturin kansallispuisto sijaitsee Koillis-Suomen matkailualueella. Alueen kansainvälistymisstrategiassa (Koillis-Suomen aluekeskus & Naturpolis Kuusamo 2003) on linjattu matkailualueen vahvuutena mm. luonto ja kansallispuistot, ja visiossa luontoarvot on nostettu vahvasti esille. Oulangan kansallispuiston ja sen lähiseudun luontomatkailusuunnitelmassa (Oulangan yhteistoimintaryhmä 2004) todetaan, että Oulangan kansallispuiston ruuhkautuminen vältetään markkinomalla alueelle saapuville matkailijoille aktiivisesti myös muita Koillis-Suomen retkikohteita. Riisitunturi on tärkeässä asemassa molempien strategioiden tavoitteiden toteutumisessa.

Riisitunturin lähialueilla on tarjolla majoitus-, ruokailu-, kahvila- ja myymäläpalveluita sekä retkeilyneuvontaa muiden toimien ohessa. Riisitunturin kansallispuistossa harjoitettavia ohjelmapalveluja ovat patikointi-, hiihto- ja koiravaljakkoretket. Matkailun yritystoiminnan tulee suojelualueilla perustua Metsähallituksen kestävä luontomatkailun periaatteisiin. Mikäli yritystoiminnassa käytetään Metsähallituksen huoltamia taukopaikkarakenteita, tulee Metsähallituksen kanssa tehdä siihen liittyen joko käyttöoikeus- tai yhteistyösopimus. Myös esim. koiravaljakko-safareilla käytettävät reitit kuuluvat sopimuksen alaisen toiminnan piiriin. Nykyisellään (vuoden 2007 tilasto) Riisitunturin kansallispuistolla on yksi posiolainen yhteistyöyrittäjä, mutta hiukan kauempaa, esim. Kuusamosta ja Oulangalta tulevia, mahdollisesti myös Riisitunturin alueella jatkossa toimivia yhteistyöyrittäjiä on kaikkiaan 27. Alueen mahdollisuuksiin nähden Riisitunturin kansallispuistoon tukeutuva luontomatkailun yritystoiminta on nykyisellään vielä varsin vähäistä.

6.3.2 Tavoitteet

Riisitunturin alueen käyttömahdollisuuksia luontomatkailuun ja retkeilyyn tullaan jatkossa kehittämään. Tavoitteena on ohjata alueelle nykyistä enemmän omatoimisia matkailijoita sekä vahvistaa luontomatkailun yritystoiminnan mahdollisuuksia alueella. Tavoitteena on kuitenkin kehittää Riisitunturin käyttöä siten, että alueen luonne erämaisena ja äänimaisemaltaan hiljaisena retki-kohteena säilyy. Riisitunturin luontomatkailun tavoitetila 2017:

- Riisitunturin kansallispuisto on merkittävä kansallinen ja kansainvälinen vetovoimatekijä ja voimavara Koillis-Suomen matkailualueella, mikä perustuu erämaisyyteen, kulttuuriperintöön ja ainutlaatuiseen luontoon sekä laadukkaisiin ja ympäristöön sovitettuihin palveluihin.
- Kansallispuiston palveluita kehitetään soveltamalla parhaita kansainvälisiä toimintamalleja yhdessä paikallisten sidosryhmien kanssa.
- Puisto tarjoaa vierailijoille mahdollisuuden aitojen ja erämaisten luontoelämysten kokemiseen sekä hyvinvoinnin kohottamiseen luontoarvoja vaarantamatta.

Vuoteen 2017 mennessä Riisitunturin kansallispuistossa tapahtuvan omatoimisen luontomatkailun odotetaan kaksinkertaistuvan vuoden 2007 tilanteesta. Samoin kansallispuistoon tukeutuvan luontomatkailun yritystoiminnan odotetaan kasvavan. Riisitunturin kansallispuistoon on tavoitteena ohjata Metsähallituksen suojelualueille laadittujen kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaista toimintaa. Periaatteiden toteutumista ja luontomatkailun yritystoiminnan edellytyksiä edistetään vahvistamalla yhteistyötä puiston ja matkailuyritysten välillä. Metsähallituksen tavoitteena on, että kaikilla Riisitunturiin tukeutuvilla matkailuyrityksillä on yhteistyösopimus. Oulangan yhteistoimintaryhmä on linjannut, että Riisitunturiin tukeutuvilla matkailuyrityksillä on mahdollisuus kansainväliseen PAN Parks -laatumerkkiin. Yksi Riisitunturin luontomatkailun tavoitteista on edistää alueen yritysten PAN Parks -sertifiointia.

6.3.3 Toimenpiteet

Riisitunturin alueen retkeilyn ja luontomatkailun mahdollisuuksia markkinoidaan aktiivisesti eri puolilla Koillis-Suomen matkailualueita. Avainkohteita markkinoinnille ja viestinnälle ovat Metsähallituksen asiakaspalvelupisteet, Posion matkailuinfo ja Rukan matkailukeskus. Tärkeimpiä markkinointia edistäviä toimenpiteitä ovat uusien elektronisten infopisteiden hyödyntäminen ja alueellisen yhteistyön lisääminen.

Riisitunturiin tukeutuvien luontomatkailuyritysten kanssa laaditaan yhteistyösopimukset. Sopimusten raamittaman yhteistyön kautta edistetään yritysten toimintaa ja luontomatkailun kestävyyttä. Yhteistyösopimuksen hyötyjä yritykselle on esim. markkinointi Metsähallituksen luontoon.fi-verkkosivuston sekä luontokeskusten kautta. Yhteistyösopimuksessa linjataan myös yrityskohtaiset tarpeet Riisitunturin kansallispuistossa, kuten esim. tarvittavat reitit ja luvat.

6.3.4 Seuranta

Luontomatkailun ympäristövaikutuksia ei voida erotella muun virkistyskäytön vaikutuksista, joten niiden seuranta sisältyy alueen yleiseen virkistyskäytön vaikutusten seurantaan, jota on käsitelty tarkemmin kappaleessa 6.1.4.

6.4 Palvelurakenteiden huolto

6.4.1 Polttopuuhuolto

Polttopuuhuoltoon tarvittava puutavara hankitaan puiston ulkopuolelta. Polttopuuta on ostettu sekä Metsähallituksen omista leimikoista että yksityisiltä, mikä on tulevaisuudessakin toimiva käytäntö. Polttopuut kuljetetaan huollettaville tulipaikoille pääsääntöisesti talviaikaan moottorikelkalla. Polttopuun kulutusta tulee seurata mahdollisen kävijämäärien lisääntymisen yhteydessä ja miettiä huoltoratkaisuja uudelleen, jos polttopuukulutus nousee selvästi. Nykyisellään (vuoden 2007 taso) Riisitunturin kansallispuiston polttopuuhuoltoon kuluu 10–20 henkilötyöpäivää/vuosi. Polttopuun kulutus Riisitunturin kansallispuistossa on yhteensä noin 40 pinokuutiota/vuosi.

Riisitunturin kansallispuiston polttopuuhuolto on tehty Metsähallituksen omalla työvoimalla. Tulevaisuudessa siihen voidaan tarvittaessa käyttää myös ulkopuolisten yrittäjien palveluita. Tällöin kyseeseen tulevat ensisijaisesti lähialueen yrittäjät tai metsänomistajat, joilta olisi mahdollista ostaa sekä polttopuut että puiden kuljetus huollettaville kohteille.

6.4.2 Jätehuolto

Riisitunturin kansallispuistossa ovat käytössä Metsähallituksen roskattoman retkeilyn periaatteet. Taukopaikoilla ja autiotupien yhteydessä samoin kuin lähtöpisteiden yhteydessä ei ole roskastioita, vaan periaatteena on, että kävijät tuovat itse omat roskansa pois alueelta. Alueen info-tiloissa kerrotaan retkeilijöille roskattomasta retkeilystä. Riisitunturin kansallispuistossa ei ole retkeilyreittejä, jotka mahdollistaisivat pidemmät vaellukset, joten keskitettyjen ekopisteiden perustaminen ei ole tarpeellista. Myöskään parkkipaikkojen yhteyteen ei ole tarvetta perustaa ekopisteitä. Kävijämäärien kasvaessa tulee alueen roskaantumista kuitenkin seurata. Jos roskaantuminen vaikuttaa lisääntyvän huomattavasti, voidaan tarvittaessa perustaa keskitetty ekopiste jonkin lähtöpaikan yhteyteen. Tähän asti roskaantuminen ei ole ollut kansallispuistossa ongelma, vaan pääsääntöisesti retkeilijät liikkuvat alueella vastuullisesti.

7 Tutkimus

7.1 Nykytila

Riisitunturin kansallispuiston alueella merkittävin tutkimusta tekevä taho on Oulun yliopiston Oulangan tutkimusasema, jolla on pitkät perinteet Riisitunturin luonnon tutkimuksessa. Oulangan tutkimusasema tekee alueen luontoa koskevaa tieteellistä tutkimusta. Viimeaikaisimpia tutkimuksia Riisitunturilla ovat olleet mm. tutkimukset soiden paleoekologiasta ja suokasvillisuudesta. Riisitunturin alueella kerätään tietoa myös kansainvälisiin tutkimushankkeisiin: Metlan koordinoimana metsänrajaseurantaan sekä eurooppalaisen Pollen Monitoring Programin siitepölyseurantatutkimukseen. Myös RKTL tekee kala- ja riistakantoihin liittyviä tutkimuksia alueella. Metsähallitus tekee omiin toimiinsa liittyviä selvityksiä ja tutkimuksia kuten luontoinventointia, lajistoseurantoja ja kävijätutkimuksia.

Metsähallitus on tehnyt Riisitunturin kansallispuistossa keväällä 2006 selvityksen alueen geologiasta ja geomorfologiasta (Huru 2006). Lisäksi vuoden 2006 aikana on valmistunut selvitys Riisitunturin kulttuuriperintökohteista (Laurila ym. 2006) ja Riisitunturin kävijätutkimus (Muikku 2006).

7.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Tieteellisen tutkimuksen edellytykset Riisitunturin kansallispuistossa turvataan tulevaisuudessaakin.

Metsähallitus toteuttaa Riisitunturilla mm. ennallistamisen seurantaan ja seuraa luontotyyppien sekä luonto- ja lintudirektiivin mukaisten erityisvastoalajien tilaa. Metsähallituksen nykyisten periaatteiden mukaan matkailullisesti merkittävillä kohteilla tehdään kävijätutkimus viiden vuoden välein. Tämän periaatteen mukaisesti Riisitunturilla tehdään tulevilla suunnitelmakaudella kaksi kävijätutkimusta: vuosina 2010 ja 2015.

8 Muu käyttö

8.1 Marjastus ja sienestys

Marjojen ja sienten poimiminen on vapaata suunnittelualueen kaikissa osissa. Kääpien poimiminen on kiellettyä.

8.2 Kalastus

Suunnittelualueen vesissä onkiminen, pilkkiminen ja läänikohtaisella vieheluvalla kalastaminen on sallittua kalastuslain (286/1982) mukaisesti. Kitkajärveen laskevissa joissa ja puroissa kalastus on kielletty, mikä on sovittu yhdessä osakaskuntien ja kalastusalueen kanssa. Kitkajärveen laskevilla puroilla on merkitystä Kitkan järvitaimenkannan kutu- ja poikastuotantoalueina. Kyseisissä puroissa esiintyvät taimenet ovat järvitaimenta, eivät purotaimenta. Kemijoen vesistöön kuuluvissa puroissa esiintyy puolestaan purotaimenta. Kitkajärveen laskevien purojen merkityksestä järvitaimenen kutu- ja poikastuotantoalueina tullaan tekemään tarkempia selvityksiä. Samoin tutkitaan Kemijoen vesistöön laskevien purojen purotaimenkantoja.

Metsähallituksen vieheluvalla kalastus on sallittu vieheillä myös koski- ja virtapaikoissa, paitsi Kitkajärveen laskevissa joissa ja puroissa. Ylimmäisessä Noukajärvestä on sallittua myös pyydyskalastus, johon voidaan asettaa määrällisiä kiintiöitä ja ajallisia rauhoituksia.

Järvitaimenen poikas- ja mäti-istutukset on sallittu kansallispuiston alueella Kitkajärveen laskeviin puroihin, kun istutusten tavoitteena on elvyttää Kitkan järvitaimenkantaa.

8.3 Metsästys

Posion kunnassa vakituisesti asuvilla on oikeus metsästä riistalajeja voimassa olevien metsästys-säädösten mukaisesti koko suunnittelualueella. Ulkopaikkakuntalaisilta metsästys on kansallispuiston alueella kielletty, mutta suunnittelualueen muihin osiin myydään Metsähallituksen metsästyslupia riistaeläinten metsästykseseen.

Vuonna 1999 ympäristöministeriöön lähetetyn Riisitunturin kansallispuiston laajennusta koskevan säädösesityksen mukaan paikallisten asukkaiden metsästysoikeus säilyisi tulevaisuudessakin nykyisen kaltaisena koko puiston alueella. Ulkopaikkakuntalaisten metsästyskielto tulisi koskemaan myös puistoon liitettäviä alueita, poikkeuksena kuitenkin hirven ja karhun metsästys, joka sallitaisiin Metsähallituksen luvalla koko laajennetun kansallispuiston alueella. Kansallispuiston laajennusta koskevan säädösesityksen ajantasaisuus ja tavoitteet tarkistetaan kansallispuistoa laajennettaessa.

Nykyisen käytännön mukaisesti ei myönnetä lupia hirvi- tai karhusaaliin noutamiseen moottori-ajoneuvolla kansallispuistosta ja muilta suunnittelualueen Natura-verkostoon kuuluvilta kohteilta.

8.4 Poronhoito

Suunnittelualueella harjoitettavaa poronhoitoa ohjaa ja säätelee poronhoitolaki (848/1990). Puisto kuuluu Tolvan paliskunnan laidunalueeseen.

Poronhoidon harjoittajilla on kansallispuiston alueella poronhoitolain mukaisia poronhoitotyöhön liittyviä erityisoikeuksia, joita ovat mm. maastoliikenne, leiriytyminen sekä tulenteko ja sitä varten tapahtuva maapuun ottaminen. Samat erityisoikeudet ovat voimassa myös suunnittelualueen kansallispuiston ulkopuolisilla kohteilla. Kämppien, poroaitojen ja muiden isojen rakenteiden tekeminen edellyttää Metsähallituksen lupaa. Tällä hetkellä alueella ei ole poronhoidossa käytettäviä rakenteita.

Poronhoitoon liittyvää moottorikäyttöisillä ajoneuvoilla liikkumista pyritään ohjaamaan pääsääntöisesti retkeilyreittien ja yleisten nähtävyyksien ulkopuolelle. Erityisesti kesäaikaisesta maastoliikenteestä pyritään sopimaan paliskunnan ja Metsähallituksen kesken, jotta luonnolle aiheutuvia vaurioita pystytään välttämään.

Metsähallituksen tavoitteena on säännöllinen yhteydenpito ja näkemysten vaihto paliskunnan kanssa puiston hoidon onnistumiseksi.

8.5 Malminetsintä ja kaivostoiminta

Riisitunturin kansallispuiston perustamisasetuksen (932/1981) ja Karitunturin soidensuojelualueen perustamisasetuksen (852/1988) mukaan kansallispuistossa ja soidensuojelualueella sallitaan geologiseen tutkimukseen ja malminetsintään liittyvät välttämättömät toimenpiteet, mikäli niihin on saatu ympäristöministeriön lupa. Suunnittelualueella sijaitsevilla muilla suojelukohteilla luvan myöntää Metsähallitus. Lupa edellyttää myös alueellisen ympäristökeskuksen lausuntoa hankkeen vaikutuksista alueen Natura 2000 -luontoarvoihin. Toimenpiteet on suunniteltava ja toteutettava siten, että niistä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa alueen luontoarvoille.

Tällä hetkellä Riisitunturin kansallispuiston pohjoispuolella on yksi voimassa oleva kaivosvarausalue, joka ulottuu lähimmillään noin kahden kilometrin etäisyydelle puiston rajasta. Aikaisemmin varattuna olleita ja sittemmin rauenneita varauksia (ns. karenssialueita) on puiston välittömässä läheisyydessä sen pohjoispuolella sekä puiston eteläpuolella käsittäen suuren osan Karitunturin soidensuojelualueesta.

8.6 Maa-ainesten otto

Riisitunturin kansallispuiston perustamisasetuksessa (932/1981) ja Karitunturin soidensuojelualueen perustamisasetuksessa (852/1988) kielletään maa-ainesten ottaminen alueilta. Suunnittelualueilla sijaitsevilla suojeluohjelmakohteilla maa-ainesten ottaminen edellyttäisi Natura 2000 -vaikutusten arviointia. Todennäköistä on, että maa-ainesten ottaminen heikentäisi niitä luontoarvoja, joiden vuoksi alueet on liitetty Natura-verkostoon.

Tällä hetkellä suunnittelualueeseen tai sen välittömiin lähialueisiin ei kohdistu paineita tai uhkia maa-ainesten ottamisen osalta.

8.7 Puuston käyttö

Suunnittelualueella ei harjoiteta metsätaloudellista toimintaa. Alueen puuston annetaan kehittyä mahdollisimman luonnontilaisena. Aiemmin metsätalouskäytössä olleita nuoria metsiä voidaan ennallistaa, mikä voi tarkoittaa esim. puuston polttamista tai lahopuiden lisäämistä. Palojuoksumon ylläpitämiseksi voidaan tarpeen vaatiessa polttaa myös iältään vanhempia metsäkuvioita. Ojituksen seurauksena kasvanutta puustoa voidaan poistaa soiden ennallistamisen yhteydessä, ja poistetut puut voidaan myydä tai käyttää suojelualueella tarvittaviin toimenpiteisiin.

8.8 Maastoliikenne ja muu liikkuminen

8.8.1 Nykytila

Riisitunturin kansallispuistossa kulkee kaksi tietä: Tolva–Niirokumpu-tie ja Alajärvi–Salmilampi-tie. Metsähallitus osallistuu tiekuntien yhteisiin kuluihin ja kunnostuskustannuksiin yhteisesti hyväksytyjen tieyksikkölaskelmien mukaisesti. Metsähallitus ei aurala kumpaakaan tietä talvisin.

Suunnittelualueen läheisyydessä, sen länsipuolella, kulkee Posion ja Suomen välinen yleisessä käytössä oleva moottorikelkkailu-urala. Riisitunturin kansallispuistossa on Metsähallituksen huolto- ja käytössä moottorikelkkauralla Syrjälahdesta Riisitunturin autiotuvalle ja sieltä edelleen Soiluun ja Karitunturille. Noukavaaran valvontatupa huolletaan Tolva–Niirokumpu-tietä myöten. Metsähallituksen huolto- ja valvonta-ajona on sallittu kaikkialla puistossa. Talviaikaisten latujen huollosta huolehtii Posion kunta. Riisitunturilla kulkee myös koiravaljakkoreitti, joka tällä hetkellä menee samaa reittiä hiihtoladun kanssa.

Riisitunturin kansallispuistoon on myönnetty maastoliikennelupia ammattimaisen luontovalokuvauksen harjoittamiseen. Tällöin lupa on annettu tietyille reiteille ja rajatulle alueelle puiston sisällä.

8.8.2 Tavoitteet

Kansallispuiston alueelle ei linjata uusia teitä. Alueella ei myöskään ole sellaisia vanhoja tieuria, joita tarvitsisi purkaa. Metsähallituksen tavoitteena on sopia yksityisten maanomistajien kanssa mahdollisuudesta kunnostaa Syrjälahden parkkipaikalta puiston rajaa kohti kulkeva tieura niin, että sitä myöten voisi ohjata matkailijaliikennettä lähemmäs puiston rajaa. Metsähallitus huolehtisi omalla kustannuksellaan tämän tien kunnossapidosta paitsi niiltä osin, kuin yksityiset maanomistajat heikentävät tien kuntoa omilla toimillaan.

Kansallispuistoon ei linjata moottorikelkkailu-urilla tai -reittejä. Maakuntakaavassa tarpeelliseksi todettua yhteysreittiä Posio–Suomi-kelkkauralta Tolvaan ei tulla linjaamaan suunnittelualueelle, vaan reitille tulee etsiä linjaus esim. suunnittelualueen pohjoispuolelta.

Maastoliikenteeseen voidaan myöntää lupia latureittien sekä koiravaljakko- ja porosafarireittien huoltoajoon, ja tapauskohtaisesti harkiten ammattimaisen luontokuvauksen edellyttämään huoltoajoon. Luontovalokuvaukseen annetut luvat rajataan koskemaan vain tiettyä osaa puistosta.

Ratsastus ja pyöräily eivät sovellu Riisitunturin kansallispuistoon ottaen huomioon luonnon kulumisherkkyyden. Kansallispuistoon ei linjata ratsastus- tai pyöräilyreittejä. Ratsastus ja pyöräily on kuitenkin sallittua Tolva–Niirokumpu- ja Alajärvi–Salmilampi-metsäautoteillä.

8.9 Luontokuvaus

8.9.1 Nykytila

Riisitunturin kansallispuisto on luontovalokuvaajien keskuudessa suosittu kohde, erityisesti edustavien tykkyolosuhteiden vuoksi. Luontokuvaus on sallittua Riisitunturin kansallispuistossa kaikille. Kansallispuistoon ei kuitenkaan ole sallittua rakentaa kojuja ym. pysyväluonteisia rakennelmia kuvaustarkoituksiin eikä pitää haaskaa. Luontokuvauksen huoltoajotarkoituksiin on ammattimaista luontokuvausta harjoittavalle henkilölle myönnetty lupia liikkua moottorikelkalla kansallispuistossa. Huoltoajo on sallittu vain tarkkaan määritellyllä reitillä tai alueella. Huoltokelkan kyydissä ei saa kuljettaa asiakkaita eikä huoltokelkkaa saa käyttää muulla tavoin yritystoimintaa hyödyttävästi kuin huoltotarkoituksessa.

8.9.2 Tavoitteet

Luontokuvaus on yksi merkittävä tapa välittää ihmisille tietoa luonnonsuojelusta ja suojelualueista. Kauniit kuvat myös lisäävät positiivista suhtautumista suojelualueisiin. Luontokuvaus ei kuitenkaan saa tapahtua luonnonsuojelun kustannuksella tai aiheuttaa ristiriitaa alueen muun käytön kanssa. Riisitunturin kansallispuistossa moottorikelkkojen käytöstä luontokuvauksen huoltoajotarkoitukseen ei saa aiheutua luonnolle merkittävää häiriötä eikä se saa haitata alueen muita käyttäjiä (moottorikelkkojen melu, moottorikelkkojen näkeminen, moottorikelkkaurien erämaisuutta heikentävä vaikutus). Riisitunturin kansallispuiston alueelle ei myöskään saa rakentaa luontokuvaukseen käytettäviä pysyväisluontoisia kojuja tms. Tulevaisuudessa tulee luontokuvauksessa mahdollisuuksien mukaan pyrkiä liikkumaan lihasvoimin. Luontokuvaukseen liittyvä maastoliikenne pyritään minimoimaan tai se voidaan tilanteen niin vaatiessa kieltää kokonaan.

9 Toimenpidesuunnitelmat

Erilliset toimenpidesuunnitelmat tehdään kaikista suuremmista alueella tehtävistä toimenpiteistä – kuten ennallistamis- ja muut luonnonhoitotoimenpiteet, kulttuuriperintöön liittyvät hoito-toimenpiteet, rakennusprojektit, reittien linjaukset ym. Toimenpiteestä vastaava luontopalvelujen prosessi valmistelee tarvittavat toimenpidesuunnitelmat. Tehtävien toimenpidesuunnitelmien tulee olla linjassa alueen hoito- ja käyttösuunnitelman kanssa.

Suunnittelualueelle tehdään toimenpidesuunnitelmat päiväreittien ja koiravaljakkoreitin linjaamisesta ja rakentamisesta, niittylatojen kunnostamisesta, kiinteiden muinaisjäännösten hoidosta, reittien lähtöpisteiden uusimisesta sekä taukopaikkojen kunnostamisesta. Lisäksi toimenpidesuunnitelma tehdään Syrjälahdesta puiston rajalle kulkevan tieuran kunnostamisesta, jos hanke toteutuu. Myös Riisitunturilla tehtävästä kävijälaskennasta tehdään kävijälaskentasuunnitelma ja tulevista ennallistamistoimenpiteistä ennallistamis-palojatkumosuunnitelma. Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalvelut hyväksyy ko. suunnitelmat.

10 Suunnittelualueen ulkopuolinen maankäyttö

Syrjälahden uusi, lähempänä kansallispuiston rajaa oleva pysäköintipaikka rakennettaisiin toteuttaessaan yksityismaalle. Samoin pysäköintipaikalle menevä tierunko kulkee yksityismaita pitkin. Tien kunnostamisesta ja pysäköintipaikan rakentamisesta tehdään toimenpidesuunnitelma yhteistyössä maanomistajien kanssa. Toiminta vaatii maanomistajien suostumuksen.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

11 Käytön ohjaus, sopimukset, järjestyssääntö ja laajentaminen

11.1 Hallinto ja käytön ohjaus

Riisitunturin suunnittelualue on pääosin Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalveluiden hallinnassa. Pohjanmaan luontopalvelut vastaa hallinnoimansa alueen käytöstä ja valvonnasta sekä retkeilyreittien ja rakenteiden rakentamisesta ja huollosta.

Suojeluun siirtyvä Pohkeavaaran dialogialue sekä kansallispuiston itäpuolella oleva soiden-suojeluohjelmaan kuuluva Riisitunturin kansallispuisto – Tolvanvaaran itäpuoli -niminen kohde ovat tällä hetkellä Metsähallituksen Länsi-Lapin metsätalouden hallinnassa. Kohteet on tarkoitus siirtää luontopalveluiden hallintaan. Kohteiden lopullinen suojelurajaus varmistuu Riisitunturin kansallispuiston laajennukseen liittyvän säädösvalmistelun ja kiinteistönmuodostuksen yhteydessä.

11.2 Sopimukset

Uusien käyttöoikeus- ja vuokrasopimusten solmimisessa noudatetaan Metsähallituksen luonnon-suojelualueiden hoitoa ja käyttöä koskevia periaatteita (Metsähallitus 2007b). Luonnonsuojelu-alueilta ei pääsääntöisesti vuokrata maa- tai vesialueita ulkopuoliseen käyttöön. Luonnonsuojelu- aluetta hyödyntävien matkailuyrittäjien kanssa tehdään käyttöoikeus- tai yhteistyösopimukset, joissa sovitaan kestävän luontomatkailun periaatteita noudattaen toiminnan ehdot.

Riisitunturin alueella on voimassa yrittäjien kanssa tehtyjä yhteistyösopimuksia. Yhteistyösopimukset käsittävät Posion ja Kuusamon suojelualueet, ja näillä alueilla voimassa olevia yrittäjäyhteistyösopimuksia on tällä hetkellä 27. Lisäksi alueella on sopimus Posion kunnan kanssa Riisitunturin ladun huollosta sekä muutamia sopimuksia luontovalokuvaajien kanssa alueen käytöstä valokuvaustarkoituksiin.

11.3 Järjestyssääntö

Riisitunturin kansallispuiston nykyinen järjestyssääntö on vuodelta 1994, ja se koskee vain perustamisen aikaan määriteltyä nykyistä kansallispuiston aluetta. Samanaikaisesti tämän hoito- ja käyttösuunnitelman kanssa valmistellaan Riisitunturin kansallispuistoon uusi järjestyssääntö, joka myöhemmin laajenee koskemaan myös kansallispuistoon liitettäviä alueita. Uuden järjestyssäännön luonnos on tämän suunnitelman liitteenä (Liite 2).

11.4 Laajentaminen

Riisitunturin kansallispuiston laajentamista koskeva säädösesitys on lähetetty ympäristöministeriöön vuonna 1999. Säädösesityksen rajausta ja tekstit tarkistetaan vielä säädöksen hyväksymisvaiheessa. Tavoitteena on, että Riisitunturin kansallispuisto laajenee koko suunnittelualueen kattavaksi.

12 Turvallisuus ja pelastustoiminta

Turvallisuuden sekä palo- ja pelastustoiminnan osalta suunnitelma-alueella noudatetaan normaalia valtionmailla noudatettavaa käytäntöä.

Metsähallitus vastaa valtionmaalla olevan palveluvarustuksen kunnosta ja huolehtii, että palveluvarustus täyttää asetetut turvallisuusvaatimukset. Reittien viitoitus pidetään selkeänä ja ajantasaisena. Kansallispuiston reittien lähtö- ja taukopaikoilla on kirjalliset turvallisuusohjeet.

Työturvallisuuden osalta noudatetaan voimassa olevia työsuojeluohjeita.

13 Valvonta

Riisitunturin kansallispuistoa valvovat Metsähallituksen erätarkastajat. Lisäksi valvontaan osallistuu myös muu luontopalveluiden henkilökunta huolto- ja muiden töiden ohessa. Valvonnassa kiinnitetään huomiota erityisesti luonnonsuojelulain ja kansallispuiston järjestyssäännön noudattamiseen. Valvonta on osittain myös neuvovaa, ja tavoitteena on, että esim. kansallispuiston järjestyssääntö on mahdollisimman monen alueella liikkujan tiedossa. Alueen keskeiset säännöt tuleekin olla nähtävillä esim. alueen sisääntuloväylien yhteydessä olevissa infotauluissa. Alueen käyntimäärien odotetaan tulevaisuudessa kasvavan, joten myös valvonnan tarve voi kasvaa.

Riisitunturin kansallispuiston alueella on tarvetta erityisesti talviaikaisen maastoliikenteen ja metsästyksen valvontaan. Jokamiesretkeilijät ovat pääsääntöisesti hyvin tietoisia alueen säännöistä ja rajoitteista.

14 Yhteistyö

Riisitunturin alueella vaikuttaa monia eri toimijaryhmiä, joilla on erilaisia toiveita alueen käytön ja tulevaisuuden kannalta. Riisitunturi on paikalliselle väestölle vanhaa metsästys-, marjastus- ja retkeilymaastoa. Riisitunturi on myös Tolvan paliskunnan porolaidunnusaluetta. Vuosittaiset kävijämäärät kasvavat alueella koko ajan, ja lähellä sijaitsevilta Rukan matkailualueelta ja Oulangan kansallispuistosta tulee matkailijoita myös Riisitunturille. Riisitunturi on myös merkittävä tutkimus- ja opetuskohde niin yliopistoille kuin paikallisille kouluillekin. Alueen läheisyydessä toimii myös matkailuyrityksiä, jotka ainakin osittain hyödyntävät kansallispuistoa toiminnassaan.

Tärkeimmät yhteistyötahot on osallistettu Riisitunturin hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan yleisötilaisuuksien, yhteistyöryhmän ja kahdenkeskisten keskustelujen muodossa. Myös tulevaisuudessa alueen käyttöä ja hoitoa suunniteltaessa pyritään toimimaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Yhteistyön kautta voidaan välttää monia ristiriitatilanteita eri käyttäjäryhmien välillä. Tulevaisuudessa on yhä tärkeämpää tehdä tiivistä yhteistyötä alueen luontomatkailuyrittäjien kanssa.

15 Resurssit ja aikataulu

Taulukossa 11 on esitetty Riisitunturin suunnittelualueen investoinnit hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksessa sekä toimenpiteiden kiireellisyys. Taulukossa 12 näkyvät vuotuiset jatkuvaluonteiset ylläpitokustannukset.

Taulukko 11. Riisitunturin suunnittelualueen investoinnit hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksessa sekä toimenpiteiden kiireellisyys. 1 = kiireellinen, 2 = vähemmän kiireellinen.

Toimenpide	Kiireellisyys	Kustannukset €
Retkeilyreittien kestäväointi ja merkintä	1	60 000
Riisisuo–Uusisuon niittylatojen kunnostus (2 latoa)	1	8 000
Riisitunturin autiotuvan ympäristön kunnostus	1	15 000
Uuden päiväreitlin linjaus ja rakentaminen	1	15 000
Uuden päiväreitlin ja UKK-reitin kulttuurikohteiden opastetaulut	2	4 200
Soilun laavun kunnostus	1	10 000
Liittolammin laavun kunnostus / tuvan rakentaminen	2	50 000
Noukavaaran pysäköintipaikan siirtäminen	1	15 000
Syrjälahden pysäköintipaikan siirtäminen ja tiepohjan kunnostaminen	1	12 000
Opastetaulujen uusiminen	2	5 000
Opastuspiste Posion keskusta	1	5 000
Ilmajakeluesitteen uusiminen	2	10 000
Paikallisten yritysten viestintään tarkoitetut ilmoitustaulut lähtöpisteisiin	2	2 500
Yhteensä		211 700

Taulukko 12. Riisitunturin suunnittelualueen vuotuiset jatkuvaluonteiset ylläpitokustannukset hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksessa 2008–2017. htkk = henkilötyökuukautta.

Rakenne	Yksikkö	Poisto €/vuosi	Yhteensä €/10 vuotta
Laavu	5 kpl	500	5 000
Autiotupa	2 kpl	500	5 000
Päivätupa	1 kpl	250	3 000
Valvontatupa	1 kpl	300	3 000
Saunarakennus	1 kpl	600	6 000
Käymälä	11 kpl	1 930	19 000
Polttopuusuoja	9 kpl	1 350	14 000
Tulipaikka	6 kpl	600	6 000
Opastetaulut	7 kpl	700	7 000
Pitkospuut	3,3 km	4 400	44 000
Maastoportaat	90 m	360	4 000
Yhteensä			116 000
Henkilökunta			
Luontovalvoja (2 htkk/vuosi)			60 000
Huoltomies (6 htkk/vuosi)			150 000
Matkakulut			10 000
Yhteensä			220 000
Kaikki yhteensä			336 000

Edellä listattujen investointien ja jatkuvaluonteisten kustannusten lisäksi kertaluonteisia kustannuksia aiheutuu ennallistamistoimenpiteiden ja alueella toteutettavien kävijätutkimusten vuoksi. Metsien ennallistamisen kustannukset vuoteen 2017 saakka ovat arviolta noin 10 000 euroa. Kävijätutkimusten kustannukset ovat yhteensä noin 10 000 euroa.

16 Suunnitelman vaikutusten arviointi

16.1 Ekologiset vaikutukset

16.1.1 Luontotyyppien ennallistaminen

Keskeinen tavoite hoito- ja käyttösuunnitelmassa on alueen luontotyyppien ja lajiston säilymisen turvaaminen. Tietyiltä osin alueen luonnontilaa pyritään myös parantamaan ennallistamalla kohteita, joihin suojelua edeltäneet metsätaloudelliset toimenpiteet ovat vaikuttaneet voimakkaimmin.

Riisitunturin alue kuuluu Metsähallituksen palojatkumokohteisiin, joilla on tarkoitus ajoittain polttaa muutaman hehtaarin laajuinen alue metsää. Samalla voidaan ennallistaa alueella sijaitsevia nuoria metsiä. Polttamisen tavoitteena on ylläpitää monien metsäpaloista riippuvaisten lajien elinympäristöjä, jotka ovat harvinaistuneet luonnollisten metsäpalojen tehokkaan ehkäisemisen myötä. Polttamisen seurauksena syntyvät nuoret lehtipuuvaltaiset metsän kehitysvaiheet ovat niin ikään harvinaistuneita ja monille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. Ennallistamispoltton seurauksena boreaalisten luonnonmetsien pinta-ala lisääntyy Riisitunturin alueella tulevalle suunnitelmakaudella vähintään 5 ha:lla. Toimenpiteiden myötä myös alueen lajiston monimuotoisuus lisääntyy.

Metsien ennallistamisen lisäksi alueella voidaan ennallistaa myös ojitettuja soita, mikäli toimenpiteet arvioidaan tarpeellisiksi. Soilla ennallistamisen keskeisenä tavoitteena on palauttaa ennallistamiskohde mahdollisimman lähelle ojitusta edeltänyttä tilaa poistamalla ojituksen aiheuttamat häiriöt suoekosysteemistä.

Kaikista ennallistamistoimenpiteistä tehdään erilliset toimenpidesuunnitelmat, joissa ennallistamisen vaikutukset arvioidaan tarkemmin. Ennallistamisen aiheuttamat haittavaikutukset, joita voivat olla esim. toimenpiteissä käytettyjen koneiden maastoon jättämät jäljet tai ravinteiden huuhtoutuminen vesistöihin, pyritään minimoimaan tarkan suunnittelun avulla. Yleensä haitat ovat lyhytaikaisia, ja niiden vaikutukset luontotyyppeihin ja lajistoon on yleisesti ottaen arvioitu huomattavasti vähäisemmiksi kuin ennallistamisen aikaansaamat positiiviset vaikutukset.

16.1.2 Lajiston suojelu

Suunnittelualueen uhanalaisten sekä luonto- ja lintudirektiivin mukaisten erityisvastuulajien tilaa seurataan säännöllisesti. Seuraamalla lajien menestymistä alueella pystytään reagoimaan mahdolliseen negatiiviseen kehitykseen ja tarvittaessa ryhtymään hoitotoimenpiteisiin. Alueelle kohdistuvia toimenpiteitä suunniteltaessa sekä erilaisia lupia myönnettäessä otetaan huomioon aina lajistoon kohdistuvat vaikutukset ja varmistetaan, että uhanalaisille ja direktiivilajeille ei aiheuteta vahinkoa.

16.1.3 Virkistys- ja luontomatkailukäyttö

Hoito- ja käyttösuunnitelman yksi tärkeä tavoite on Riisitunturin virkistys- ja luontomatkailukäytön lisääminen mm. kehittämällä alueen nykyistä palveluvarustusta. Erityisesti päiväkävijöitä silmälläpitäen pyritään tarjoamaan entistä monipuolisempia ja vetovoimaisempia retkeilymahdollisuuksia. Kasvavan kävijämäärän aiheuttamat paineet alueen luonnolle pyritään minimoimaan ja ennaltaehkäisemään tarkan suunnittelun avulla. Alueelle suunnitellut uudet reitit ja rakenteet sijoitetaan siten, että ne eivät vaaranna lajistoa tai luontotyyppejä. Tämän periaatteen mukaisesti suunnitelmassa on määritelty erilliset virkistysvyöhykkeet, joilla palveluiden kehittäminen on mahdollista. Suurin osa alueesta kuuluu syrjävyöhykkeeseen, joka säilytetään edelleen pääosin rakentamattomana ja mahdollisimman erämaisena. Virkistysvyöhykkeiden uudet reitit rakennetaan heti alusta asti niin, että ne kestävät käyttöä ja kulutusta. Samoin nykyistä retkeilyreittiä kestäväidään tarvittavilta osin. Kävijöitä hyvin palvelevien rakennettujen ja viitoitettujen reittien avulla ihmisten kulkemista alueella pystytään ohjaamaan tietyille kohteille sekä vähentämään näin reittien ulkopuolista retkeilyä ja maaston kulumista.

Retkeilyreittien varrelle lisätään opasteita, joissa kävijöille kerrotaan alueen arvokkaasta luonnosta ja kulttuuriperinnöstä. Alueen opasteissa myös kerrotaan alueella noudatettavista säännöistä sekä roskattoman retkeilyn periaatteista. Laadukkaalla opastuksella pyritään vaikuttamaan ihmisten käyttäytymiseen alueella sekä lisäämään kävijöiden ympäristötietoisuutta ja -vastuullisuutta.

Alueen käyttöä luontomatkailussa kehitetään Metsähallituksen kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaisesti. Luontomatkailuyrittäjien toiminnasta alueella pyritään aina sopimaan Metsähallituksen ja yrittäjän välisellä yhteistyösopimuksella. Esimerkiksi koiravaljakkosafarit rajataan selkeästi tietyille reiteille, joilla ne aiheuttavat mahdollisimman vähän haittaa muille kävijöille ja alueen luonnolle.

Suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet kävijöiden ohjaamiseksi tietyille vyöhykkeille ja reiteille sekä alueen laajuus turvaavat sen, että alueen luonnolle ei aiheudu merkittäviä haittavaikutuksia virkistys- ja luontomatkailukäytön seurauksena. Käytön ympäristövaikutuksia myös seurataan säännöllisesti, joten tarvittaessa yllättäviinkin negatiivisiin vaikutuksiin pystytään reagoimaan nopeasti. Myönteisinä vaikutuksina ihmisille tarjotaan virkistyspalvelujen kautta mahdollisuus tutustua luontoon ja oppia arvostamaan luonnonsuojelun tavoitteita. Omakohtainen kokemus retkeilystä erämaisessa luonnonympäristössä voi synnyttää positiivisia luontoelämyksiä ja vaikuttaa myönteisesti myös kävijöiden myöhempään käyttäytymiseen ympäristön- ja luonnonsuojeluun liittyen.

16.1.4 Vaikutukset Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin

Suunnitelmassa mainituilla metsien ennallistamistoimenpiteillä lisätään boreaaliset luonnonmetsät -luontotyyppin pinta-alaa, joka kuuluu Euroopan unionin luontodirektiivissä määriteltäviin erityisen tärkeisiin luontotyyppisiin. Ennallistamistoimenpiteet kohdistuvat alueella sijaitseviin nuoriin talousmetsiin, joiden kehitys luonnontilaiseksi metsäksi käynnistetään uudelleen pääasiassa polttamisen avulla. Alueen palojatkumon ja palanutta puuta vaativan lajiston ylläpitämiseksi on mahdollista polttaa myös iäkkäämpää ja luonnontilaisempaa metsää, jolloin kuitenkin varmistetaan, että alueella ei esiinny uhanalaista lajistoa eikä se ole luonteeltaan kulorefugiotyyppinen kohde.

Mahdolliset soiden ennallistamistoimenpiteet varmistuvat ennallistamisen tarvearvioinnin yhteydessä. Todennäköisimmin toimenpiteet voivat kohdistua alueen suoluontotyypeistä yleisimpinä esiintyviin aapasoihin ja puustoihin soihin, jotka ovat myös erityisen tärkeitä luontotyyppisiä. Vähäisemmässä määrin alueella esiintyy myös vaihettumis- ja rantasoita, lettoja sekä lähteitä ja lähdesoita. Ennallistamistoimenpiteillä luontotyyppien luonnontilaa ja edustavuutta tarvittaessa parannetaan.

Lisääntyvällä virkistys- ja luontomatkailukäytöllä voi olla vaikutuksia alueen luontotyyppisiin ja lajistoon esim. maaston kulumisen ja eläimistön häirinnän kautta. Suoluontotyyppien lisäksi mm. alueen tunturikankaat ovat kulumisvaurioille erityisen alttiita. Näitä vaikutuksia pystytään vähentämään alueen vyöhykkeistämisaon sekä selkeästi opastettujen ja retkeilijöille mielekkäiden retkeilyreittien avulla, jotka pitkostetaan tai muutoin kestäväidään tarvittavilta osin. Alueella esiintyvien, tiukkaa suojelua edellyttävien luontodirektiivin liitteen IV kasvilajien (laaksoarho, lapinleinikki ja lettorikko) sekä erityisesti suojeltavan lajin (kanadankääpä) esiintymispaikat eivät sijaitse virkistyskäyttökohteiden läheisyydessä. Edellä mainitut lajit sekä muu uhanalainen lajisto huomioidaan aina kaikessa alueeseen kohdistuvassa suunnittelussa, ja uudet virkistysrakenteet ja luontomatkailutoiminnot suunnataan riittävän etäälle lajien esiintymis- ja pesimäpaikoista.

Edellä mainittujen vaikutusten pohjalta voidaan todeta, että suunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet eivät heikennä merkittävästi niitä luontoarvoja, joiden takia alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Esimerkiksi ennallistamistoimenpiteiden kautta joidenkin luontotyyppien tilaa ja lajien elinmahdollisuuksia pystytään jopa parantamaan nykyisestä. Näin ollen toimenpiteet eivät vaadi luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista erillistä Natura-alueiden vaikutusten arviointia.

16.2 Taloudelliset vaikutukset

Suunnitelma-alue kuuluu Metsähallituksen matkailullisesti merkittäviin kohteisiin, joilla luontomatkailua pyritään aktiivisesti kehittämään kestävä luontomatkailun periaatteita noudattaen. Riisitunturin sijainti lähellä Rukan ja Oulangan tunnetumpia matkailukohteita tarjoaa mahdollisuuden mm. markkinoinnin kautta ohjata kävijöitä näiltä kohteilta myös Riisitunturin alueelle. Markkinoinnin tehostaminen ja lisäksi toimenpiteet alueen virkistyskäyttöpalvelujen kehittämiseksi voivat näkyä alueen tunnettavuuden lisääntymisenä ja kävijämäärien kasvuna. Tämä mahdollistaa Riisitunturin alueeseen nojautuvien matkailupalvelujen kehittymisen ja sitä kautta myös luontomatkailutulosten ja työllisyysvaikutusten lisääntymisen.

Uusien virkistyspalvelujen rakentaminen ja nykyisten rakenteiden peruskorjaaminen lisäävät työvoiman tarvetta alueella. Myös alueella toteutettavilla ennallistamistoimenpiteillä voi olla työllisyyttä lisäävä vaikutus esim. paikallisilta yrittäjiltä ostettavan konetyövoiman kautta. Lisäksi alueen käyttö luonnontieteellistä tutkimusta palvelevana kohteena mahdollistaa työpaikkojen lisääntymisen ja esimerkiksi opinnäytetöiden tekemisen.

16.3 Sosiaaliset vaikutukset

Kävijämäärien mahdollisen kasvun seurauksena tapahtuva alueen lähiympäristön matkailupalvelujen kehittyminen vaikuttaa myönteisesti myös paikallisten asukkaiden elämänlaatuun lisäämällä alueella tarjolla olevien palvelujen määrää. Osa paikallisista saattaa tosin kokea myös häiritsevänä sen, että alueella liikkuu enemmän ihmisiä. Lisääntyneen kävijämäärän vaikutus olisi alueella kuitenkin todennäköisesti hyvin paikallista ja pääosin virkistysvyöhykkeille kohdentuvaa, joten erämainen tunnelma alueella säilyy varsin hyvin.

Metsästys on alueella tärkeä perinteinen käyttömuoto, ja paikallisten asukkaiden oikeus metsästyksen harjoittamiseen turvataan jatkossakin.

Hyvät mahdollisuudet luonnossa virkistäytymiseen lisäävät alueella kävijöiden henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Myös paikallisen kulttuuriperinnön esiintuominen entistä paremmin virkistyspalvelujen yhteydessä voi edistää sekä muualta tulevien että paikallisten ihmisten aluetta kohtaan tuntemaa kiinnostusta ja arvostusta. Paikallisten asukkaiden kotiseutuyllpeyttä voi lisätä myös Riisitunturin alueen yleisen tunnettavuuden ja matkailullisen mielenkiinnon lisääntyminen.

Suunnitelma on valmisteltu Riisitunturin yhteistyöryhmän ohjauksessa, joka koostui alueen keskeisistä sidosryhmistä. Osallistava suunnittelu parantaa paikallisten ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia alueen kehittämistä ajatellen, ja toimenpiteille saatu mahdollisimman laaja yleinen hyväksyntä edistää suunnitelman tavoitteiden toteutumista parhaalla mahdollisella tavalla.

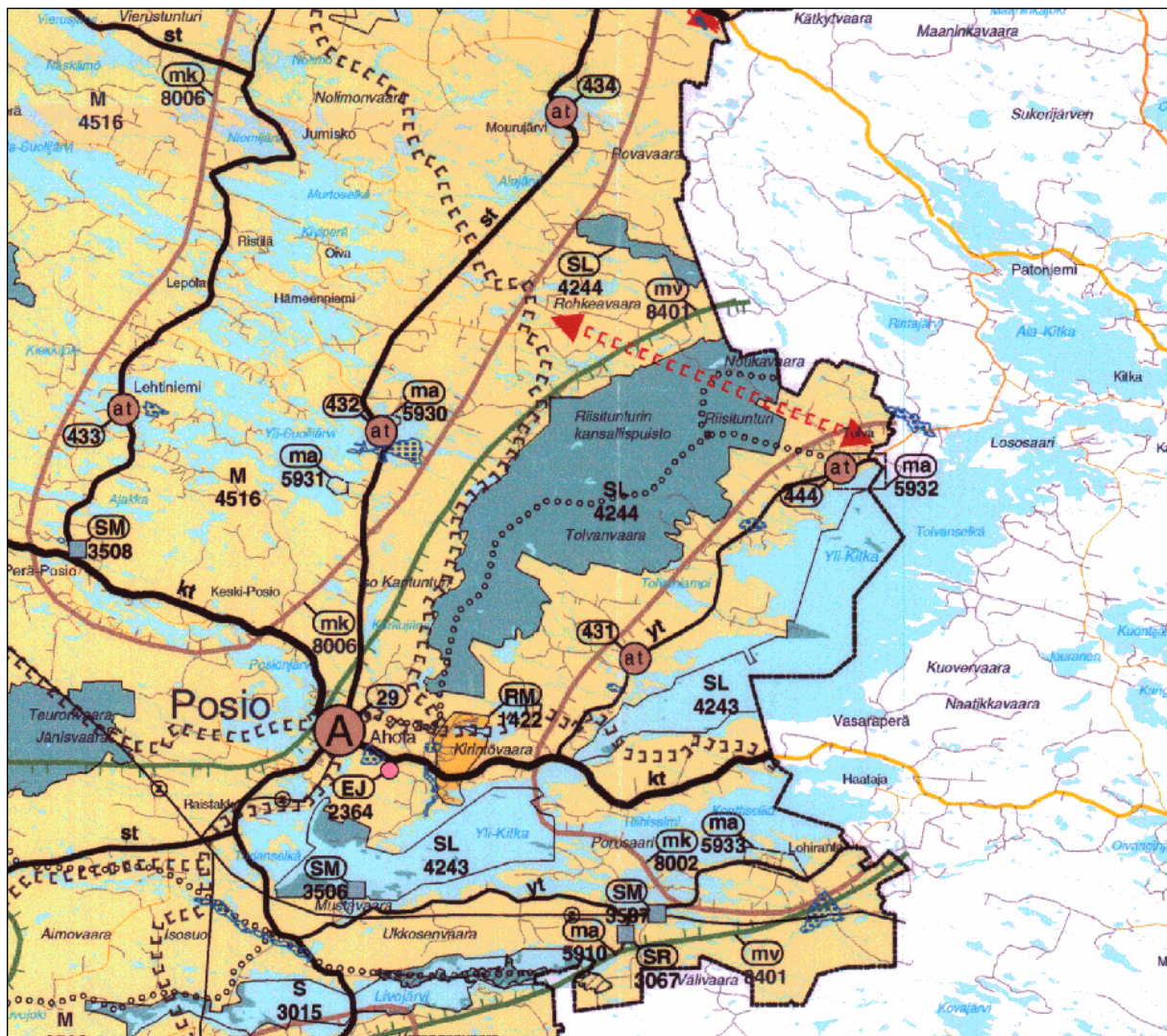
Lähteet

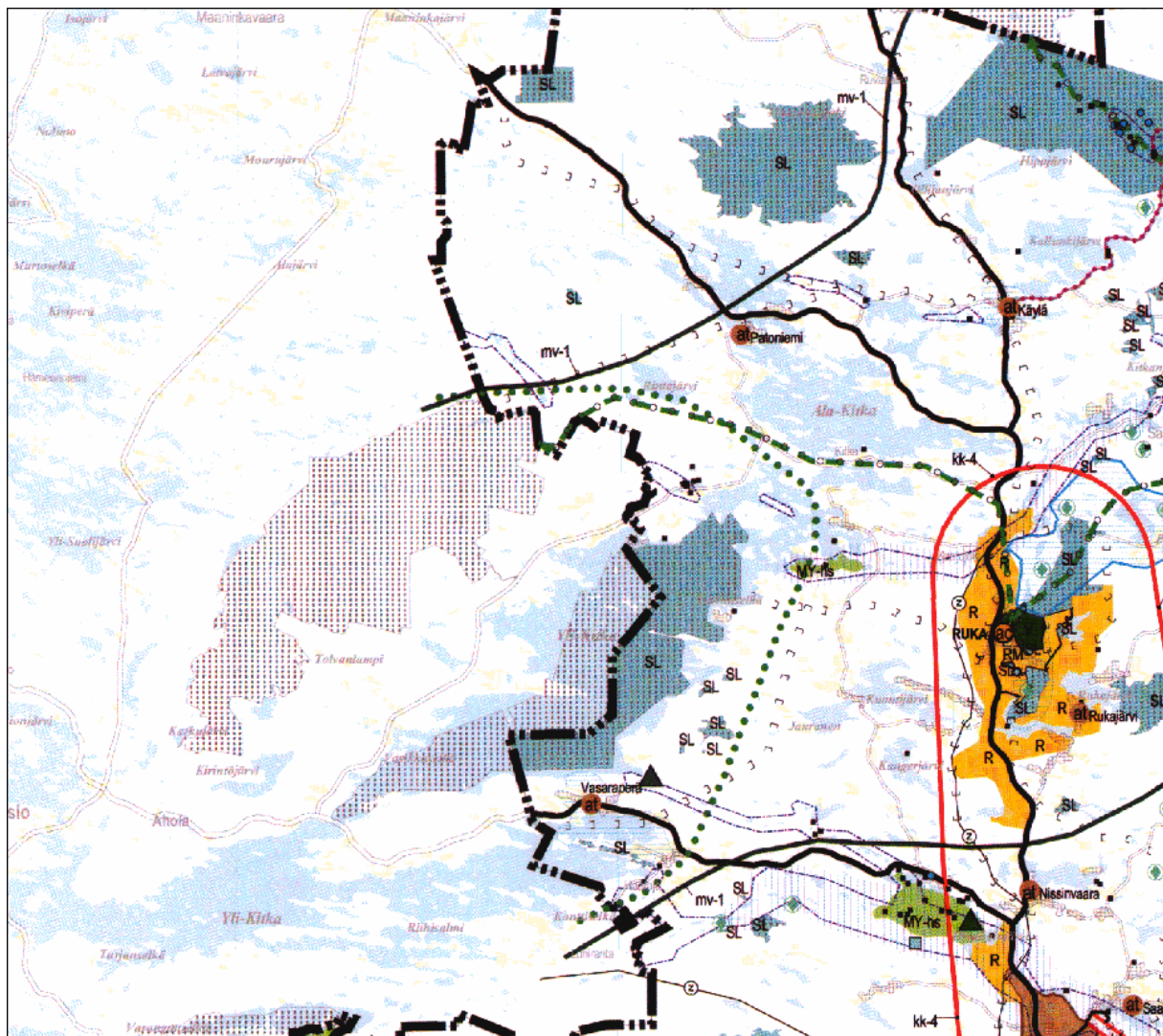
- Eurola, S., Huttunen, A., Huttunen, M. & Paasovaara, P. 1982: Kaksi rinnesuota Riisitunturin kansallispuistosta. – *Suo* 33(3): 75–79.
- & Viramo, J. 1986: Riisitunturi. Lakimetsää vai paljakkaa? – Julkaisussa Viramo, J. (toim.): Riisitunturi. Luonto ja tutkimus. Oulun yliopiston Oulangan biologisen aseman monisteita no 9. s. 9–15.
- Euroopan unionin lintudirektiivi 79/409/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta.
- Euroopan unionin luontodirektiivi 92/43/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.
- Havas, P. 1961: Vegetation und Ökologie der ostfinnischen Hangmoore. – *Ann. Bot. Soc. Vanamo* 31(2): 1–188.
- 1986: Riisitunturin metsänraja. Ekologinen mittari. – Julkaisussa: Viramo, J. (toim.): Riisitunturi. Luonto ja tutkimus. Oulun yliopiston Oulangan biologisen aseman monisteita no 9. s. 17–25.
- Hiltunen, J., Ahonen, A., Jäkäläniemi, A., Keränen, M., Niska, P., Virnes, P. & Karvonen, L. 1999: Posion alue-ekologinen suunnitelma. – *Metsähallitus*. 45 s., 16 liitettä.
- Hiltunen, V., Paalamo, P., Rautiainen, M. & Vaara, I. 2006: Länsi-Lapin luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2006–2015. – *Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja* 58. 112 s.
- Hokkanen, M., Aapala, K. & Alanen, A. 2005 (toim.): Ennallistamisen ja luonnonhoidon seuranta-suunnitelma. – *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja*. Sarja B 76. 85 s.
- Huru, M. 2006: Riisitunturin kansallispuiston geomorfologia. – *Metsähallitus, luontopalvelut*.
- Häyrinen, U. & Linkola, M. 1967: Puuttuvat ja puutteelliset kansallispuistomme. – *Suomen Luonto* 2: 54–61.
- & Ruuhijärvi, R. 1969: Pohjois-Suomen soiden säilytysuunnitelma. – *Suomen Luonto* 4: 116–147.
- Jäkäläniemi, A. 2003: Riisitunturin Natura-alueen metsien ennallistaminen. Ennallistamissuunnitelma ja työn toteutustaulukko. – *Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut*. 2 s.
- Kalastuslaki 286/1982.
- Kalpio, S. & Bergman, T. 1999: Lapin perinnemaisemat. – *Alueelliset ympäristöjulkaisut* 116. 236 s.
- Kansallispuistokomitea 1976: Kansallispuistokomitean mietintö 88: 1–199.
- Koillis-Suomen aluekeskus & Naturpolis Kuusamo 2003: Kuusamo Lapland, Koillis-Suomi matkalla kansainvälisyyteen 2010. – 30 s.

- Kotiranta, H. & Niemelä, T. 1996: Uhanalaiset käyvät Suomessa. – 2. uudistettu painos. – Ympäristöopas 10. Suomen ympäristökeskus & Edita. 184 s.
- Laitinen, T. 2003a: Suonnanvaaran ennallistamissuunnitelma. Lettorikko. Riisitunturin kansallispuiston Natura-alue, Posio. – Tikankontin ja lettorikon suojelu Pohjois-Suomessa -Life-hanke. Metsähallitus, Pohjanmaan–Kainuun luontopalvelut. 9 s. + 3 liitettä.
- 2003b: Ennallistamisen työselostus. Suonnanvaara. Riisitunturin kansallispuiston Natura-alue, Posio. – Tikankontin ja lettorikon suojelu Pohjois-Suomessa -Life-hanke. Metsähallitus, Pohjanmaan–Kainuun luontopalvelut. 7 s.
- 2005: Karitunturi, metsien ennallistamiskohde. Seurantaraportti. – Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut. 3 s. + 3 liitettä.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi 674/1981.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi 851/1988.
- Laurila, V.-A., Rautiainen, P. & Okkonen, J. 2006: Riisitunturin alueen arkeologinen inventointi 2006. – Raportti. Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut, Kajaani. 187 s.
- Lindgren, M. 1995: Riisitunturin kansallispuisto. – Osaraportti. 7 s.
- Luonnonsuojelulaki 1096/1996.
- Luonnonsuojeluvuosi 1970–1971: Moniste. – Helsinki. s. 1–133.
- Metsähallitus 1987: Riisitunturin kansallispuiston runkosuunnitelma. – Metsähallitus. Su 4:78.
- 2002: Kiinteiden muinaisjäännösten hoito-opas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 64. 40 s.
- 2005: Luontomatkailun ympäristövaikutusten arviointiohje. – Metsähallitus, luontopalvelut.
- 2007a: Hoito- ja käyttösuunnittelun ohje. – Versio 2.0. Metsähallitus, luontopalvelut. 11.1.2007.
- 2007b: Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet. – Metsähallitus, luontopalvelut. 24.9.2007.
- Metsästyslaki 615/1993.
- Mikkonen-Keränen, S. 1986: Riisitunturin ja Iso-Syötteen kivennäismaiden kasvillisuus. – Julkaisussa Viramo, J. (toim.): Riisitunturi. Luonto ja tutkimus. Oulun yliopiston Oulangan biologisen aseman monisteita no 9. s. 39–50.
- Muikku, M. 2006: Riisitunturin kansallispuisto. Kävijätutkimus 2005–2006. – Metsähallitus, luontopalvelut.
- Muinaismuistolaki 295/1963.

- Muona, J., Viramo, J. & Helle, P. 1983: What do the beetles tell about the Riisitunturi area? – Oulanka Reports 3: 31–37.
- Oulangan yhteistoimintaryhmä 2004: Luontomatkailusuunnitelma. Oulangan kansallispuisto ja sen lähiseutu. – Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut. 49 s.
- Paasovaara, P. 1986: Riisitunturin alueen suotyypeistä. – Julkaisussa Viramo, J. (toim.): Riisitunturi. Luonto ja tutkimus. Oulun yliopiston Oulangan biologisen aseman monisteita no 9. s. 51–87.
- Pohjois-Suomen nykyisten kansallispuistojen laajentamista ja eräiden uusien puistojen perustamista koskeva suunnitelma 1968. – Suomen Luonto 4: 82–91.
- Poronhoitolaki 848/1990.
- Päivinen, J. & Aapala, K. (toim.) 2007: Metsien ja soiden ennallistamisen seurantaohje. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 83. 98 s.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 427 s., 1 liite.
- Salminen, P. 1978: Soidensuojelun perusohjelma. – Suomen Luonto 1: 27–33.
- Sulkava, S. 1986: Riisitunturin nisäkäsfauna. – Julkaisussa Viramo, J. (toim.): Riisitunturi. Luonto ja tutkimus. Oulun yliopiston Oulangan biologisen aseman monisteita no 9. s. 99–106.
- Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.) 2002: Suomen sammalet. Levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. – Suomen ympäristö 560. 354 s.
- Vasander, H. (toim.) 1998: Suomen suot. – Suoseura ry.
- Vasari, Y. 1986: Riisitunturin kansallispuiston putkilokasvilajisto. – Julkaisussa Viramo, J. (toim.): Riisitunturi. Luonto ja tutkimus. Oulun yliopiston Oulangan biologisen aseman monisteita no 9. s. 33–37.
- Ympäristönsuojelun neuvottelukunta 1973: Suomen kansallispuistoverkon kehittäminen. – Maa- ja metsätalousministeriö. Moniste 1–111.

Riisitunturin alue Itä-Lapin maakuntakaavassa





Ehdotus Riisitunturin kansallispuiston järjestyssäännöksi

Metsähallitus on luonnonsuojelulain 1096/1996 18 ja 20 §:n nojalla antanut päivämäärällä xx.xx.200x seuraavan järjestyssäännön, joka koskee Posion kunnassa sijaitsevaa Riisitunturin kansallispuistoa.

Riisitunturin kansallispuisto on perustettu 14.10.1981 annetulla lailla 674/1981, ja sen rauhoituksesta, hallinnosta ja hoidosta on säädetty asetuksella 932/1981. Järjestyssääntöön on otettu edellä mainituista laista ja asetuksesta sekä luonnonsuojelulaista 1096/1996, metsästyslaista 615/1993, kalastuslaista 286/1982, poronhoitolaista 848/1990, maastoliikennelaista 1710/1995 ja pelastuslaista 468/2003 johtuvat määräykset. Lisäksi järjestyssäännössä on määräyksiä, jotka Metsähallitus on kansallispuiston hallinnosta vastaavana viranomaisena maanomistajan ominaisuudessa oikeutettu ja velvollinen antamaan.

Järjestyssäännön määräykset noudattavat periaatteita, jotka on esitetty ympäristöministeriön 28.11.2008 vahvistamassa Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

Kansallispuiston alueen muodostavat perustamislain 674/1981 liitekarttaan merkityn rajauksen sisällä olevat valtion omistamat maa- ja vesialueet (Liite 1). Tämä järjestyssääntö koskee myös niitä alueita, jotka on liitetty tai myöhemmin liitetään kansallispuistoon kuuluviksi sen perustamisen jälkeen.

Riisitunturin kansallispuisto on yleiseksi nähtävyydeksi tarkoitettu luonnonsuojelualue, jonka tehtävänä on säilyttää Peräpohjolan alkuperäistä, erämaista metsä- ja suoluontoa. Kansallispuisto tarjoaa mahdollisuuksia retkeilyyn, opetukseen ja tutkimukseen.

1 Yleiset säännökset

1.1 Yleiset kiellot

(LSL 13 §, metsästyslaki 8. luku)

Kansallispuistossa on kielletty seuraavat toimenpiteet jäljempänä mainituin poikkeuksin:

- puiden, pensaiden tai muiden kasvien ja niiden osien ottaminen tai vahingoittaminen
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen tai niiden pesien vahingoittaminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen tai kerääminen
- maa-aineksen ottaminen tai muulla tavoin maa- tai kallioperän vahingoittaminen
- luonnon roskaaminen, muita ihmisiä häiritsevä toiminta sekä rakennelmien, muinaismuistojen tai raunioiden vahingoittaminen
- koirien, kissojen tai muiden eläinten päästäminen irralleen ottaen kuitenkin huomioon, mitä metsästyslaissa on koirien osalta säädetty
- muut toimet, jotka saattavat vaikuttaa epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan tai eliölajien säilymiseen.

LIITE 2. 2(3)

1.2 Liikkumisoikeudet

(LSL 18 §)

Kansallispuistossa saa liikkua jalan ja hiihtäen kaikkialla. Polkupyörällä ajaminen ja ratsastaminen on sallittua ainoastaan Tolva–Niirokumpu- ja Jaksamo–Ruokamo-välisillä teillä. Koira- ja porovaljakolla liikkuminen on sallittua vain niitä varten osoitetuilla reiteillä.

1.3 Leiriytyminen, tulenteko ja autiotupien käyttö

(LSL 18 §, pelastuslaki 24 §)

Kansallispuisto on jaettu vyöhykkeisiin, joita koskevat erilaiset leiriytymiseen liittyvät suositukset (Liite 2). Kansallispuiston vyöhykkeet:

- Riisitunturin virkistysvyöhyke (1 469 ha)
- Liittolammin virkistysvyöhyke (268 ha)
- syrjävyöhyke (5 904 ha)

Leiriytymispaikan voi koko kansallispuiston alueella valita vapaasti, mutta virkistysvyöhykkeellä sen suositellaan tapahtuvan huolletuilla taukopaikoilla. Pitkäkestoinen leiriytyminen (yli 3 vrk) vaatii Metsähallituksen luvan.

Tulenteko on kansallispuistossa sallittu ainoastaan tähän tarkoitukseen osoitetuilla paikoilla. Tulentekoon saa käyttää säästeliäästi tähän tarkoitukseen varattua, paikalle tuotua puuta. Metsäpalovaroitustilan aikana tulenteko on kokonaan kielletty.

Kansallispuiston päivätuvat on tarkoitettu ensisijaisesti päiväkäyttöön ja autiotuvat tilapäistä leiriytymistä varten.

1.4 Marjastus ja sienestys

(LSL 14 §)

Marjastus ja sienestys on sallittua kansallispuiston kaikissa osissa.

1.5 Kalastus

(kalastuslaki 5 §, 8 § 1 mom.)

Kalastus on sallittu kalastuslain 8 §:n mukaisesti onkimalla, pilkkimällä ja läänikohtaisella vieheluvalla sekä Metsähallituksen myöntämällä kalastusluvalla.

Kalastuslain mukainen onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus voi olla kielletty TE-keskuksen päätöksellä.

Metsähallitus voi lisäksi myöntää verkko-, koukku- ja muita seisovien pyydysten kalastuslupia.

1.6 Metsästys

(metsästyslaki 9 §, kansallispuiston perustamisasetus 3 §)

Metsästys on sallittua Posion kunnan vakituisille asukkaille metsästyslain 615/1993 mukaisesti koko kansallispuiston alueella.

2 Peruselinkeinoja koskevat erityissäännökset

(poronhoitolaki 3 §, LSL 14 §, maastoliikennelaki 4 §, maastoliikenneasetus 13 §)

Kansallispuistossa on sallittu porojen laiduntaminen ja siihen liittyvät poronhoitotyöt poronhoitolain 848/1990 mukaisesti. Poronhoitotoissa on sallittu em. määräyksistä poiketen siihen liittyvä leiriytyminen, tulenteko ja maastoliikenne.

3 Muut säännökset

Viranomaistoiminta

(LSL 14 §, kansallispuiston perustamisasetus 2 §)

Liikkumista, leiriytymistä, tulentekoa sekä maastoliikennettä koskevat rajoitukset eivät koske suojelusäännösten sallimia viranomaistoimia. Viranomaistoimia hoitavien henkilöiden on tarvittaessa voitava osoittaa toimivansa edellä mainituissa tehtävissä.

Luvanvarainen toiminta

Metsähallitus voi myöntää luvan kansallispuistoon seuraaviin tarkoituksiin:

- tieteellisessä tai opetuksellisessa tarkoituksessa tapahtuvaan eläinten tappamiseen tai pyydystämiseen, kasvien tai niiden osien keräämiseen ja kivennäisnäytteiden vähäiseen ottamiseen (LSL 15 §, kansallispuiston perustamisasetus 2 §)
- matkailun yritystoimintaan, yleisötapahtumien järjestämiseen tai muuhun niihin verrattavaan toimintaan
- poronhoitoon liittyvien rakennelmien rakentamiseen (LSL 15 §)
- alueelle kaatuneen riistaeläimen haltuunottoon (LSL 15 §)
- pitkäaikaiseen leiriytymiseen (yli 3 vrk).

Lisäksi sallittuja ovat asetuksen 932/1981 2 §:ssä mainitut toimenpiteet, jotka tapahtuvat ympäristöministeriön luvalla.

Muut määräykset

Tämän järjestyssäännön sisältämät säännökset, joiden nojalla eräät toimenpiteet puistossa sallitaan, eivät perusta kenellekään laajempaa oikeutta, kuin mitä asianomaisella muutoin on.

Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella ja kansallispuiston valvojalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, kalastus- ja keräilyvälineet tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin kansallispuistossa noudatettavia säännöksiä ja määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös luvattomasti pyydettyjä eläimiä, luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä kansallispuistosta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä (LSL 60 §).

Tämä järjestyssääntö kumoaa Metsähallituksen 16.2.1994 antaman Riisitunturin kansallispuiston järjestyssäännön.

LIITE 3. 1(1)

Suunnittelualueen maankäyttöanalyysi

Maankäyttöanalyysi päivitetään viiden vuoden välein Metsähallituksen kiinteistötietojärjestelmään (KihtiGis).

Nykyistä painetta koskevien sarakkeiden selitykset ovat seuraavat.

Suunta: kuvaa vaikuttavan tekijän viimeaikaista muutosta alueella. Tarkastelu painottuu nykytilaan ja –5 vuotta ajassa taaksepäin. 0 = ei painetta, 1 = vähentynyt, 2 = ennallaan, 3 = lisääntynyt.

Laajuus: kuvaa vaikuttavan tekijän laajuutta alueella. Laajuus määritellään asiantuntija-arvioina, mikäli asiasta ei ole käytettävissä esimerkiksi paikkatietoaineistoihin perustuvaa analyysiä. 0 = ei havaittava, 1 = paikallinen (alle 5 %), 2 = laikuttainen (5–15 %), 3 = laaja-alainen (15–50 %), 4 = joka puolella (yli 50 %).

Vaikutus: kuvaa tekijän arvioitua vaikutusta alueen luontoarvoihin ja lajeihin. Paineen vaikutus määritellään asiantuntija-arviona. 0 = ei havaittava, 1 = vähäinen, 2 = haitallinen, 3 = voimakas, 4 = erittäin voimakas.

Pysyvyys: kuvaa tekijän vaikutuksen pysyvyyttä, eli miten kauan tekijä on vaikuttanut alueella. 0 = ei vaikutusta, 1 = lyhytaikainen (alle 5 v), 2 = keskipitkä (5–20 v), 3 = pitkäaikainen (20–100 v), 4 = pysyvä (yli 100 v).

Aste: KIHTI-järjestelmä laskee automaattisesti.

Kehityssuuntaa koskevat sarakkeet:

Todennäköisyys: kuvaa vaikuttavan tekijän lähitulevaisuuden kehityssuuntaa alueella. Tarkastelu painottuu +5 vuotta nykyhetkestä eteenpäin. 0 = epätodennäköinen, 1 = pieni, 2 = keskinkertainen, 3 = suuri.

Laajuus, vaikutus ja pysyvyys: samat määrytykset tulevaisuuteen kuin paine-osiossa.

Vaikuttava tekijä	Nykyinen paine					Kehityssuunta				
	Suunta	Laajuus	Vaikutus	Pysyvyys	Aste	Toden- näköisyys	Laajuus	Vaikutus	Pysyvyys	Aste
Aiempi metsätalous	2	1	1	3	3	2	1	1	3	3
Nykymetsätalous	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ylilaidunnus	2	4	2	3	24	3	3	2	3	18
Kalankasvatus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kalastus	2	1	1	4	4	2	1	1	4	4
Metsästys	2	4	1	4	16	2	3	1	4	12
Maa-ainesten otto	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kaivostoiminta	0	0	0	0	0	1	1	1	2	2
Rakentaminen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maastoliikenne	2	2	2	2	8	3	2	2	3	12
Retkeily	3	2	1	2	4	3	2	1	4	8
Saastuminen (öljy)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vesistöolojen muutos	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Umpeenkasvu	2	1	1	3	3	2	1	1	3	3
Rehevöityminen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Happamoituminen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tulokaslajit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kulttuurikohteen hoitaminen	2	1	2	3	6	2	1	1	2	2

Lausuntoyhteenvedo

Riisitunturin hoito- ja käyttösuunnitelmaan pyydettiin lausunto seuraavilta tahoilta: Lapin TE-keskus, Lapin liitto, Lapin ympäristökeskus, Posion kunta, Oulun yliopiston Oulangan tutkimus-asema, Korpihilla Ky (paikallinen yrittäjä), Posion matkailuyhdistys, Tolvan paliskunta, Lapin luonnonsuojelupiiri, Posion työvoimatoimisto, Posion riistanhoitoyhdistys ja Ruka–Kuusamon matkailuyhdistys. Kyseiset tahot ovat muodostaneet myös hoito- ja käyttösuunnitelmaprojektin ohjausryhmän.

Lausunto saatiin seuraavilta tahoilta: Lapin liitto, Lapin luonnonsuojelupiiri, Tolvan paliskunta, Korpihilla Ky, Posion kunta, Oulun yliopiston Oulangan tutkimusasema ja Lapin ympäristökeskus.

SUUNNITELMASTA ANNETTU LAUSUNTO	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI JA VAIKUTUS SUUNNITELMAAN
LAPIN LIITTO Maakuntakaava	
Suunnitelmassa on tuotu esille Itä-Lapin maakunta-kaavan aluetta koskevat merkinnät ja todettu kaavan tavoite alueen matkailun ja virkistyskehittämiseen.	+ Ei muutosta suunnitelmaan.
Suunnitelmassa tuodaan esille Riisitunturin kansallispuisto – Tolvanvaaran itäpuoli maakuntakaavassa suojeluun varattuna alueena. Näin ei Itä-Lapin maakuntakaavassa ole tarkoitettu. Kaavassa todetaan yksiselitteisesti luonnonsuojelualueen varausperusteina vain olemassa olevat suojelu- tai suojeluohjelmien alueet. Kaavakartan aluerajaus perustuu ympäristöhallinnolta saatua sen hetkiseen tietoon. Suojelua ei maakuntakaavassa ole laajennettu eikä kaavaa mahdollisesti muuttuneessakaan tilanteessa voi tulkita suojelualueita laajentavana. Näiltä osin suunnitelmatekstiä ja karttoja on korjattava.	-Metsähallituksen KihtiGis-kiinteistötietojärjestelmään kirjatun luokituksen mukaisesti Riisitunturin kansallispuisto – Tolvanvaaran itäpuoli -nimistä aluetta on suunnitelmassa käsitelty ensisijaisesti maakuntakaavassa suojeluun varattuna kohteena. Kohde kuuluu myös soidensuojelun perusohjelmaan, mikä ei suunnitelman tekstistä ja kartoista käy ilmi, joten tältä osin teksti ja kartat ovat harhaanjohtavia. +Suunnitelman tekstiä ja karttoja on korjattu (luvut 1 ja 11.1, kartat 1 ja 2).
Suunnitelmalla ei toteuteta maakunta-kaavan moottorikelkkailun yhteystarvetta vaan todetaan, että sille tulee etsiä linjaus esim. suunnittelualueen pohjoispuolelta. Koska merkintä kohdistuu nimenomaan suunnittelualueelle, tulisi mahdollinen pohjoispuolinen linjaus esittää yksityiskohtaisemmin, jotta voidaan varmistaa yhteystarpeen toteuttamisen edellytykset.	-Maakuntakaavassa on todettu kelkkareitin yhteystarve joko kansallispuiston läpi tai sen pohjoispuolelta. Metsähallituksen linjauksen mukaan kansallispuistoon ei rakenneta uusia reittejä moottorikelkkailuun. Ottaen huomioon tavoitteet kansallispuiston laajenemiseksi koko suunnittelualueen kattavaksi tulee muutakin osaa suunnittelualueesta käsitellä kansallispuistoon verrattavin periaattein. Näin ollen yhteystarpeen linjaamisen tulee tapahtua koko suunnittelualueen pohjoispuolelta. Alue, jonne linjaus toteutetaan, koskee yksityismaita, joten Metsähallituksella ei ole mahdollisuutta arvioida reitin tarkempaa linjausta. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Suunnitelmaan tulisi sisällyttää omana osiona selostus suunnitelman suhteesta valtakunnallisiin ja maakunnallisiin tavoitteisiin. Suunnitelmasta tulisi myös käydä ilmi, miten sillä edistetään maakuntakaavan toteuttamista.	-Suunnitelman sisältö perustuu Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnittelun ohjeeseen, jonka mukaisesti suunnitelmaan on kirjattu maakuntakaavan kautta tulevat suunnitteluvaihtoehdot sekä liitetty maakuntakaavan suunnittelualueita koskeva kartta, joihin on mahdollista peilata suunnitelmassa esitettyjä tavoitteita. +Ei muutosta suunnitelmaan.

LIITE 4. 2(7)

SUUNNITELMASTA ANNETTU LAUSUNTO	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI JA VAIKUTUS SUUNNITELMAAN
LAPIN LIITTO Vyöhykealuejako ja virkistyskäyttö	
Nykyisen ja suunnitellun palvelurakenteen kokonaisuus reittijaksoineen olisi voinut sisältyä virkistysvyöhykerajaukseen. Syrjä- ja virkistysvyöhykkeellä sallitut toimenpiteet eroavat toisistaan hyvin vähän. Hks on suhteellisen varovainen, eikä alueidenkäytöllisin toimenpitein aktiivisesti edistä esim. Kirikeskuksesta tai Tolvan kylältä suuntautuvaa kysyntää. Pysäköinnin parantamisella ja rengasreittien toteuttamisella toki helpotetaan alueen virkistyskäyttöä. Kulttuuriperinnön inventointi ja suunnitellut toimenpiteet kohteiden esiintuomiseksi ovat erityisen hyvä lisä alueen ominaispiirteiden korostamisessa.	-Virkistysvyöhykkeen on tarkoitus kuvata alueen aktiivisimmin käytettyjä ja vetovoimaisimpia kohteita, jonne suurin osa alueen kävijöistä ohjataan. Syrjävyöhykkeenkin läpi voi kulkea reittejä ja siellä voi olla yksittäisiä rakenteita, mutta pääsääntöisesti sinne ei rakenneta uutta palveluvarustusta. Riisitunturilla osa alueen halki kulkevasta retkeily- ja mahdollisesta hiihtoladusta sisältyy syrjävyöhykkeeseen, koska MH:n suunnitteluohjeen mukaisesti vältetään ainoastaan reitin takia osoitettuja pitkiä ja kapeita virkistysvyöhykkeitä, ellei kyseessä ole todella aktiivisesti käytetty reitti. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Kansallispuiston laajentaminen	
Lapin liiton virasto puoltaa Riisitunturin kansallispuiston laajentamista koko suunnittelualueen kattavaksi. Suunnitelmaluonnos on kattavasti laadittu ja edellä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen antaa hyvän pohjan ehdotuksen viimeistelylle.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
POSION KUNTA Yleistä	
Posion kunta pitää suunnitelmaluonnoksen tavoiteasetantaa hyvänä. Rukan ja Oulangan alueiden kävijäpaineen ohjaaminen Riisitunturille on paitsi ekologisen kestävyuden niin myös paikallisen aluetalouden näkökulmasta erittäin perusteltua. Alueen liittäminen kiinteämmin yhdeksi Ruka–Riisitunturi–Oulanka-matkailun painopistealueen vetovoimaisista käyntikohteista on myönteistä.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Suunnitelmassa ei ole millään tavalla huomioitu MH Lapin luonto- palveluiden hankesuunnitelmasta Itä-Lapin rakennemuutospakettia, joka pitää sisällään luonto- ja kulttuurimatkailukohteiden laadun nostamisen Itä-Lapissa. Posion osalta tässä hankeaihiassa on suunnitelma Korouoman ja Riisitunturin palveluvarustuksen laadun nostamisesta ja opastuksen sekä markkinoinnin tiiviimpi kytkeminen Pentik-mäen kehittämiseen. Hankeaihiassa on lähdetty yhteensä n. 320 000 euron kustannusarviosta. Posion kunta pitää tärkeänä, että MH oman organisaationsa sisällä koordinoi tämän hankkeen kokonaisuuden toimenpiteet niin, että ne voidaan huomioida jo hks:ssa konkreettisin, aikataulutettuina toimenpiteinä.	-Hks:ssa esitetyt virkistyskohteiden kehittämistarpeet on huomioitu Itä-Lapin rakennemuutospaketin suunnittelussa. Hanke itsessään sisältää huomattavasti laajemman kokonaisuuden kuin Riisitunturin alue, ja konkreettinen aikataulutus hankkeen toimenpiteistä tehdään erillisessä hankesuunnitelmassa ja siihen liittyvissä toimenpidesuunnitelmissa. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Kansallispuiston laajentaminen	
Posion kunta pitää laajenemista suojelualuekokonaisuuden eheyden kannalta hyvänä, mutta huomauttaa kuitenkin sen rajoittavista vaikutuksista esim. kaupalliseen metsästyskäyttöön. Hks:ssa tulee huomioida kansallispuiston laajenemisen kompensointi Posion kunnan elinkeinoelämälle; tätä tarkastelua ei ole otettu suunnitelmassa millään tavalla esille. Kompensointi tulee ottaa konkreettisesti esille joko mahdollisuutena jatkaa erillisellä ratkaisulla kaupallista metsästyskäyttöä alueella tai muutoin riittävän konkreettisilla toimenpiteillä, joilla on työllistävää vaikutusta Posion kunnan alueella.	-Suunnitelmassa on todettu vuonna 1999 ympäristöministeriöön lähetetyn Riisitunturin kansallispuiston laajennusta koskevan säädösesityksen mukainen kanta alueen metsästyskäyttöön. Hks:ssa myös todetaan, että kansallispuistoa laajennettaessa tarkistetaan säädösesityksen tavoitteet ja ajan-tasaisuus. MH:n näkemyksen mukaan suunnitelmassa esitetyt virkistyskäytön kehittämiseen ja markkinointiin liittyvät toimenpiteet luovat edellytyksiä luontomatkailun kehittymiselle Posion kunnan alueella. +Ei muutosta suunnitelmaan.

SUUNNITELMASTA ANNETTU LAUSUNTO	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI JA VAIKUTUS SUUNNITELMAAN
POSION KUNTA Virkistyskäyttö	
Kansallispuiston palveluinfrastruktuuriin on oleellisesti panostettava, jotta tavoite kävijämäärän lisäämiseksi olisi realistista. Näiltä osin hks:ssa esitetyt toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia, mutta eivät riittäviä. Uusi vyöhykealuejako on tarkoituksenmukainen. Linjaukset uusista reitistöistä ovat perusteltuja, samoin parannustöiden jatkaminen nykyisellä reitistöllä. Ympyräreitti Karitunturin alueelle tulisi linjata jo nyt toteutettaviin hankkeisiin niin, että se kytkeytyy laajenevan kansallispuiston eteläosan opastuksiin sekä luontaiseen lähtöpaikkaan ja paikoitusalueeseen hotelli Kirikeskukseen. Nykyinen laavuvarustus tulee säilyttää ja maininta taukopaikkojen (Koljatti ja Uusipuro) mahdollisesta poistamisesta tulee poistaa suunnitelmasta. Liittolammin osalta on selkeästi kirjattava, että suunnittelukaudella sinne rakennetaan autiotupa.	-Metsähallituksen kokemuksen perusteella hks:n sisältämät toimenpiteet tulevalle suunnitelma-kaudelle ovat riittäviä vastaamaan mahdolliseen kävijämäärän lisääntymiseen ja myös turvaamaan alueen luontoarvoja kävijöiden aiheuttamilta vaikutuksilta. Tämänhetkessä tilanteessa suunnitelmassa on lähdetty siitä, että alueen ensisijaisesti kehitettävä kohde on Riisitunturin ympäristö, joka on alueen kävijöiden keskuudessa kaikkein kysytin kohde. Hks mahdollistaa myös Karitunturin alueen palveluvarustuksen kehittämisen, ja kysynnän kehittymistä tullaan seuraamaan suunnittelukauden aikana. Kysyntä-lähtöisyys on oleellista uuden palveluvarustuksen rakentamisessa, ja myös vanhojen rakenteiden säilyttämisessä, jotta uusiin investointeihin ja rakenteiden huoltoon kuluvat resurssit voidaan suunnata järkevästi. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Posion kunta haluaa kiinnittää huomiota kansallispuiston eteläosaan, jonka merkitys kasvaa huomattavasti kansallispuiston laajennuksen jälkeen. Hotelli Kirikeskuksen yhteyteen tulisi varmistaa asianmukainen pysäköintialue opastusrakenteineen. Tarkoituksenmukaista olisi, että kansallispuistoon lähtevä reitti linjattaisiin lähtemään hotelli Kirikeskuksesta ja sen yhteydessä olevalta parkki-alueelta. Selkeät tienvarsiopasteet oltava Syrjä-lahteen, Noukavaaraan ja Kirikeskukseen.	-Selkeän ja toimivan opastuksen ja pysäköinnin järjestäminen suunnittelualueen eteläosaan toteutetaan yhteistyössä Hotelli Kirikeskuksen kanssa. Suunnitelmassa on todettu, että tienvarsiopastuksia parannetaan. +Suunnitelman tekstiin on lisätty toimenpiteet suunnittelualueen eteläosan opastuksen ja pysäköinnin suhteen (luku 6.2.3).
Opastus	
Metsähallituksen hallinnoimat suunnittelualueesta kertovat asiakaspalvelupisteet sijaitsevat kaikki muualla kuin Posiolla, kun taas kansallispuisto itsessään on kokonaisuudessaan Posion kunnan alueella. Suunnitelmassa lähdetään siitä, että tilannetta voidaan parantaa esim. sijoittamalla kansallispuistosta kertova opastuspiste Pentik-mäelle. Posion kunta pitää tätä keskeisenä tavoitteena kuitenkin niin, että tuon palvelupisteen tulee olla MH:n hallinnoima. Tämä olisi osa kansallispuiston laajenemisen taloudellisten vaikutusten kompensointia Posiolle, ja vain tällä ratkaisulla taataan MH:n toiminnan tasapuolisuus alueella.	-Metsähallitus huolehtii siitä, että opastuspisteessä oleva materiaali on kunnossa ja ajan tasalla. Mahdolliset opastuspisteeseen liittyvät erilliset rakenteet ovat MH:n huoltamia ja hallinnoimia. +Suunnitelman tekstiä on tarkennettu (luku 6.2.3).
TOLVAN PALISKUNTA	
Kunnanhallituksen esittämää kaupallista metsästystä puistoalueella ei tule sallia. Poronhoitoalueen ulkopuolelta tulevien metsästäjien koirat haittaavat tunnetusti poronhoitoa. Koirat ajavat poroja, koska eivät ole tottuneet niihin. Poronhoito puistoalueella tulee sallia kuten tähänkin asti poronhoitolakia noudattaen. Matkailu tulee ohjata tietyille reiteille.	-Metsästyksen osalta ks. MH:n kommentti Posion kunnan lausuntoon kansallispuiston laajentamiseen liittyen. Poronhoidon osalta suunnitelmassa on todettu, että poronhoito sallitaan koko suunnittelu-alueella poronhoitolain mukaisesti, ja luonto-matkailutoiminnot ohjataan tietyille reiteille. +Ei muutosta suunnitelmaan.

LIITE 4. 4(7)

SUUNNITELMASTA ANNETTU LAUSUNTO	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI JA VAIKUTUS SUUNNITELMAAN
KORPIHILLA KY Olemme jo vuosia ohjanneet vuosittain tuhansia matkailijoita Riisitunturin kansallispuiston alueelle, ja toimineet samalla käytännössä alueen ainoana oikeana opastuspisteenä, josta matkailijat ovat saaneet henkilökohtaista palvelua. Haluaisimme jatkossakin toimia Riisitunturin opastuspisteenä, mieluiten virallisena, jossa olisi asianmukaisesti pystytetyt viralliset opastetaulut parkkipaikoineen. Toivommekin, että MH omalta osaltaan vaikuttaisi siihen, että myös Korpihilla mainittaisiin suunnitelmassa virallisena opastuspisteen sijoituspaikkana, sillä käytännössä sitä olemmekin. Noukavaaran tie tulisi kunnostaa ehdottomasti kunnolliseksi ajo-tieksi, sillä kaunein reitti Riisitunturille kulkee Noukavaaran kautta. Talviaikana tiellä tulisi sallia niin koiravaljakkojen kulkeminen kuin ajoporoillakin kulkeminen (porosafarit). -Noukavaaran tien kunnostaminen edellyttää asian sopimista tie-kunnassa. Suunnitelmassa on todettu, että koiravaljakkosafareiden (tai vastaavasti porosafareiden) järjestäminen Noukavaaran tiellä on mahdollista, jos muut liikkumiseen tarvittavat luvat ovat kunnossa (tiekunnan hyväksyntä, tieliikennelain mukainen toiminta metsäautotiellä). Safareiden järjestämisestä alueella sovitaan aina erikseen sopimuksella kunkin yrittäjän kanssa. +Ei muutosta suunnitelmaan.	-Metsähallituksen tuottamaa opastus-materiaalia voidaan luovuttaa alueella toimivien yhteistyöyrittäjien käyttöön yrittäjien kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti. Ns. viralliset opastuspisteet rajoitetaan kuitenkin suunnitelmassa mainittuihin retkeilyreittien lähtöpisteisiin sekä Pentik-mäelle suunniteltuun opastuspisteeseen. +Ei muutosta suunnitelmaan.
OULUN YLIOPISTON OULANGAN TUTKIMUSASEMA Suunnitelmaluonnos on Oulangan tutkimusaseman näkökulmasta peruseriaateiltaan, toimenpide-ehdotuksiltaan sekä järjestyssääntöehdotukseltaan perusteltu ja asiallinen. Yksityiskohtaisia kommentteja: 2.7 -luku, viimeinen kappale, viimeinen lause: täsmällisempi sanamuoto esim. "Oulun yliopiston Oulangan tutkimusaseman kautta", koska tutkimusasema on osa Oulun yliopistoa. 3. luku, 3. kappale: Kävijämäärien tasaisempi jakaantuminen eri kohteille palvelee varmasti myös luontomatkailun sosiaalista kestävyttä ekologisen kestävyuden ohella. Oulangalla suuret kävijämäärät koetaan jo ajoittain virkistysarvoa heikentäviksi tekijöiksi.	+Ei muutosta suunnitelmaan. +Suunnitelman tekstiin on tehty tarkennukset (luvut 2.7 ja 3).
LAPIN LUONNONSUOJELUPIIRI RY Lapin luonnonsuojelupiirillä ei ole muuten huomautettavaa Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaan, paitsi että se haluaa tiedustella, miten Suomen luonnonsuojeluliiton lokakuussa 2007 tekemät esitykset ennallistamiskohteisiin ja kansallispuiston rajauksiin on otettu huomioon suunnitelmassa. Otteita Suomen luonnonsuojeluliiton esityksistä: Erityisen ilahduttavaa on, että Metsähallituksen ja luonnonsuojelujärjestöjen ns. dialogi-prosessissa suojeltu kohde esitetään liitettäväksi kansallispuistoon. Tämä parantaa kaikilta osin puiston toimivuutta ja käytettävyyttä ja tekee alueesta yhtenäisen kokonaisuuden. Pohkeavaaran suojelulle tekisi viimeisen silauksen ratkaisu, jossa dialogissa suojelun ulkopuolelle jääneet, mutta rajausteknisesti kohteen sisään jäävät metsäsaarekkeet liitettäisiin puistoon. Dialogisopimuksen mukaan ne voitaisiin hakata ja sen jälkeen polttaa niin, että paikalle jätettäisiin mahdollisimman paljon jättöpuita.	-Suunnittelun alueen rajauksessa on noudatettu voimassa olevaa dialogisopimuksen mukaista ratkaisua.

SUUNNITELMASTA ANNETTU LAUSUNTO

METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI
JA VAIKUTUS SUUNNITELMAAN

LAPIN LUONNONSUOJELUPIIRI RY

Muita puiston laajennusmahdollisuuksia valtion mailla:

- Keskimmäisen Suonnanvaaran eteläreunalla suojele-
alueeseen rajautuvat vanhan metsän kuviot
- Pajujokeen laskevan pienvesistökokonaisuuden
rajaaminen puiston sisään

**Laajennusmahdollisuuksia puistoon rajautuvilla yksityis-
mailla (mikäli maanomistajilla halukkuutta myydä):**

- Hämeensuo
- Salmijoen valuma-alue
- Isokorvensuo
- Karijärven luoteispuoli

Suunnitelmassa tuodaan esille puiston luonne palojatkumo-
alueena, mikä hyvä asia. Palojatkumon luomisessa tulee
kuitenkin olla huolellinen, koska varsinkin monilla puiston
rinnemetsillä on selkeästi luontainen kulorefugioluonne.

Suunnitelmassa paljon yksityiskohtaista tietoa puiston
käytöstä ja hoidosta. Siksi ihmetyttääkin, että puiston
ennallistamistoiminnasta on kerrottu varsin ylimalkaisesti,
jos ollenkaan. Erityisesti toivoisimme enemmän kuvausta
soiden ennallistamisesta. Mielestämme kaikki puiston suot
tulisi ennallistaa tulevalla kaudella ja se tulisi myös mainita
suunnitelmassa.

Puistoon rajautuu yksityismailla monia soita, jotka itse
asiassa ovat osa puiston sisällä olevaa suota. Erityisesti
näiden soiden kohdalla voisi yrittää sopia maanomistajan
kanssa niiden suojelusta, ennallistamisesta tai jopa
liittämistä itse kansallispuistoon. Monen puistoon
kuuluvan suon kohdalla rajausta on edelleenkin epä-
tydyttävä, jolloin suon hydrologian turvaaminen
mahdollisimman luonnontilaisena ei onnistu (esim.
Tolvanvaaran itäpuolinen suo, Välikummunsuo).

LAPIN YMPÄRISTÖKESKUS

Yleistä

Kokonaiskuvan saamiseksi suunnittelualueeseen kuuluvat
alueet tulisi esittää paremmin johdantokappaleen kartassa.

Suunnitelmassa on hyvin kuvattu mm. eri suojeleohjelmien
valmistelun taustat, mutta perustamissäännösten ja ohjelmien
keskeistä sisältöä – jonka pitäisi ohjata alueen hoidon ja
käytön suunnittelua – ei kuvata lainkaan.

-Esitetyt laajennusehdotukset koskevat
valtion tai yksityisiä metsätalousalueita,
joiden hankkimiseen luonnonsuojelualueiksi
ei tässä suunnitelmassa oteta kantaa.
Nykyinen suunnittelualue koskee ainoastaan
suojelualueita tai suojeluun varattuja kohteita.

-Suunnitelmaan on lisätty, että lajistoltaan
arvokkaita kulorefugioalueet jätetään
toiminnan ulkopuolelle (luku 5.1.2).

-Ennallistamistoimintaa tullaan käsittelemään
yksityiskohtaisemmin alueelle tehtävissä
ennallistamissuunnitelmissa. Soiden osalta
ennallistamista ei todennäköisesti tulla
tekemään tulevalla suunnitelmakaudella.
Ennallistamiseen käytettävissä olevat
resurssit ovat rajalliset, ja priorisoinnissa
Riisitunturin edellä on useita luonnontilaltaan
heikompia ja kiireellisempiä ennallistamis-
kohteita. Mikäli erityistä tarvetta ja
mahdollisuuksia ilmenee, soidenkin
ennallistaminen on alueella kuitenkin
mahdollista.

-Alueen osalta tullaan jatkossa
tarkastelemaan myös siihen rajoittuvien,
alueen soita selkeästi kuivattavien ojitusten
ennallistamismahdollisuuksia, mikä on
kirjattu suunnitelmaan (luku 5.1.3).

+Suunnittelualueen yleispiirteitä
esittelevää karttaa (kuva 2) on pyritty
muokkaamaan nimistönsä puolesta
selkeämmäksi.

+Suunnitelman tekstiin on lisätty
perustamissäännösten ja suojeleohjelmien
kautta tulevat päätavoitteet (luku 3).

LIITE 4. 6(7)

SUUNNITELMASTA ANNETTU LAUSUNTO	MH:N KOMMENTTI JA VAIKUTUS SUUNNITELMAAN
LAPIN YMPÄRISTÖKESKUS Lajit ja luontotyytit	
Suunnittelualueen luonnonoloja käsittelevät kappaleet antavat perusteellisen kuvan alueella esiintyvistä lajeista ja luontotyypeistä. Lajiesiintymien osalta suunnitelmassa voisi olla yleispiirteinen kartta uhanalaisten lajien esiintymien sijainnista, jotta eri maankäyttö-muotojen mahdollisia vaikutuksia niihin voisi arvioida.	-MH:n suunnitteluperiaatteiden mukaisesti uhanalaisista lajeista ei laiteta julkisiin suunnitelmiin edes yleispiirteisiä sijaintikarttoja. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Vaikutusten arvioinnissa tulisi erityisesti huomioida luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativat lajit, myös liitteen IV (b) kasvilajit (92/43/ETY) sekä erityisesti suojeltavat lajit (LSA liite 4*). Lajien esiintymispaikkojen suhdetta muihin, niiden tilaa mahdollisesti heikentäviin maankäyttö-muotoihin tulisi tarkastella suunnitelmassa.	+Suunnitelmaan on lisätty luku 16.1.4 Vaikutukset Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin, jossa käsitellään lausunnossa mainittuihin lajeihin kohdistuvia vaikutuksia.
Vyöhykejako ja alueen virkistyskäyttö	
Lapin ympäristökeskus pitää suunnitelmaluonnoksessa esitettyä vyöhykejakoa onnistuneena. Riisitunturin sekä jatkossa mahdollisesti myös Karitunturin alueilla tulee suunnitelman mukaisesti panostaa olemassa olevien palvelurakenteiden kunnossapitoon ja tarvittaessa lisärakentamiseen.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Mikäli maaston kulumisen silmämääräinen seuranta antaa siihen aihetta, tulee LAC-seurantamenetelmä ottaa käyttöön kuormitetuimmilla alueilla.	-Hks:ssa todetaan, että tarvittaessa LAC-menetelmä otetaan käyttöön. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Riisitunturille suuntautuvien koiravaljakkosafarien kulun siirtäminen esitetyn mukaisesti MH:n käyttämälle huoltouralle on hyvä, mutta reitin linjaamisesta on sovittava myös Tolvan paliskunnan kanssa (Poronhoitolaki 53 §).	-MH huomioi toiminnassaan poronhoitolain tuomat velvoitteet. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Maastoliikenne ja muu liikkuminen	
Suunnitelmassa osoitetaan pidättyväisyyttä talviaikaisten maastoliikennelupien myöntämisen suhteen, mikä on hyvä linjaus. Harkittaessa päätoimisille luontokuvaajille myönnettäviä lupia huolto-ajoon tulee erityisesti huomioida alueella pesivät suuret, uhanalaiset petolinnut, joiden pesien läheisyydessä ei tule liikua 15.2. jälkeen.	-Lupia myönnettäessä huomioidaan uhanalaisten petolintujen pesiin liittyvät asianmukaiset varoalueet. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Mahdollinen yhteys Posio–Suomu-kelkkauralta Tolvaan tullaan linjaamaan suunnittelualueen pohjoispuolelta. Lapin ympäristö-keskus katsoo, että ratkaisu on maakuntakaavan mukainen.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Ennallistaminen	
Suunnittelualueella on kohtuullisen runsaasti sellaisia alueita, joiden luonnontilaistumista pitäisi pyrkiä nopeuttamaan ennallistamistoimenpiteillä. Ennallistamistarpeiden selvittäminen ja ennallistamissuunnitelmien laatiminen lähitulevaisuudessa on tärkeää.	-Hks:ssa todetaan, että suunnitelmakaudella alueella tehdään palojatkumo/metsien ennallistamissuunnitelma, ja tulevalla kaudella myös ennallistetaan vähintään 5 ha metsää polttamalla. Soiden osalta ennallistamista ei todennäköisesti tulla tekemään tulevalla hks-kaudella. Resurssit ennallistamiseen ovat rajalliset, ja priorisoinnissa Riisitunturin edellä on useita luonnontilaltaan heikompia ja kiireellisempiä ennallistamiskohteita. Mikäli erityistä tarvetta ja mahdollisuuksia ilmenee, soidenkin ennallistaminen on alueella kuitenkin mahdollista. +Ennallistamiseen liittyviä toimenpiteitä on tarkennettu (luku 5.1.3).

SUUNNITELMASTA ANNETTU LAUSUNTO	MH:N KOMMENTTI JA VAIKUTUS HKS:AN
LAPIN YMPÄRISTÖKESKUS Vaikutukset Natura-alueen luonnonarvoihin Vaikka suunnitelmaluonnoksessa on monissa alueen käyttöön liittyvissä ratkaisuisa osoitettu pidättyväistä linjaa ja näillä ratkaisulla edistetään luonnonsuojelutavoitteiden saavuttamista, tulisi suunnitelman vaikutusten arviointia käsittelevässä kappaleessa tarkemmin arvioida suunnitelman vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajien elinympäristöihin. Erityisesti olisi tarve tunnistaa ne luontotyypit ja lajit, joihin lisääntyvällä luonnon virkistyskäytöllä ja luontomatkailulla saattaa olla heikentäviä vaikutuksia ilman lieventäviä toimenpiteitä.	+ Suunnitelmaan on lisätty luku 16.1.4 Vaikutukset Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin.



Ympäristöministeriön vahvistuskirje

28.11.2008

YM 7/5741/2008

Metsähallitus

PL 94

01301 VANTAA

METSÄHALLITUS

05.12.2008

Viite Metsähallituksen kirje Dnro 2687/623/2005/10.6.2008
Hänvisning

Asia Ärende RIISITUNTURIN KANSALLISPUISTON HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMAN VAHVISTAMINEN

Metsähallitus on viitekohdassa mainitulla saatekirjeellään lähettänyt ympäristöministeriölle Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman luonnonsuojelulain (1096/1996) 19 §:n mukaista vahvistamista varten. Suunnitelma-alueeseen sisältyy myös lakisääteinen Karitunturin soidensuojelualue, jonka osalta hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu soidensuojelualueiden perustamislain (676/1981) perusteella. Sekin kuuluu ympäristöministeriössä vahvistettaviin suunnitelmiin. Hoito- ja käyttösuunnitelmakokonaisuudesta on luonnosvaiheessa pyydetty tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella se on viimeistelty ministeriölle vahvistettavaksi tulleeeseen muotoon. Ympäristöministeriöllä on ollut mahdollisuus tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin.

Metsähallituksen laatima Riisitunturin kansallispuistoa ja siihen liittyvää Karitunturin soidensuojelualueutta sekä vanhojen metsien suojelukohteita koskeva hoito- ja käyttösuunnitelma on kattava ja monipuolinen asiakirjakokonaisuus. Kansallispuiston ja muiden alueiden hoidolle ja käytölle asetetut tavoitteet ovat sopusoinnussa suojelualueiden perustamistarkoituksen ja niitä koskevien säädösten velvoitteiden kanssa. Ympäristöministeriö katsoo, että suunnitelma tarjoaa mahdollisuudet ohjata ja säännellä luontoa säästäen esimerkiksi retkeilykäyttöä ja maastoliikennettä, sekä turvata myös luontomatkailun edellytykset. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetty maankäytön vyöhykejako sekä suojelualueiden luonnon suojelulle ja hoidolle asetetut tavoitteet edistävät suojelualueiden perustamistarkoituksen saavuttamista. Ympäristöministeriön mielestä on perusteltua, että suojelualueiden retkeilyreitistöä ja palveluvarustusta ei lisätä erämaisella syrjävyöhykkeellä. Eri toimintojen ohjaamisen ja sääntelyn kannalta Riisitunturin kansallispuistolle laadittava järjestyssääntö on tärkeä asiakirja.

Riisitunturin kansallispuisto ja muut suojelualueet kuuluvat Suomen Natura 2000 – verkostoon (FI1301101). Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa on arvioitu, että suunnitelman perusteella tehtävät toimenpiteet eivät merkittävästi heikennä Natura 2000-alueen luonnonarvoja. Ministeriö katsoo, että suunnitelmassa esitetyt arviot hoito- ja käyttösuunnitelman vaikutuksista Riisitunturin kansallispuiston Natura-alueeseen

perustuvat riittävään tietoon ja ovat perusteltuja, joten hankkeen vaikutuksia ao. Natura 2000 –alueisiin ei ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Metsähallituksen laatima ehdotus Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaksi täyttää tehtävänsä suunnitelma-alueen hoitoa ja käyttöä ohjaavana asiakirjana. Ympäristöministeriö vahvistaa omalta osaltaan hoito- ja käyttösuunnitelman Riisitunturin kansallispuistoa ja Karitunturin soidensuojelualuetta koskevilta osin Metsähallituksen edellä mainitun saatekirjeen liitteenä esitetyn suunnitelman mukaisena.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Luonnonsuojeluvalvoja

Pekka Salminen

TIEDOKSI

Lapin ympäristökeskus
Lapin liitto
Posion kunta
Lapin luonnonsuojelupiiri

Vuodesta 2006 alkaen ilmestyneet Metsähallituksen C-sarjan julkaisut

- No 1 Metsähallitus 2006: Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.
- No 2 Metsähallitus 2006: Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 3 Metsähallitus 2006: Parikkalan Siikalahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 169 s.
- No 4 Metsähallitus 2006: Koitajoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.
- No 5 Metsähallitus 2006: Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 92 s.
- No 6 Metsähallitus 2006: Levanen hoito- ja käyttösuunnitelma. 66 s. (verkkojulkaisu)
- No 7 Metsähallitus 2006: Joutsenaavan–Kaita-aavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 8 Metsähallitus 2006: Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 54 s. (verkkojulkaisu)
- No 9 Metsähallitus 2006: Näätävuoman–Sotkavuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 10 Metsähallitus 2006: Teuravuoman–Kivijärvenvuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 11 Metsähallitus 2006: Viiankiaavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s. (verkkojulkaisu)
- No 12 Metsähallitus 2006: Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 58 s.
- No 13 Metsähallitus 2006: Omenajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 64 s. (verkkojulkaisu)
- No 14 Metsähallitus 2006: Koskeljärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 79 s.
- No 15 Metsähallitus 2006: Haukisuon–Härkäsuon–Kukkonevan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 63 s. (verkkojulkaisu)
- No 16 Metsähallitus 2007: Olvassuon Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 71 s.
- No 17 Metsähallitus 2007: Litokairan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 81 s.
- No 18 Metsähallitus 2007: Iso Tilansuo–Housusuon Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 41 s.
- No 19 Metsähallitus 2006: Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 123 s.
- No 20 Metsähallitus 2007: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. 131 s.
- No 21 Metsähallitus 2007: Älänteen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 60 s. (verkkojulkaisu)
- No 22 Metsähallitus 2007: Venenevan–Pelson Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 23 Metsähallitus 2007: Kermajärven rantojensuojeluohjelma-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 35 s. (verkkojulkaisu)

- No 24 Metsähallitus 2007: Siikavaaran hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 25 Metsähallitus 2007: Jämäsvaaran virkistysmetsän hoito- ja käyttösuunnitelma. 47 s. (verkkojulkaisu)
- No 26 Metsähallitus 2007: Oukkulanlahden Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 71 s. (verkkojulkaisu)
- No 27 Metsähallitus 2007: Otajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 84 s.
- No 28 Metsähallitus 2007: Kansanneva–Kurkineva–Muurainsuon, Kinkerisaarennevan ja Itämäki–Eteläjoen hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. 45 s. (verkkojulkaisu)
- No 29 Metsähallitus 2007: Medvastön–Stormossenin alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 81 s.
- No 30 Metsähallitus 2007: Pyhä–Luoston kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 129 s.
- No 31 Metsähallitus 2007: Petkeljärvi–Putkelanharjun ja Puohtiinsuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 101 s.
- No 32 Metsähallitus 2007: Hiidenportin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 33 Hokkanen, M. & Kanerva, T. 2007: Saltfjärdenin luonnonhoidon ja rakenteiden toimenpidesuunnitelma. 33 s. (verkkojulkaisu)
- No 34 Pirkanmaan ympäristökeskus & Metsähallitus 2007: Ekojärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s. (verkkojulkaisu)
- No 35 Metsähallitus 2008: Viklinrimmen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 49 s. (verkkojulkaisu)
- No 36 Metsähallitus 2008: Pallas–Yllästunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 198 s.
- No 37 Metsähallitus 2008: Rokuan kansallispuiston ja valtion omistamien Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 60 s.
- No 38 Metsähallitus 2008: Ystävyiden puiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 143 s. (verkkojulkaisu)
- No 39 Metsähallitus 2008: Käsivarren erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 134 s.
- No 40 Metsähallitus 2008: Giehtaruohittasa meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 134 s.
- No 41 Metsähallitus 2008: Vätsärin erämaan hoito- ja käyttösuunnitelma. 143 s. (verkkojulkaisu)
- No 42 Metsähallitus 2008: Váhčira meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 146 s. (verkkojulkaisu)
- No 43 Metsähallitus 2008: Kuusisuo–Hattusuon, Soininsuo–Kapustasuon ja Ohtosensuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2007–2016. 57 s. (verkkojulkaisu)
- No 44 Metsähallitus 2008: Hepokönkään hoito- ja käyttösuunnitelma. 40 s. (verkkojulkaisu)
- No 45 Metsähallitus 2008: Hämeenkaan monikäyttö- ja harjoitusalueen sekä Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 130 s. (verkkojulkaisu)
- No 46 Jansson, H. & Raatikainen, K. 2008: Vallisaaren ja Kuninkaansaaren alueen hoito-suunnitelma. 119 s.

- No 47 Rouvala, A. & Peltonen, T. 2008: Seitsemisen ja Helvetinjärven alueen luontomatkailusuunnitelma. 71 s. (verkkojulkaisu)
- No 48 Metsähallitus 2009: Lemmenjoen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 208 s.

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-691-2 (nidottu)
ISBN 978-952-446-692-9 (pdf)

Julkaisua voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36
99801 IVALO
natureinfo@metso.fi
www.metsa.fi

Puhelin: 0205 64 7702

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks